

UDHËRRËFYES

PËR PËRFSHIRJEN E QYTETARËVE /
KOMUNITETEVE NË QEVERISJEN VENDORE

me financimin e

UDHËRRËFYES

PËR PËRFSHIRJEN E QYTETARËVE /
KOMUNITETEVE NË QEVERISJEN VENDORE

me financimin e

Ekipi i Autorëve - IDRA

Auron Pasha
Blerta Selenica
Blerta Kalavace
Lorena Zajmi

Ekipi i Koordinatorëve në terren

Esjona Kryemadhi
Fatjola Gora
Fjorinda Lazi

Viti i Publikimit - 2017

© Instituti Për Kërkime Dhe Alternativa Zhvillimi - IDRA

Instituti Për Kërkime Dhe Alternativa Zhvillimi - IDRA

IDRA është një institut jo fitim prurës, jo qeveritar i krijuar nga një grup studiuesish me eksperiencë në vitin 2000. IDRA promovon vlerat e lirisë dhe demokracisë, ekonomisë së tregut të lirë, dhe shoqërisë civile, dhe është vazhdimisht në shërbim të demokratizimit të shoqërisë shqiptare dhe procesit të integritimit në Bashkimin European.

Misioni i IDRA-s është që të shërbejë si një institut që siguron ekspertizë si dhe një urë efektive ndërmjet komunitetit dhe institucioneve, duke qenë i vëmendshëm ndaj problemeve me të cilat ballafaqohet shoqëria shqiptare dhe duke rritur bashkëpunimin dhe dialogun jopartiak, etik, dhe profesional.

SHËNIM

Ky studim është përgatitur nga Instituti për Kërkime dhe Alternativa Zhvillimi (IDRA) me financimin e Lëviz Albania. Mendimet dhe pikëpamjet e shprehura në këtë studim janë të autorëve dhe nuk përfaqësojnë domosdoshmërisht mendimet e Lëviz Albania.

PËRMBAJTJA

Lista e tabelave.....	4
Lista e figurave.....	4
Lista e shkurtimeve.....	5
HYRJE.....	6
METODOLOGJIA E PËRDORUR.....	7
1. PJSËMARRJA PUBLIKE.....	10
1.1 Llojet e pjesëmarrjes qytetare.....	12
1.2 Mekanizmat për pjesëmarrjen qytetare në vendimmarrje.....	16
2. PRAKTIKAT MË TË MIRA TË PJSËMARRJES QYTETARE NË BOTË.....	17
2.1 Vështrim i Përgjithshëm mbi Pjesëmarrjen Qytetare në Evropë.....	17
2.2 Pjesëmarrja qytetare në vendet e Evropës Juglindore.....	20
3. KUADRI LIGJOR PËR PJSËMARRJEN E QYTETARËVE NË SHQIPËRI.....	23
3.1 Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë.....	24
3.2 Marrëveshjet Ndërkombëtare të Ratifikuara me Ligj.....	27
3.3 Ligjet e brendshme për përfshirjen qytetare.....	32
4. GJETJET E STUDIMIT.....	44
4.1 Rëndësia e pjesëmarrjes së qytetarëve në vendimmarrje në perceptimin e të intervistuarve.....	44
4.2 Niveli i angazhimit qytetar në vendimmarrje.....	44
4.3 Roli i Shoqërisë Civile.....	46
4.4 Bashkëpunimi midis Shoqërisë Civile dhe Pushtetit Vendor.....	46
4.5 Mjetet e përdorura për shpërndarjen e informacionit nga administrata lokale....	47
4.6 Praktika të suksesshme të përfshirjes qytetare.....	48
4.7 Praktika jo të suksesshme të përfshirjes qytetare.....	51
5. PJSËMARRJA QYTETARE NË QEVERISJEN LOKALE - UDHËRRËFYESI.....	64
5.1 Parimet kryesore për tu ndjekur.....	66
5.2 Zhvillimi i një plani për përfshirje qytetare.....	67

Lista e tabelave

Tabela 1.	Shpërndarja e planifikuar për intervistat në thellësi	8
Tabela 2.	Shpërndarja e grupeve të fokusuara	8
Tabela 3.	Objektivat e pjesëmarrjes qytetare, iniciativat dhe llojet e ngjashme të pjesëmarrjes.....	15
Tabela 3.	Mekanizmat e pjesëmarrjes së qytetarëve.....	16

Lista e figurave

Figura 1.	Format e pjesëmarrjes qytetare.....	12
Figure 2.	Nivelet e pjesëmarrjes publike.....	13
Figura 3.	Nivelet e bashkëpunimit mes qytetarëve dhe qeverisë.....	14

Lista e shkurtimeve

BE	Bashkimi Evropian
OECD	Organizata për Bashkëpunim dhe Zhvillim Ekonomik
OKB	Organizata e Kombeve të Bashkuara
OSHC	Organizatë e Shoqërisë Civile
OJQ	Organizatë Jo-Qeveritare
KEDrNj	Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut
UDHR	Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut
ECH	Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore
ICCPR	Pakti Ndërkombëtar mbi të Drejtat Civile dhe Politike
KKQV	Komisioni Këshillimor Qytetar Vendor
USAID	Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar
PLGP	Projekti i Planifikimit të Qeverisjes Lokale

HYRJE

Ky botim u realizua nga Instituti për Kërkime dhe Alternativa Zhvillimi (IDRA) në kuadër të projektit “Zhvillimi i Qasjeve Inovative për përfshirjen e Komuniteteve në Qeverisjen Vendore” të financuar nga Lëviz Albania, më konkretisht thirrjes së parë për projekte.

Qëllimi i projektit “Zhvillimi i Qasjeve Inovative për përfshirjen e Komuniteteve në Qeverisjen Vendore” ishte Identifikimi i Qasjeve Inovative për një Përfshirje sa më efektive të qytetarëve / komuniteteve në vendimmarrjen e njësive të qeverisjes vendore.

Kjo do të arrihej nëpërmjet aktiviteteve të listuara më poshtë:

- Intervistave në thellësi me përfaqësues të Administratës vendore dhe Shoqërisë civile në disa bashki e më konkretisht në Shkodër, Elbasan, Durrës, Tiranë, Fier e Korçë.
- Organizimi i diskutimeve në grupe (ose grupet e fokusuara) me përfaqësues të administratës vendore dhe Shoqërisë civile, apo aktorëve të tjerë lokalë në të njëjtat bashki.
- Rishikim i literaturës rreth eskperiençave të suksesshme ndërkombëtare për përfshirjen e qytetarëve në vendimmarrje.
- Vlerësimi i raporteve, studimeve, mekanizmave ekzistues si dhe kuadrit ligjor në Shqipëri për përfshirjen e qytetarëve në vendimmarrje gjatë dekadës së fundit.

Në vijim do të gjeni të përkufizimin e pjesëmarrjes së komunitetit në vendimmarrje sipas disa organizatave kryesore e studiuesve të fushës si dhe ilustrimet e mekanizmave, që mundësojnë këtë pjesëmarrje në disa vende evropiane dhe ballkanike.

Më tej mund të shihni të analizuar të gjithë kuadrin ligjor shqiptar për pjesëmarrjen e komunitetit / qytetarëve në vendimmarrje.

Ky botim do të përmbyllet me gjetjet dhe udhërrëfyesin për nxitjen e pjesëmarrjes qytetare në Shqipëri në nivel vendor.

Gjejmë rastin të falenderojmë të gjithë ata që kontribuan me pjesëmarrjen në intervista e fokus grupe për ndarjen e mendimeve dhe eksperiencave të tyre, shumë të vlefshme për këtë botim.

METODOLOGJIA E PËRDORUR

Për realizimin e këtij studimi u ndoq metodologjia si më poshtë:

- Kryerja e Intervistave në thellësi me përfaqësues të Administratës vendore dhe Shoqërisë civile në disa bashki
- Organizimi e moderimi i diskutimeve në grupe (ose grupet e fokusuara) me përfaqësues të administratës vendore dhe Shoqërisë civile, apo aktorëve të tjerë lokalë në nivel bashkie.
- Rishikimi i literaturës rreth eskperiencape të suksesshme ndërkombëtare për përfshirjen e qytetarëve në vendimmarrje.
- Vlerësimi i raporteve, studimeve, mekanizmave ekzistues si dhe kuadrit ligjor në Shqipëri për përfshirjen e qytetarëve në vendimmarrje gjatë dekadës së fundit.
- Vrojtimi i faqeve web dhe rrjeteve sociale në dispozicion të bashkive.

Përzgjedhja e bashkive ku do të zbatohet projekti u krye në bazë të specifikimeve të mëposhtme:

- a) ndarjes gjeografike (veri, jug, Shqipëria e mesme)
- b) madhësisë së njësisë lokale sipas ndarjes së re administrative (numrit të popullsisë)
- c) numrit të OJF-ve aktive sipas zonave

Sipas sa më lart projekti u shtri në këto bashki: Shkodër, Tiranë, Durrës, Elbasan, Fier e Korçë

Paralelisht me rishikimin e literaturës grupi i ekspertëve të IDRA-s, hartoi guidat e moderimit për grupet e fokusuara dhe intervistat dhe vijoi me punën në terren për ti realizuar ato.

Tabela 1. Shpërndarja e planifikuar për intervistat në thellësi:

Nr. Intervistave	Target Grupi	Qyteti
4	Shoqëria civile	Tiranë
4	Institucionet vendore	Tiranë
4	Shoqëria civile	Durrës
4	Institucionet vendore	Durrës
3	Shoqëria civile	Elbasan
3	Institucionet vendore	Elbasan
4	Shoqëria civile	Fier
4	Institucionet vendore	Fier
4	Shoqëria civile	Korçë
3	Institucionet vendore	Korçë
4	Shoqëria civile	Shkodër
4	Institucionet vendore	Shkodër

Profili i të intervistuarve në pushtetin lokal - nëpunës me eksperiencë të gjatë në bashki ose institucione të tjera të pushtetit lokal mundësisht sipas kategorive: nëpunës në administratë, niveli politik, shërbim ndaj publikut.

Profili i të intervistuarve në shoqërinë civile - përfaqësues të grupimeve qytetare, OJF-ve që veprojnë prej një kohe të gjatë në bashkinë përkatëse.

U realizuan gjithsej 45 intervista të thelluara ku morën pjesë 47 persona (në dy raste nga OJF-të u preferua të bëhet intervista nga dy ekspertë së bashku). Përsa i përket treguesit gjinor ndërmjet të intervistuarve ishin **21 meshkuj (ose 45% e të intervistuarve)** dhe **26 femra (ose 55% e të intervistuarve)**.

Tabela 2. Shpërndarja e grupeve të fokusuara:

Nr.	Përbërja e Grupit	Pjesëmarrës	Qyteti	Vendi i zhvillimit
1	Shoqëria civile	8	Tiranë	Zyra e IDRA-s
2	Institucionet lokale	6	Tiranë	Zyra e IDRA-s
3	Shoqëria civile	9	Durrës	Zyra e CSDC
4	Institucionet lokale	8	Durrës	Bashkia Durrës
5	Shoqëria civile	10	Fier	Qendra “Epoka e re”
6	Institucionet lokale	9	Fier	Bashkia Fier
7	Shoqëria civile	9	Shkodër	Qendra ‘Hapat e lehte’
8	Institucionet lokale	8	Shkodër	Qendra Linkoln
9	Institucionet lokale	9	Korçë	Bashkia Korçë

Profili i pjesëmarrësve në fokus grupet e pushtetit lokal - nëpunës të bashkisë dhe njësive administrative (disa me eksperiencë e disa me më pak) në pozicione administrative dhe politike përgjithësisht të ndryshëm nga sa u intervistuan.

Profili i pjesëmarrësve në fokus grupet me shoqërinë civile - përfaqësues të grupimeve qytetare, OJF-ve që veprojnë prej një kohe të gjatë në bashkinë përkatëse.

Organizimi i takimeve për intervistat dhe fokus grupet u bë për institucionet lokale në bashkëpunim me pikat e kontaktit, që na u caktuan që në fillim të projektit dhe për shoqërinë civile duke shfrytëzuar rrjetin e kontakteve të IDRA-s dhe ato të ofruara nga Lëviz Albania.

Gjithsej pjesëmarrës në fokus grupe ishin 76 persona, 29 meshkuj (ose 38% e pjesëmarrësve) dhe 47 femra (ose 62% e pjesëmarrësve).

PJESËMARRJA PUBLIKE

Pjesëmarrja publike është përfshirja e qytetarëve në funksionet administrative dhe vendimarrëse, e cila është arritur me disponueshmërinë e mekanizmave të ndryshme në fusha të ndryshme funksionale dhe përmes pjesëmarrjes në procesin e vendimmarrjes. Mekanizmat për pjesëmarrje përfshijnë; dëgjesa publike, borde këshillimore qytetare, fokus grupe me qytetarët, takime me bizneset, dhe mbledhje të dhomave të tregtisë.¹

Sipas OKB-së, pjesëmarrja qytetare nënkupton përfshirjen e qytetarëve në një gamë të gjërë aktiviteteve vendimarrëse në mënyrë për të orientuar programet qeveritare drejt nevojave të komunitetit, për të ndërtuar mbështetjen e publikut dhe për të ndërtuar një ndjenjë kohezioni përbrenda komunitetit. Prandaj, angazhimi qytetar në administratën publike konsiston në përfshirjen e qytetarëve në proceset vendimarrëse të shtetit përmes masave dhe/ose rregullimeve institucionale me qëllim rritjen e ndikimit të tyre në programet dhe politikat publike për të siguruar një ndikim shumë pozitiv në jetën e tyre sociale dhe ekonomike.²

Fusha të ndryshme funksionale do të përfshijnë ato shërbime që ofrohen në mënyrë tipike nga qeveria të tilla si: siguria publike, transporti, planifikimi i tokës, planifikimi dhe buxheti. Pjesëmarrja në vendimarrje i referohet përfshirjes së publikut në procese të tilla vendimarrëse si psh: hartim strategjie, zbatim dhe vlerësim. Pjesëmarrja në vendimarrje është konsideruar shpesh si një masë e “vërtetë” e pjesëmarrjes, ose pjesëmarrje e thellë³, ndërsa mekanizmat e pjesëmarrjes dhe pjesëmarrja në zona funksionale masin përhapjen e pjesëmarrjes.

1 L. Carson, ‘The IAP2 Spectrum’, 2008, http://www.activedemocracy.net/articles/Journal_08December_Carson.pdf

2 OKB, ‘Citizen Engagement and the Post-2015 Development Agenda: Report of the Expert Group Meeting’, 2013, http://workspace.unpan.org/sites/Internet/Documents/EGM%20Report-Beirut-3-4Dec-2012_FINAL_cleared%20on%2008-07-2013.pdf

3 H. Sanoff, ‘Community participation in methods in design and planning’, 2000, https://www.researchgate.net/publication/235700897_Community_Participation_Methods_in_Design_and_Planning?el=1_x_8&enrichId=rgreq-a71ce2bd9148ecbe1823c7e9f53dc261-XXX&enrichSource=Y2927XJQYWdIOzI5MTM5MTY1NTtBUzozODg2MTA4Nzc2MDc5MzZAMTQ2OTY2MzQ2MTY5MA==

Pjesëmarrja e publikut në administratë mund të jetë përfshirje direkte ose indirekte në formulimin ose vlerësimin e objektivave administrative, nivelet e shërbimit, udhëzimet administrative dhe rezultatet e përgjithshme. Për të marrë pjesë, njerëzit duhet së pari të mendojnë se ata janë të aftë për të vepruar (dmth, se përpjekja do të çojë në performancë të përshtatshme). A mund të kuptojnë procesin dhe të kenë aftësi të bëjnë atë që është e nevojshme për të marrë pjesë? Për shembull, a mendojnë njerëzit se mund të kuptojnë çështjet themelore që do të diskutohen në dëgjesat publike dhe të bëjnë komentet e duhura? Njerëzit duhet të mendojnë se kanë një shans për sukses, me fjalë të tjera, në qoftë se bëjnë komente në një dëgjesë publike, këto komente do të merren parasysh. Së fundi, njerëzit duhet të vlerësojnë shpërblimin. Njerëzit gjejnë kohë për të marrë pjesë vetëm në rast se arritja e suksesit përfaqëson një vlerë të rëndësishme, ndoshta për shkak të kauzës që ajo përfaqëson për komunitetin (Xiao Hu & Wan Wart, 2007).

Për këshilltarët e zgjedhur, një strukturë pjesëmarrjeje publike është e nevojshme për të bërë qeverisjen vendore më transparente, të përgjegjshme dhe efikase. Një strukturë e tillë mund të jetë pjesë e përpjekjeve më të gjera për të forcuar demokracinë dhe për të siguruar një sferë publike të fuqishme që qytetarët të reagojnë dhe kontrollojnë veprimet e qeverisë. Forma e praktikave pjesëmarrëse dhe marrëveshjeve përfshin takimet publike, juritë e qytetarëve, forume për grupe të ndryshme sociale të tilla si të rinjtë apo të moshuarit, kuvendet e lagjes, referendumet multi-zgjedhore shoqëruar me debate aktive publike dhe diskutime, dhe aktivizëm të organizatave joqeveritare dhe grupeve të tjera të komunitetit (Lankina, 2008).

1.1 Llojet e pjesëmarrjes qytetare

Me qëllim pasqyrimin e thjeshtëzuar të shkallës së pjesëmarrjes qytetare, Sh. Arnstein zhvilloi një shkallë me tetë nivele për të shpjeguar format e ndryshme të pjesëmarrjes qytetare. Kështu një paraqitje e detajuar e saj jepet në figurën e mëposhtme.

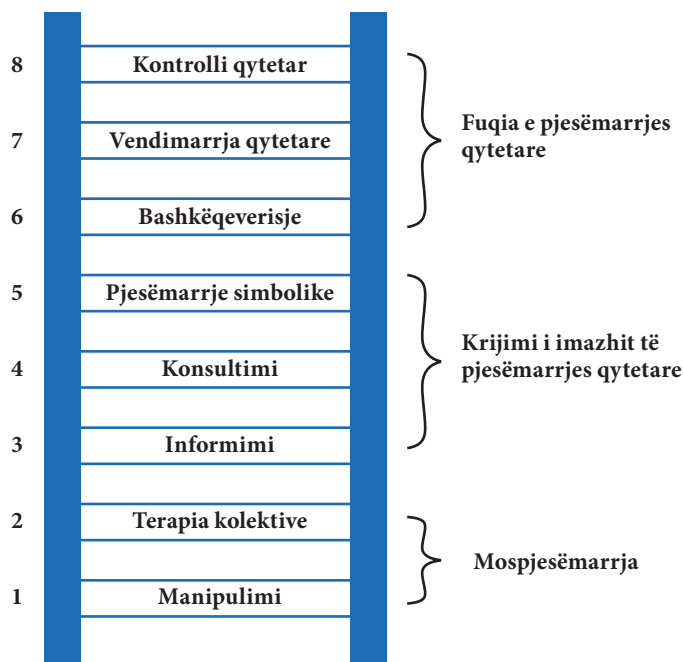

Figura 1. Format e pjesëmarrjes qytetare

Burimi: Sh. Arnstein (1969)

Në këtë mënyrë, manipulimi dhe ‘terapia’ kolektive qëndrojnë në fund të shkallës. Këto kategori përfaqësojnë nivelin e mospjesëmarrjes ose të qytetarisë pasive. Më tej, informimi, konsultimi dhe pjesëmarrja simbolike përshkruajnë nivelin ku qytetarët mundën me të vërtetë që të dëgjohen por ata nuk kanë fuqinë për të siguruar se pikëpamjet e tyre do të merren në konsideratë. E thënë ndryshe, këto tre kategori shërbejnë për të krijuar imazhin e një qytetarie aktive. Në shkallët më të larta renditen bashkëqeverisja, vendimarrja qytetare dhe kontrolli qytetar, shkallë në të cilat qytetarët kanë një ndikim të lartë në vendimmarrje ose fuqi të plotë vendimarrëse.⁴

⁴ Sh. R. Arnstein (1969), ‘A Ladder of Citizen Participation’, *Journal of the American Institute of Planners* 35.4: 216-224, http://lithgow-schmidt.dk/sherry-arnstein/ladder-of-citizen-participation_en.pdf

Studime të tjera kanë pasuar Arnstein, ndër të cilët mund të përmendim atë të British Columbia i cili e klasifikon pjesëmarrjen qytetare në 5 nivele. Niveli i parë përfaqëson dhe nivelin më të ulët të pjesëmarrjes që konsiston vetëm në informimin dhe edukimin e publikut. Niveli i dytë i pjesëmarrjes është ai i mbledhjes së informacionit përmes dëgjësive dhe pranimit të shqetësimeve të publikut. Niveli i mesëm i pjesëmarrjes qytetare është ai i diskutimit, punës me publikun për shkëmbimin e informacionit, ideve dhe shqetësimeve. Niveli i katërt, angazhimi, përfshin kërkimin e këshillave dhe inovacioneve mes pjesëmarrësve qytetarë. Në nivelin më të lartë të pjesëmarrjes dhe ndikimit të publikut, konsiston në partneritetin me publikun në zbatimin e vendimeve të ndërmarra së bashku.⁵

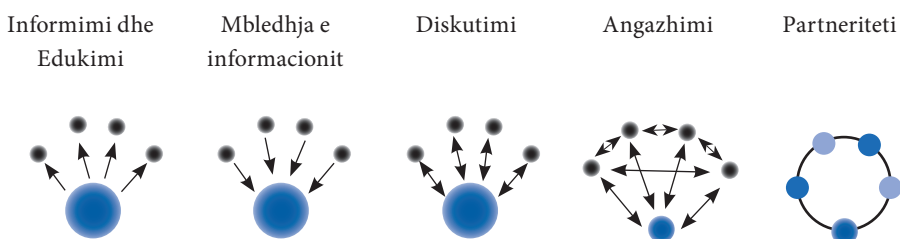

Figure 2. Nivelet e pjesëmarrjes publike

Burimi: British Columbia, 2008

Në vazhdim, OECD-ja ofron një klasifikim më gjithëpërfshirës të pjesëmarrjes qytetare duke i'u referuar natyrës dhe drejtimit të marrëdhënies midis qeverisë dhe qytetarëve si në vijim⁶:

1. Informimi - një marrëdhënie me një drejtim sipas së cilës qeveria vetëm prodhon dhe ofron informacion për qytetarët e saj.
2. Konsultimi - një marrëdhënie me dy drejtime në të cilën qytetarët mund ti sigurojnë 'feedback' qeverisë duke kontribuar me këndvështrimet dhe opinionet e tyre.
3. Pjesëmarrja aktive - një marrëdhënie e bazuar te bashkëqeverisja, në të cilën qytetarët angazhohen në procesin e vendimmarrjes.

5 British Columbia, 2008, <https://www.bcauditor.com/sites/default/files/publications/2008/report11/report/public-participation-principles-and-best-practices-british-columbia.pdf>

6 OECD, 'Citizens as Partners: Information, Consultation and Public Participation in Policy-Making', 2001, http://www.ecnl.org/dindocuments/214_OECD_Engaging%20Citizens%20in%20Policy-Making.pdf

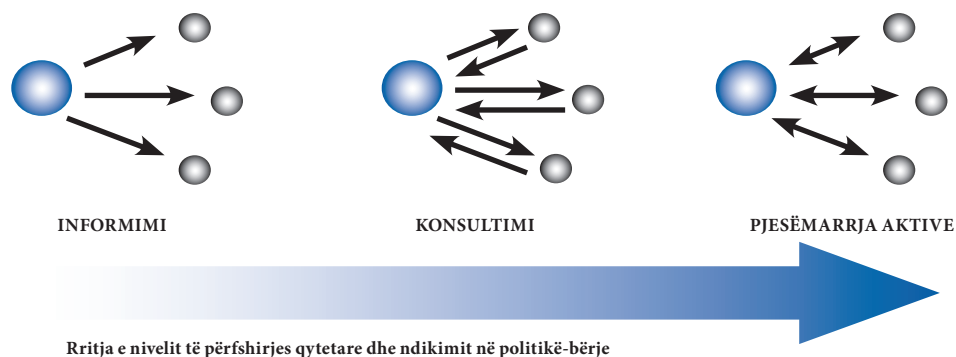

Figura 3. Nivelet e bashkëpunimit mes qytetarëve dhe qeverisë

Burimi: OECD, 2001

Sipas Bankës Botërore, pjesëmarrja qytetare është një komponent kyç në sigurimin e demokracisë. Për më tepër, sa më shumë qytetarët të jenë të përfshirë në zhvillimin e politikave, aq më shumë do të jenë në gjendje për të rritur llogaridhënien e zyrtarëve qeveritarë.⁷ Argumentat në favor të rritjes së pjesëmarrjes qytetare shpesh fokusohen në avantazhet e vetë procesit. Kështu, pjesëmarrja qytetare synon të prodhojë vendime më të mira e si pasojë më shumë benefite për gjithë popullsinë.⁸

Përgjithësisht janë dy lloj motivesh që ndikojnë në dëshirën e qytetarëve për të marrë pjesë në vendimmarrjen publike, *personale* (p.sh motivime egoiste apo ekonomike) dhe *interes publik* (p.sh në ndërtimin e komunitetit ose kapitalit social).

Në Tabelën 1 përmbledhen objektivat kryesorë që disa autorë kanë përcaktuar për pjesëmarrjen qytetare dhe të ndikimit që kjo e fundit ka në procesin e vendimmarrjes.

7 Banka Botërore, 'Citizens Participation Handbook: People's Voice Project International Centre for Policy Studies', 2002, <http://siteresources.worldbank.org/INTBELARUS/Resources/eng.pdf>

8 R.A. Irvin dhe J. Stansbury, 'Citizen Participation in Decision-Making: Is it Worth the Effort?', http://c.ymcdn.com/sites/www.iap2.org/resource/resmgr/imported/Journal_Issue1_Irving.pdf

Tabela 3. Objektivat e pjesëmarrjes qytetare, iniciativat dhe llojet e ngjashme të pjesëmarrjes

<i>Autori</i>	<i>Objektivat e pjesëmarrjes qytetare</i>	<i>Llojet e pjesëmarrjes</i>
Walters et al. (2000)	1) ndihmë në kërkimin e përkufizimit, alternativeve ose kritereve (zbulim) 2) edukim i publikut për një çështje dhe alternative e propozuar (edukim) 3) vlerësim i opinionit publik në lidhje me një grup opsionesh (matje) 4) të bindësh publikun drejt një alternative të rekomanduar (bindje) 5) përmbushje e normave publike dhe kërkesave ligjore (legjitimim)	Konsultim Informim Konsultim Informim Informim / Konsultim / Pjesëmarrje aktive
OECD (2001)	1) forcim demokracie 2) rritjen e transparencës dhe llogaridhënies 3) arritjen e shërbimeve më të mira 4) reagim ndaj presionit të grupeve të ngjashme (presionit social) në nivel ndërkombëtar përmes aplikimit të masave sipërfaqësore për përmirësimin e ndërvlerësimit me qytetarët pa ndryshime thelbësore në proceset vendimmarrëse tradicionale 5) ndarje përgjegjësisë (ose hedhje e fajit) për një vendim politik të vështirë ose jopopullor 6) shtyrje e vendimeve të vështira përmes debatoreve dhe diskutimeve të zgjeruara 7) largimi / shmangia e protestave	Pjesëmarrje aktive Informim Konsultim / Pjesëmarrje aktive Informim Informim / Konsultim Konsultim / Pjesëmarrje aktive Informim
Involve (2005)	1) qeverisje -p.sh., forcim të legjitimitetit demokratik, duke rritur interesin dhe angazhimin në politikë, llogaridhënien, nxitjen e qytetarisë aktive 2) kohëzën social dhe drejtësi sociale- psh ndërtimi i marrëdhënieve, kohëzënionit të komunitetit, pronësi, kapital social, drejtësi dhe barazi 3) cilësi shërbimi—shërbime publike më efikase dhe më të mira që plotësojnë nevojat reale dhe reflektojnë vlerat e komunitetit 4) ngritja e kapaciteteve dhe të mesuarit - rritje aftësish, besim dhe fuqizim individësh dhe organizatash, për të siguruar bazat për rritje dhe zhvillim në të ardhmen, veçanërisht, për të ndihmuar në ndërtimin e komuniteteve të fuqishme	Informim / Konsultim / Pjesëmarrje aktive Konsultim / Pjesëmarrje aktive Konsultim / Pjesëmarrje aktive Informim / Konsultim / Pjesëmarrje aktive
Pindado et al. (2002)	1) “pjesëmarrje për të legjitimuar”; për të forcuar pozitën, objektivat, dhe intersat e qeverisë, pa i ndryshuar ato 2) “pjesëmarrje për të transformuar”; ajo që kërkohet nuk është për të ruajtur status quo-në, por edhe për të promovuar ndryshimin, apo transformim ku pjesëmarrja e qytetarëve është konsideruar themelore	Informim / Konsultim Konsultim / Pjesëmarrje aktive

Burimi: A. Yetano, 2011⁹

9 A. Yetano, ‘Citizen Participation in German and Spanish Local Governments: A comparative Study’, International Journal of Public Administration, 2011, https://www.researchgate.net/publication/254352157_Citizen_Participation_in_German_and_Spanish_Local_Governments_A_Comparative_Study

1.2 Mekanizmat për pjesëmarrjen qytetare në vendimmarrje

Ka një tërësi mjetesh dhe mekanizmesh që mund të përdoren me synim rritjen e pjesëmarrjes qytetare në vendimmarrje. Në vazhdim do të trajtohen disa nga mekanizmat e përdorura për tre nivelet e klasifikimit të bashkëveprimit mes qytetarëve dhe qeverisë sipas metodologjisë së OECD-së.

Tabela 4. Mekanizmat e pjesëmarrjes së qytetarëve

Informimi	Konsultimi	Pjesëmarrja aktive
Faqet e internetit / Portalet	Seancat publike dhe panelet për pyetje dhe përgjigje	Organet ndërsektorale (këshillat, bordet, komisionet, organet këshillëdhënëse)
Njoftimet me postë elektronike	Takimet publike dhe diskutimet	Organet e udhëhequra nga OShC-të
Tabela e lajmërimeve	Kërkesa për komente dhe konsultime përmes internetit	Grupet drejtuese të marrëveshjeve të bashkëpunimit/Kompakteve
Takimet publike informative	Peticionet	Partneriteti strategjik
Qendrat e informimit	Eventet	Konferencat
Mundësia për inspektimin e dokumenteve zyrtare	Kontakte kyqe qeveritare	Forumet e qytetarëve
Transmetime nëpërmjet internetit	Seminaret e ekspertëve	Bashkëhartimi
Fushatat, lobimi	Seminaret për ngritjen e kapaciteteve dhe për trajnim	

Burimi: Fondacioni KFCF, 2011¹⁰

Mekanizmat e pjesëmarrjes publike janë instrumentet/platformat e mundësuar nga qeverisja lokale për ti dhënë hapësirë qytetarëve që të ndajnë ide, të ankohen, diskutojnë dhe takohen me administratorët lokalë për çështjet që kanë të bëjnë me komunitetin, duke përfshirë dhe kënaqësinë me shërbimet. Në këtë mënyrë pjesëmarrja mund të ndihmojë qeverisjen lokale që të sigurohet se po jepen shërbime të mira, aty ku janë më shumë të nevojshme dhe se ato janë të lidhura me nevojat e qytetarëve. Përveç kësaj, angazhimi rrit shanset që komuniteti të pranojë politikat dhe vendimet e ndërmarra nga qeveria, çka sjell uljen e kostove, në para dhe kohë. Prandaj, pjesëmarrja qytetare është një element kyç i qeverisjes lokale për të lehtësuar marrjen e vendimeve dhe një menyrë efëiente për të ndërmarrë politika me të cilat komuniteti ndjehet i kënaqur.

¹⁰ Fondacioni KFCF, 'Pjesëmarrja Qytetare: Praktikat më të Mira në Ballkanin Perëndimor dhe Bashkimin Evropian', 2011, http://www.kcsfoundation.org/repository/docs/Praktikat_me_te_mira_evropiane_b5.pdf

PRAKTIKAT MË TË MIRA TË PJESËMARRJES QYTETARE NË BOTË

2.1 Vështrim i Përgjithshëm mbi Pjesëmarrjen Qytetare në Evropë

Për mirëqeverisjen është thelbësore që qytetarët të jenë në gjendje të ndikojnë procesin e vendimmarrjes. Zhvillimet e fundit sa i takon ‘të dhënave të hapura’ (publikimeve online të informacionit të parë të qeverisë) në disa vende tregojnë se si teknologjitë e reja të informacionit dhe komunikimit, të kombinuara me një politikë të transparencës, kanë një ndikim direkt në pjesëmarrje dhe shërbimet në nivelin lokal dhe rajonal.¹¹ Pjesëmarrja në vendet e bashkimit Evropian rregullohet përgjithësisht me anë të ligjeve dhe rregulloreve ose përmes kodeve dhe standardeve. Megjithatë ka vende evropiane që i përdorin të dyja këto instrumente, ligjore dhe joligjore. Vlen të theksohet se në disa vende e drejta e pjesëmarrjes është e rregulluar madje dhe në kushtetutë.

Mbretëria e Bashkuar¹²

Në Mbretërinë e Bashkuar pjesëmarrja qytetare rregullohet përgjithësisht përmes kodeve dhe standardeve. Praktika e mire që shfaqet në këtë vend është fakti se instrumente të tilla jo-detyruese lejojnë fleksibilitet me kalimin e kohës dhe nga sektori në sektor. Në Mbretërinë e Bashkuar përdorimi i *Kompaktit (një lloj ‘memorandum mirëkuptimi’ ose ‘kodi praktike’)* ka provuar të jetë një mjet shumë efektiv për vendosjen e standardeve minimale për bashkëpunim dhe që ka gjetur përdorim të gjërë nga OSHC-të dhe organet publike të të gjitha llojeve.¹³ Në këtë mënyrë kompakti dhe kodet e lidhura me të kanë

11 Council of Europe, ‘citizen participation at local and regional level in Europe’, 2011, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1854777&Site=&direct=true>

12 Në kohën kur ky rishikim literature është kryer, Mbretëria e Bashkuar vazhdonte të ishte ende pjesë e BE-së

13 TASCO, ‘CSOs and Citizens’ Participation’, 2011, http://www.tasco.org/doc/doc_manual_4.pdf

luajtur rol shumë të rëndësishëm si udhërrëfyes për miratimin e Kompakteve lokale. Këto të fundit shërbejnë si model dhe frymëzim për qeveritë për të përcjellë trendet kombëtare dhe për t'i zbatuar ato në nivel lokal në përputhje me nevojat e komunitetit. Në këtë linjë, Kodi për Praktikën e Konsultimit i vitit 2004, shpall 6 parime që qeveria duhet të respektojë në procesin e konsultimeve të politikave publike me qytetarët. Pavarësisht se ky kod nuk është ligjërishit i detyrueshëm dhe qytetarët nuk mund të imponojnë të drejtën e tyre për konsultime, kjo e drejtë mund të sigurohet nga gjykata në rast se kjo e fundit konstaton shkeljen e disa të drejtave themelore të qytetarëve si liria e shprehjes, informimit, diskriminimit etj.

Megjithatë krahas instrumenteve jo-detyruese, në Mbretërinë e Bashkuar zbatohet dhe **Ligji për Lirinë e Informimit** sipas të cilit, cilido person që parashtron kërkesë për informatë tek autoriteti publik ka të drejtë të informohet me shkrim nga autoriteti publik nëse posedon atë informatë të kërkuar publike, dhe nëse po, autoriteti ia komunikon atë informatë personit.¹⁴ Gjithashtu, autoritetet publike duhet të publikojnë informata në përputhje me skemën e tyre të publikimit.

Një studim i bërë në Mbretërinë e Bashkuar tregoi se *të rinjtë pëlqejnë më shumë idenë e diskutimeve të vogla në grup kurse njerëzit në marrëdhënie pune preferojnë angazhimin nëpërmjet pyetësorëve online, ndërkohë që takimet publike ishin më popullore për personat e moshuar.*¹⁵

Gjermania

Përjasja aktuale e qeverisë gjermane ndaj angazhimit qytetar është fortësisht e ndikuar nga nocioni i kapitalit social. Kështu angazhimi social është në një masë të madhe i vetë-organizuar. Në Gjermani, kushtetuta nuk lejon përdorimin e metodave të pjesëmarrjes në nivel federal, megjithatë landet kanë adoptuar **rregullore** të cilat ndihmojnë në nxitjen e pjesëmarrjes qytetare.¹⁶ Për fusha të caktuara, pjesëmarrja qytetare garantohej me ligje ku thuhet se publiku duhet të konsultohet në projektet e zhvillimit.

Në Gjermani ekzistojnë dy institucione, raportet e të cilave mbi pjesëmarrjen qytetare përcaktojnë politikën gjermane dhe **kuadrin institucional** për pjesëmarrjen publike:

1. Një **komitet në Bundestagun gjerman**, i cili merret ekskluzivisht me pjesëmarrjen e qytetarëve
2. **Një komision i posaçëm** (komisioni Enquete) për angazhimin qytetar

14 KCFC

15 V. Lowndes, L. Prachett dhe G. Stoker, 'Trends in Public Participation: Citizens' Perspective', 2001, <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-9299.00264/epdf>

16 European Urban Knowledge Network, 'Public Participation in the Development Process: Obtaining insight in European experiences', <http://www.eukn.eu/fileadmin/Lib/files/EUKN/2013/Factsheet.pdf>

Në nivel qyteti, aktivitetet më të spikatura janë pjesëmarrja në diskutimin e buxhetit. Gjithmonë e më shumë qytetarët gjermanë po i venë theksin elementëve specifikë në buxhet ku ato vendosin për vendimet e investimeve publike.¹⁷ Por megjithatë nuk ka mekanizma për të matur rezultatet e pjesëmarrjen qytetare në procesin politikëbërës.

Një studim i zhvilluar nëpërmjet email-it në Gjermani për përfshirjen e qytetarëve në vendimmarrje dhe mekanizmeve të kësaj pjesëmarrjeje publike tregoi se metodat më të përdorura për të përçuar informacionin nga institucionet publike ishin faqet online, shtypi i shkruar dhe stacionet e radiove lokale. Referuar mënyrave për tu konsultuar me qytetarët *sondazhet, takimet me publikun, debatet dhe workshopet* rezultuan mekanizma që gjenin përdorim më të gjerë.¹⁸

Në mënyrë të përmblodhur mund të themi se në Gjermani nuk ekziston një përjasje e unifikuar sa i takon pjesëmarrjes qytetare dhe çdo institucion vendos në mënyrë të pavarur për proceset e pjesëmarrjes, në mungesë të një strategjie qëndrore për përmirësimin e pjesëmarrjes qytetare. Nga ana tjetër, angazhimi qytetar fokusohet më tepër në çështje sociale dhe jo në çështje politike. Vlen të theksohet se shoqëria civile në Gjermani është e fortë dhe ka një tërësi aktorësh aktivë dhe të gatshëm për të dedikuar kohë dhe përpjekje.

Austria

Austria bën pjesë në ato pak vende të cilat kanë adoptuar mekanizma gjithëpërfshirës për pjesëmarrjen qytetare.¹⁹ Megjithatë, nuk ekziston një kuadër ligjor i gjërë që të përdoret si një pikë referuese për pjesëmarrjen qytetare. Përgjithësisht përjasja e Austrisë për konsultimet publike strukturohet rreth marrëdhënieve institucionale formale dhe joformale dhe praktikave individuale të institucioneve publike.²⁰ Në Austri, partnerët socialë (OSHC-të dhe qytetarët) janë të përfaqësuar në një numër *komisionesh, bordesh dhe komitetesh këshilluese* dhe prandaj ushtrojnë një ndikim të madh në procesin e vendimmarrjes.²¹

Austria zbaton një **standard të pjesëmarrjes së qytetarëve** me synimin për të dhënë rekomandime për praktika të mira në qeverisje. Standardet e pjesëmarrjes së qytetarëve kanë për qëllim të ndihmojnë administratën publike në zbatimin e procesit cilësor të

17 European Institute for Public Participation (EIPP), 'Public Participation in Europe: An International Perspective', 2009, http://www.partizipation.at/fileadmin/media_data/Downloads/Zukunftsdiskurse-Studien/pp_in_e_report_03_06.pdf

18 A. Yetano, 'Citizen Participation in German and Spanish Local Governments: A comparative Study', International Journal of Public Administration, 2011, https://www.researchgate.net/publication/254352157_Citizen_Participation_in_German_and_Spanish_Local_Governments_A_Comparative_Study

19 D. Goluvic, 'An Enabling Framework for Citizen Participation in Public Policy: An Outline of Some of the Major Issues Involved', 2010, http://www.icnl.org/research/journal/vol12iss4/art_2.htm

20 OECD, 'Transparency Through Consultation and Communitation', <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/45973523.pdf>

21 <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un-dpadm/unpan028357.pdf>

pjesëmarrjes. Në këtë kuadër, është zhvilluar dhe një listë kontrolluese për parakushtet dhe kriteret e cilësisë për pjesëmarrje për t'u ndihmuar autoriteteve të sigurojnë sukses në procesin e pjesëmarrjes.²²

Teksa dispozitat ligjore për pjesëmarrjen publike duhet të aplikohen në çdo rast, këto standarde zbatohen në mënyrë plotësuese dhe rregullohen me tema konkrete, gjithashtu në proceset e pjesëmarrjes publike duke shërbyer për zhvillimin e politikave, planeve, programeve dhe instrumentave ligjorë.²³

Hungaria

Në Hungari, ***e drejta e pjesëmarrjes është e përcaktuar në kushtetutë***, duke garantuar në këtë mënyrë përfshirjen e qytetarëve në proceset e vendimmarrjes. Gjithashtu angazhimi qytetar është i përfshirë edhe në kuadrin ligjor të vendit.

Në *Ligjin për pjesëmarrjen e shoqërisë*, në hartimin e ligjeve përcaktohen rregullat e pjesëmarrjes në nivel kombëtar. Ky Ligj parasheh dy forma të konsultimit: 1) konsultimet e përgjithshme (dërgimi i mendimit përmes postës elektronike, të cekur në faqen e internetit të autoritetit) dhe 2) konsultime të drejtpërdrejta (negociata të drejtpërdrejta me organizatat e caktuara në bazë të marrëveshjes për partneritet strategjik, të nënshkruar me ministrinë përkatëse).²⁴

Në bazë të ***Ligjit për lirinë e informative elektronike***, të gjitha organet që realizojnë detyra publike janë të obliguara t'i paraqesin të dhënat në interes publik (të dhëna të organizatave dhe të personelit dhe të dhëna lidhur me aktivitetet e tyre, punët dhe menaxhimin) në faqen e tyre të internetit apo, në mungesë të saj, në një faqe qendrore të internetit.

2.2 Pjesëmarrja qytetare në vendet e Evropës Juglindore

Vendet e Evropës Juglindore përgjithësisht shfaqin në të gjitha rastet prezencën e një kuadri ligjor të rëndësishëm dhe të përshtatshëm sa i takon pjesëmarrjes qytetare, por situata në praktikë është pak e ndryshme. Pavarësisht ligjeve duhet vullnet politik dhe motivim mes zyrtarëve publikë në mënyrë që të nxitet pjesëmarrja qytetare. Megjithatë, edhe në rastet kur realizohen konsultimet publike, këto të fundit sjellin vetëm ndryshime sipërfaqësore në ndërhyrjet e parashikuara në politikat e organeve vendore. Vlen të theksohet fakti se vitet

22 OSCE, MCIC and ECNL, 'Comparative Overview of European Standards and Practices in Regulating Public Participation', <http://www.icnl.org/research/resources/ngogovcoop/compover.pdf>

23 OECD, 'Towards recovery and partnership with citizens: The Call for Innovative and Open Government', 2010, <http://www.oecd.org/governance/ministerial/46342001.pdf>

24 USAID, D.Golubovic, 'Citizen Participation in Legislative Processes: A short Exursion through European Best Practices', 2008, http://www.ecnl.org/dindocuments/274_Brochure%20on%20citizen%20participation%20ENG.pdf

e fundit qeveritë e vendeve në Evropën Juglindore i janë përgjigjur nevojave të qytetarëve duke ridizenjuar në mënyrë më inovative institucionet publike dhe proceset e politikëbërjes në mënyrë për ti bërë këto të fundit të sigurojnë një pjesëmarrje qytetare më të madhe.²⁵

Serbia

Serbia është ndër ato vende ku implementimi dhe monitorimi i strategjive kombëtare planifikohet dhe konsultohet përmes **Komiteteve Këshilluese Kombëtare, Forumeve Parlamentare dhe OSHC-ve**. Studimet i konsiderojnë këto organe si katalizatorë të rëndësishëm në metodat e pjesëmarrjes të cilat mund të bëhen aktive për çështje specifike.

Vlen të theksohet se koha dhe burimet e vëna në dispozicion në një fazë më të hershme shërbejnë si mekanizma të përshtatshëm për përhapjen e gjërë dhe pjesëmarrjen në nivel kombëtar të OSHC-ve në vend.²⁶ Megjithatë pavarësisht iniciativave të shumta për të trajnuar përfaqësuesit e komunitetit lokal, përfshirja qytetare në seminare nuk është rritur dhe as nuk është përmirësuar cilësia e pjesëmarrjes së tyre. Institucionet publike duhet jo vetëm të ftojnë qytetarët për të marrë pjesë por duhet ti sigurojnë atyre hapësira dhe mundësi për një dialog të vazhdueshëm, duke i përfshirë në proceset e vendimmarrjes.

Ajo çka vihet më shumë re në Serbi është se nga njëra anë ekziston një mungesë e përgjegjësisë nga ana e qytetarëve, të cilët presin kompensim financiar për pjesëmarrjen, dhe nga ana tjetër vetë administrata publike kalon vendime të rëndësishme që kanë implikime financiare të dukshme te fondet publike, pa u konsultuar asnjëherë me qytetarët.²⁷

Kroacia

Ashtu si në Hungari, edhe në Kroaci **e drejta e pjesëmarrjes është e përcaktuar në kushtetutë**. Në Kroaci përdoren si **instrumentet ligjorë dhe joligjorë** për sigurimin e pjesëmarrjes qytetare në vendimmarrje. Ligji për të Drejtën e Informimit parashikon 5 mënyra për dhënien e informatave: i) dhënien e rregullt të informatave të caktuara ii) dhënien e informatave drejtpërdrejtë tek personi që i kërkon ato iii) lejin e qasjes në dokumente iv) dërgimin e dokumenteve dhe informatave të kërkuara drejtpërdrejtë tek personat që i kanë kërkuar v) në mënyra të tjera. Institucionet Publike duhet të sigurojnë pjesëmarrje qytetare të drejtpërdrejtë në takimet apo seancat e tyre dhe duhet të caktojnë një person përgjegjës për të ofruar informim të vazhdueshëm.²⁸

25 V. Lowndes, 'Citizen Participation in South Eastern Evrope', <http://aarhus.ba/sarajevo/images/docs/lgi%20citizen%20participation%20ed%20lowndes-9-13-2012.pdf>

26 TASCO, 'CSOs and Citizens' Participation', 2011, http://www.tacso.org/doc/doc_manual_4.pdf

27 Open Society Foundation, V. Lowndes, 'Citizen Participation in South Eastern Evrope', 2012, <http://aarhus.ba/sarajevo/images/docs/lgi%20citizen%20participation%20ed%20lowndes-9-13-2012.pdf>

28 Idem

Më tej, në vitin 2009 u miratua Kodi i Praktikës së Konsultimeve me qytetarët e interesuar në procedurat e miratimit të ligjeve, rregulloreve dhe akteve të tjera. Ky kod ka si synim krijimin e një mjedisi të përshtatshëm për zhvillimin e shoqërisë civile dhe përfshin praktikën e konsultimeve sa i takon projektligjeve, rregulloreve dhe akteve të tjera si strategjitë e administratës publike. Formulimi i politikave në Kroaci, kalon nën filtrin e një koalicioni të ngritur në baza informale, i cili ka një ndarje të qartë të roleve dhe detyrave të rëna dakord mes anëtarëve dhe që ka si qëllim informimin e përgjithshëm dhe publikimin e një dokumenti me mendimin e tyre.²⁹

Mali i Zi

Përgjithësisht mekanizmat e përdorura në Malin e Zi për pjesëmarrjen e drejtëpërdrejtë të qytetarëve në vendimmarrje përfshijnë iniciativën qytetare, bashkimet e qytetarëve, referendumet, peticionet, ankesat.

Në vitin 2010, qeveria e Malit të Zi miratoi një vendim për themelimin e Këshillit për bashkëpunim mes qeverisë dhe organizatave të shoqërisë civile. Këshilli vepron si organ këshillëdhënës i qeverisë; synimet e tij kryesore janë zhvillimi i mëtejshëm i mekanizmave institucionale të bashkëpunimit dhe pjesëmarrjes të OJQ-ve, monitorimi i zbatimit të strategjisë dhe përmirësimi i marrëdhënieve mes qeverisë dhe OJQ-ve.³⁰ Mali i Zi gjithashtu ka riformuluar politikën e ndjekur në mjedisin lokal nëpërmjet një përjasjeje me kërkim konsensusi me qëllim sigurimin që aktet nënligjore përmbushin pritshmëritë dhe nevojat e pjesës më të madhe të qytetarëve. Instrumentet e përdorura ishin **grupet e punës, fushatat ndërgjegjëse, peticionet, takimet konsultative dhe debatet publike**.

Studime në këtë fushë megjithatë e paraqesin situatën aktuale si 'mungesë besimi nga të dyja anët, qeveria vendore që dyshon në qëllimet e qytetarëve ose qytetarët që vënë në dyshim vullnetin e zyrtarëve lokalë për ti marrë vërtetë parasysh nevojat e tyre'.³¹

²⁹ Idem

³⁰ KFC

³¹ Idem

KUADRI LIGJOR PËR PJESËMARRJEN E QYTETARËVE NË SHQIPËRI

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë (Ndryshuar me ligjin nr. 9675, datë 13.1.2007; Nr. 9904, datë 21.4.2008; Nr. 88/2012, datë 18.9.2012, Nr. 137/2015, datë 17.12.2015 dhe Nr. 76/2016, datë 22.7.2016), si një ligj themeltar i shtetit nuk përcakton qartësisht dhe në mënyrë të shprehur të drejtën e qytetarëve dhe shoqërisë civile lidhur me angazhimin dhe pjesëmarrjen në proceset e vendimmarrjes publike, pasi qëllimi i kushtetutës është përcaktimi konkret i disa parimeve kryesore ose përjashtimi absolut i rrethanave të konsideruara të papranueshme për të. Rregullimet që bën kushtetuta nuk mund të jenë gjithmonë të plota dhe shteruese duke mos rregulluar në mënyrë të hollësishme çdo aspekt të organizimit të jetës shoqërore dhe politike të një vendi, por vetëm të disa parimeve dhe kriterëve bazë mbi të cilat duhet të mbështet ajo.

Edhe pse jo e përcaktuar në mënyrë të shkruar dhe shteruese e drejta e qytetarëve për pjesëmarrje dhe angazhim në vendimmarrje buron nga një sërë parimesh të shtetit demokratik të garantuara nga kushtetuta të tilla si: *“e drejta e referendumit”, “e drejta e lirisë së fjalës”, “e drejta e informimit”, “e drejta e grumbullimit”, “e drejta e organizimit”, “e drejta për të propozuar ligje”, “Liria për akses në informacionin publik” e drejta për një mjedis të shëndetshëm* etj.

Implementimi i të drejtave dhe lirive themelore si më sipër përmendur, rregullohet nga dispozitat kushtetuese, marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara me ligj, ligjet dhe aktet e tjera nënligjore. Më poshtë do gjeni të specifikuar dispozitat ligjore që rregullojnë të drejtën e publikut për angazhim dhe pjesëmarrje në vendimmarrje sipas rendit hierarkik të përcaktuar nga Neni 116 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë.³²

32 Neni 116

1. Aktet normative që kanë fuqi në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë janë:
 - a) Kushtetuta; b) marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara; c) ligjet; ç) aktet normative të Këshillit të Ministrave.
2. Aktet që nxirren nga organet e pushtetit vendor kanë fuqi vetëm brenda juridiksionit territorial që ushtrojnë këto organe.
3. Aktet normative të ministrave dhe të organeve drejtuese të institucioneve të tjera qendrore kanë fuqi në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë brenda sferës së juridiksionit të tyre.

3.1 Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë

Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë (*Ndryshuar me ligjin nr.9675, datë 13.1.2007; Nr. 9904, datë 21.4.2008; Nr.88/2012, datë 18.9.2012, Nr.137/2015, datë17.12.2015 dhe Nr. 76/2016, datë 22.7.2016*) garanton të drejta kushtetuese dhe liri themelore të lidhura objektivisht me parimin e ndërtimit të shtetit të së drejtës ashtu sikundër është deklaruar në preambulën e saj. Dispozitat kushtetuese që garantojnë *de jure* të drejtën e pjesmarrjes së qytetarëve, shoqërisë civile dhe personave të tjerë të interesuar në proceset e ndryshme të vendimmarrjes janë analizuar si vijon:

➤ Neni 2

Në nenin 2 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë është parashikuar sovraniteti si një e drejtë kushtetuese që gëzon populli shqiptar, për të vendosur në mënyrë të lirë dhe të pavarur për çështjet e veta dhe për marrëdhëniet me shtetet e tjera, pa iu nënshtuar asnjë ndërhyrjeje, urdhri ose kontrolli nga të tjerët. Këtë sovranitet populli e ushtron me anë të përfaqësuesve të tij ose drejtëpërsëdrejti.

➤ Neni 13

Në nenin 13, Kushtetuta shqiptare parashikon se *“Qeverisja vendore në Republikën e Shqipërisë ngrihet në bazë të parimit të decentralizmit të pushtetit dhe ushtrohet sipas parimit të autonomisë vendore”* Në interpretimin që Gjykata Kushtetuese³³ i bën këtij neni theksohet se qeverisja vendore nënkupton të drejtën e njerëzve në bashkësinë e caktuar territoriale që në mënyrë të pavarur të qeverisin punët e tyre, nëpërmjet organeve të cilat izgjedhin vetë, ose në mënyrë të drejtpërdrejtë. Parimi i decentralizmit të pushtetit është parim thelbësor mbi të cilin ngrihet dhe funksionon qeverisja vendore. Ai ushtrohet nëpërmjet parimit kushtetues të autonomisë vendore dhe kushtëzon ekzistencën e njëpushteti vetëqeverisës vendor, sipas koncepteve të përparuara të organizimit të shtetit demokratik.

➤ Neni 15

Ky nen parashikon se *“Të drejtat dhe liritë themelore të njeriut janë të pandashme, të patjetërsueshme e të padhunueshme dhe qëndrojnë në themel të të gjithë rendit juridik. Organet e pushtetit publik, në përmbushje të detyrave të tyre, duhet të respektojnë të drejtat dhe liritë themelore të njeriut, si dhe të kontribuojnë në realizimin e tyre.”*

Doktrina e së drejtës kushtetuese ka pranuar se siguria juridike ³⁴është ndër elementët thelbësorë të shtetit të së drejtës. Kjo siguri presupozon veç të tjerave besueshmërinë e qytetarëve tek shteti dhe pandryshueshmërinë e ligjit për marrëdhëniet e rregulluara.

33 Shiko vendimin Nr. 29, datë 21.12.2006 të Gjykatës Kushtetuese.

34 Shiko Vendimin nr. 26 datë 02.11.2005 të Gjykatës Kushtetuese.

Besueshmëria ka të bëjë me faktin se qytetari nuk duhet të shqetësohet vazhdimisht për ndryshueshmërinë dhe pasojat negative të akteve normative që çënojnë dhe përkeqësojnë një gjendje të vendosur me akte të mëparshme. “Nuk do të kishim të bënim me një rast të garantimit të besueshmërisë në sistemin e normave juridike nëse siguria lidhur me një situatë të caktuar juridike nuk mund të justifikohet dhe nuk mund të mbrohet materialisht”.

➤ **Neni 16**

Ky nen parashikon se: *Të drejtat e liritë themelore, si dhe detyrimet e parashikuara në Kushtetutë për shtetasit shqiptarë vlejnë njëloj edhe për të huajt e për personat pa shtetësi në territorin e Republikës së Shqipërisë, me përjashtim të rasteve kur Kushtetuta e lidh në mënyrë të posaçme me shtetësinë shqiptare ushtrimin e të drejtave e të lirive të caktuara. Të drejtat dhe liritë themelore, si dhe detyrimet e parashikuara në Kushtetutë vlejnë edhe për personat juridikë, për aq sa përputhen me qëllimet e përgjithshme të këtyre personave dhe me thelbin e këtyre të drejtave, lirive dhe detyrimeve.*

➤ **Neni 20**

Neni 20, është një dispozitë që garanton barazinë përpara ligjit të pakicave kombëtare lidhur me ushtrimin e të drejtave dhe lirive të tyre. Ky nen u siguron të gjithë personave pjesë e pakicave kombëtare të drejtën e shprehjes së lirë të përkatësisë etnike, fetare, kulturore dhe gjuhësore, të drejtën për ti mbrojtur dhe zhvilluar ato si dhe të drejtën për tu organizuar dhe bashkuar në organizata dhe shoqata për mbrojtjen e interesave dhe identitetit të tyre.

➤ **Neni 22**

Liria e shprehjes është e garantuar.

Liria e shprehjes³⁵ përbën një nga gurët themelorë të shtetit demokratik. Pa garantimin e kësaj të drejte nuk mund të bëhet fjalë për pluralizëm, tolerancë dhe krijim të vullnetit të lirë politik, aq të domosdoshëm për shoqërinë demokratike. Shkëmbimi i ideve dhe informimi i lirë janë ndër mjetet më të rëndësishme dhe më efikase për të kontrolluar demokracinë si formë e qeverisjes. Nëpërmjet tyre, pushteti shtetëror, bëhet më transparent, më efikas dhe më afër qytetarit. Liria e shprehjes është gjithashtu bazë dhe kusht i domosdoshëm paraprak për garantimin e një sërë të drejtave dhe lirive të tjera themelore. Për këtë arsye, zbatimi në praktikë i kësaj të drejte kërkon në çdo rast një kuptim dhe interpretim mjaft të gjerë. Sipas nenit 10 të KEDrNj, liria e shprehjes përfshin në vetvete edhe të drejtën e informimit, si një e drejtë themelore për të marrë dhe për të dhënë informacion, pa ndërhyrjen e autoriteteve publike. Një deklaram i përafërt me këtë bëhet edhe në nenin 19 të Deklaratës Universale të të Drejtave të Njeriut, miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e OKB-së me Rezolutën 217 A (III), datë 10.12.2948.

35 Shiko Vendimin nr. 16 datë 11.11.2004 të Gjykatës Kushtetuese.

➤ **Neni 23**

1. *E drejta e informimit është e garantuar.*
2. *Kushdo ka të drejtë, në përputhje me ligjin, të marrë informacion për veprimtarinë e organeve shtetërore, si dhe të personave që ushtrojnë funksione shtetërore.*
3. *Kujtdo i jepet mundësia të ndjekë mbledhjet e organeve të zgjedhura kolektive.*

E drejta e informimit, ndër elementet e saj kryesorë ka lirinë personale për të marrë informacion, lirinë personale për të dhënë informacion dhe lirinë e shtypit. Në dallim nga KEDrNj, Kushtetuta jonë garanton lirinë e shprehjes në kuptim të ngushtë dhe të drejtën e informimit në dy dipozita të veçanta, respektivisht në nenet 22 dhe 23 të saj. Liria e shprehjes dhe e drejta e informimit, përveç garancisë subjektive si të drejta kushtetuese themelore, janë të lidhura objektivisht edhe me parimin e ndërtimit të një shteti demokratik, të deklaruar në preambulën e Kushtetutës sonë. Zbatimi i këtij parimi të rëndësishëm nënkupton, edhe garantimin e lirisë së shprehjes, lirinë e shtypit dhe të drejtën e informimit si të domosdoshme për një rend të lirë e kushtetues. Mbi bazën e dispozitave respektive kushtetuese, liria e shprehjes dhe e drejta e informimit gjejnë rregullim më të detajuar në disa ligje të veçanta të miratuara në periudhën vijuese (pas aprovimit të Kushtetutës) nga Kuvendi. Në tërësinë e tij, legjislati shqiptar synon të garantojë një nivel bashkëkohor të së drejtës së informimit

➤ **Neni 48**

Neni 48 i krijon publikut mundësinë për ti drejtuar kërkesa, ankesa si dhe vërejtje organeve publike dhe detyron njëkohësisht këto të fundit të kthejnë përgjigje në afatet dhe kushtet e caktuara me ligj.

➤ **Neni 56**

Ky nen i kushtetutës garanton të drejtën e informit për çështjet lidhur me gjëndjen e mjedisit dhe mbrojtjen e tij.

➤ **Neni 60 pika 1**

Avokati i Popullit mbron të drejtat, liritë dhe interesat e ligjshëm të individit nga veprimet ose mosveprimet e paligjshme e të parregullta të organeve të administratës publike.

➤ **Neni 63**

3. Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike.
4. Organet dhe funksionarët publikë janë të detyruar t'i paraqesin Avokatit të Popullit të gjitha dokumentet dhe informacionet e kërkuara prej tij.

➤ **Neni 81/1.**

Të drejtën për të propozuar ligje e ka Këshilli i Ministrave, çdo deputet, si dhe 20 mijë zgjedhës.

➤ **Neni 150**

1. Populli, nëpërmjet 50 mijë shtetasve me të drejtë vote, ka të drejtën e referendumit për shfuqizimin e një ligji, si dhe t'i kërkojë Presidentit të Republikës zhvillimin e referendumit për çështje të një rëndësie të veçantë.
2. Kuvendi, me propozimin e jo më pak se një të pestës së deputetëve ose me propozimin e Këshillit të Ministrave, mund të vendosë që një çështje ose një projektligj i një rëndësie të veçantë të shtrohet në referendum.

Në një vështrim të përgjithshëm, pozicioni i referendumit si mjet kushtetues është i lidhur me nocionin e sovranitetit të popullit (neni 2/1 i Kushtetutës), që ushtrohet nëpërmjet përfaqësuesve të zgjedhur prej tij ose në mënyrë të drejtpërdrejtë (neni 2/2). Në këtë drejtim një rëndësi themelore merr çështja e përcaktimit të kushteve dhe rasteve, në të cilat, populli mund ta ushtrojë sovranitetin në mënyrë të drejtpërdrejtë. Sipas doktrinës, parimi i ushtrimit të sovranitetit nga populli, nënkupton një koncept demokratik sipas kriterëve të një demokracie përfaqësuese që përmban edhe elementë që mundësojnë ushtrimin direkt të demokracisë kushtetuese. Me këtë kuptohet që populli, të drejtën për të ushtruar funksion ligjvënës, normalisht, nuk e ushtron vetë në mënyrë të drejtpërdrejtë, por nëpërmjet përfaqësuesve të zgjedhur prej tij. Dispozitat e Kushtetutës lejojnë ushtrimin e sovranitetit të popullit nëpërmjet referendumeve, përderisa kjo nuk bie në kundërshtim me sistemin e procesit ligjvënës. Pra, edhe referendumi, si një nga instrumentet e demokracisë direkte, nuk përbën alternativë ndaj procesit ligjvënës të parlamentit. Ai nuk mundëson bërjen e ligjeve, funksion i cili u është ngarkuar ekskluzivisht ligjvënësve. Në këtë mënyrë, referendumi paraqitet si mjet për integrimin dhe stimulimin e procesit ligjvënës në parlament, në rastet kur nuk gjen zbatim parimi i përputhjes së vullnetit të shumicës parlamentare me shumicën e popullit në një çështje konkrete. Pra, bëhet fjalë për një instrument që mundëson transmetimin e mendimit të zgjedhësve në drejtim të instancave politike. Gjykata Kushtetuese, në bazë nenit 152 të Kushtetutës, duhet të shqyrtojë kushtetutshmërinë e kësaj kërkeje në linjat që u parashtruan më sipër.

3.2 Marrëveshjet Ndërkombëtare të Ratifikuara me Ligj

Republika e Shqipërisë ka aderuar një sërë konventash dhe aktesh ndërkombëtare, të cilat garantojnë të drejtën e informimit si një e drejtë themelore e njeriut, e drejtë kjo që përbën një ndër elementet kryesorë për pjesëmarrjen e qytetarëve në procesin e vendimmarrjes publike. Ndër aktet ndërkombëtare që sanksionojnë këtë të drejtë dhe ku Republika e Shqipërisë bën pjesë mund t'i përmëndim si vijon:

3.2.1 Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut

Deklarata Universale e të Drejtave të Njeriut (UDHR) miratuar dhe shpallur nga Asambleja e Përgjithshme e Kombeve të Bashkuara me rezolutën e saj 217 A (III), në 10 dhjetor 1948 në Palais de Chaillot, Paris. Republika e Shqipërisë ka aderuar, duke e bërë këtë deklaratë pjesë të së drejtës së brëndshme duke marrë përsipër angazhimin për përmbushjen e detyrimeve të saj në vitin 1955. Në tekstin e kësaj deklarate, përkatësisht në Nenin 19, i njihet publikut e drejta e marrjes së informacionit dhe dhënies me çfarëdo lloj mjeti duke mos njohur kufinj në implementim e kësaj të drejtë.

➤ Neni 19

Secili ka të drejtën e lirisë së mendimit dhe të shprehjes; kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit pa ndërhyrje, si dhe lirinë e kërkimit, marrjes dhe përhapjes së informacionit dhe ideve me çfarëdo mjete, pa marrë parasysh kufijtë

➤ Neni 21

1. Secili ka të drejtë të marrë pjesë në qeverisjen e vendit të vet, drejtpërsëdrejti ose me anë të përfaqësuesve të zgjedhur lirisht.
2. Secili ka njësoj të drejtë të hyjë në shërbimet publike të vendit të vet.
3. Vullneti i popullit është bazë e pushtetit shtetëror; ky vullnet duhet të shprehet në zgjedhjet e herëpashershme dhe të lira, të cilat duhet të jenë të përgjithshme dhe me votë të barabartë, si dhe me votim të fshehtë ose sipas procedurës përkatëse të votimit të lirë.

Me anë të kësaj dispozite komuniteti ndërkombëtar ka deklaruar jo vetëm idenë e të drejtave të barabarta dhe të patjetërsueshme të individit në lidhje me shtetin, gjithashtu për të vendosur lidhur me edhe kërkesat minimale për strukturën dhe funksionimin e tij. Autoriteti i qeverisjes duhet të jetë e në bazë të “vullnetit të popullit”, dhe duhet të ketë një sistem të pjesëmarrjes demokratike me të drejta të barabarta politike për çdo qytetar.

Nisur nga Neni 19 i Deklaratës së të Drejtave të Njeriut, në 1 tetor 1995, një grup ekspertësh në të drejtën ndërkombëtare, sigurinë publike dhe të drejtat e njeriut, mbështetur nga Qendra Ndërkombëtare kundër Censurës, së bashku me bashkëpunimin e Qendrës së Studimeve Ligjore të aplikuara të Universitetit të Witwatersrand, në Johannesburg, miratuan një dokument të quajtur “Parimet e Johannesburgut mbi sigurinë kombëtare, lirinë e shprehjes dhe të drejtën e informimit”. Këto parime bazohen në të drejtën ndërkombëtare

dhe rajonale lidhur me mbrojtjen e të drejtave të njeriut, praktikën ligjore të reflektuar nga Gjykatat Kombëtare dhe parimet e përgjithshme të së drejtës, të njohura nga shtetet anëtare. Parimet në fjalë nuk kanë karakter detyrues dhe gjejnë zbatim dhe në legjislacionin shqiptar

3.2.2 Konventa Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut Dhe Lirive Themelore

Konventa Evropiane Për Mbrojtjen e të drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore (ECHR) u nënshkrua më 4 nëntor 1950, në Romë, Itali dhe hyri në fuqi më 3 Shtator 1953. Republika e Shqipërisë e ka bërë pjesë të së drejtës së brëndshme këtë konventë me anë të Ligjit Nr.8137 datë 31.07.1996. “Për ratifikimin e Konventës Evropiane për Mbrojtjen e të drejtave të Njeriut dhe Lirive Themelore”.

➤ Neni 10

Liria e shprehjes

- 1. Çdokush ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit dhe lirinë për të marrë ose për të dhënë informacione dhe ide pa ndërhyrjen e autoriteteve publike dhe pa marrë parasysh kufijtë. Ky nen nuk i ndalon shtetet që të kërkojnë licensimin e ndërmarrjeve të transmetimit kinematografike ose televizive.*
- 2. Ushtrimi i këtyre lirive që përmban detyrime dhe përgjegjësi, mund t'u nënshtrohet atyre formaliteteve, kushteve, kufizimeve ose sanksioneve të parashikuara me ligj dhe që janë të nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë kombëtare, integritetit territorial ose sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit dhe parandalimin e krimit, për mbrojtjen e shëndetit ose të moralit, për mbrojtjen e dinjitetit ose të të drejtave të të tjerëve, për të ndaluar përhapjen e të dhënave konfidenciale ose për të garantuar autoritetin dhe paanshmërinë e pushtetit gjyqësor.*

E drejta për lirinë e shprehjes, e cila mbrohet përmes nenit 10 të Konventës Evropiane, nuk është një e drejtë absolute. Qasja themelore e zbatuar në kuadër të nenit 10 është përkuzimi i lirisë së shprehjes në kuptim shumë të gjerë, ashtu që të përfshijë pothuajse çdo formë të akti të shprehjes, si dhe të përkufizojë shumë gjerësisht se çka përbën ndërhyrje në gëzimin e kësaj të drejte, duke futur kështu një mbrojtje mjaft të gjerë *prima facie*. Ndërhyrjet e caktuara në ushtrimin e kësaj të drejte arsyetohen sipas nenit 10, kështu që shtetet nënshkruese mund të imponojnë kufizime në këtë të drejtë në mënyrë legjitime, për shembull, në rastin e mbrojtjes së të drejtave të tjera me interes më të lartë, siç është siguria e shtetit. Nga interpretimi i Nenit 10, rezulton se kjo konventë, përveç garantimit të plotë të lirisë së shprehjes, si një nga të drejtat themelore të njeriut, njëkohësisht mbron dinjitetin njerëzor kundrejt shpifjes.

3.2.1 Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Civile e Politike

Pakti Ndërkombëtar mbi të Drejtat Civile dhe Politike (ICCPR), është një traktat shumëpalësh i Miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e OKB me rezolutën e saj 2200 A (XXI) të datës 16 Dhjetor 1996, hyrë në fuqi më 23 Mars 1976. Republika e Shqipërisë ka aderuar në këtë traktat me anë të ligjit nr.7510, datë 08.08.1991” Për Aderimin e Republikës së Shqipërisë në Paktin Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike”

➤ **Neni 19**

1. *Askush nuk mund të shqetësohet për opinionet e tij.*
2. *Çdo njeri ka të drejtën e lirisë së shprehjes; kjo e drejtëpërfshin lirinë për të kërkuar, për të marrë dhe për hapur informata dhe ide të çdo lloji, pavarësisht nga kufijtë, nëformën gojore, me shkrim, të shtypur ose artistike, ose me çdo mjet tjetër të zgjedhur prej tij.*
3. *Ushtrimi i lirive të parashikuara në paragrafin e dytë të këtij neni nënkupton detyra të posaçme dhe përgjegjësi të posaçme, për rrjedhojë ai mund t’u nënështrohet disa kufizimeve të cilat, megjithatë, duhet të përcaktohen shprehimisht nga ligji dhe të jenë të domosdoshme.*

Për respektimin e të drejtave ose të reputacionit të të tjerëve. Për ruajtjen e sigurisë kombëtare, të rendit publik, të shëndetit ose të moralit publik.

Një akt tjetër ndërkombëtar, pjesë e të drejtës së brendshme të vendit tonë, që garanton të drejtën e informimit është traktati i sipërcituar. Ky dokument nuk ka kufizuar subjektet që iu lind e drejta e kërimit, marrjes dhe të përhapjes së informacionit. Nga përkufizimi i paragrafit të dytë të këtij neni rezulton se nuk ka asnjë kufizim lidhur me mënyrën e marrjes apo dhënies së informacionit.

3.2.2 Konventa mbi të Drejtën e Publikut për të Pasur Informacion për të Marrë Pjesë në Vendimmarrje dhe për t’ju Drejtuar Gjykatës për Çështjet e Mjedisit. (Konventa Unece) ose (Konventa E Arhusit)

Konventa e UNECE, mbi të drejtën e publikut për të pasur informacion dhe për të marrë pjesë në vendimmarrje dhe për t’ju drejtuar Gjykatës për çështjen e mjedisit, e ashtuquajtur ndryshe dhe konventa e Arhusit, nënshkruar më 25 Qershor 1998 në qytetin e Arhusit, Danimarkë, hyrë në fuqi më 30 Tetor 2001. Republika e Shqipërisë ka aderuar këtë konventë me Ligjin Nr. 8672 , datë 26.10.2000 “ Për Ratifikim e Konventës së Arhusit, për të drejtën e publikut, për të pasur informacion, për të marrë pjesë në vendimmarrje dhe për t’ju drejtuar Gjykatës për çështjet e mjedisit”.

Konventa e Aarhusit, qytetarin e thjeshtë, nga një bartës detyrimesh e bën një partner aktiv në vendimmarrjen për çështjet mjedisore duke ia siguruar atij kështu: të drejtën për të qenë i informuar për situatën mjedisore ku jeton, të drejtën jo vetëm për të marrë pjesë aktive në vendimmarrje për çështje mjedisore, por të ketë edhe të drejtën e qasjes në mbrojtjen ligjore në rast të shkeljes të së drejtës së tij për një mjedis të pastër Si akt normativ me karakter ndërkombëtar, Konventa e Aarhus-it vendos një numër të drejtash për publikun në lidhje me mjedisin. Autoritetet publike (në nivel kombëtar, rajonal ose lokal) duhet të kontribuojnë që këto të drejta të mos mbeten vetëm në rrafshin teorik por të bëhen efektive duke u zbatuar në praktikë.

Në përmbajtjen e saj, Konventa rregullon tri fusha kryesore³⁶:

- a) Të drejtën e secilit që të marrë informata mjedisore që mbahen nga autoritetet publike. Kjo përfshin informacionet mbi gjendjen e mjedisit, por edhe politikat dhe masat e ndërmarra, ose gjendjen e shëndetit të njerëzve dhe sigurinë kur ajo mund të ndikohet nga gjendja e mjedisit. Qytetarëve iu garantohet që mund të marrin informacionin e kërkuar brenda një muaji pas paraqitjes së kërkesës, pa qenë të detyruar t'i japin arsytet se pse e kërkojnë atë informacion. Për më tepër, autoritetet publike, sipas Konventës, janë të përgjegjshëm të ofrojnë qytetarëve informacionin mjedisor me të cilin disponojnë ("qasja në informacionin mjedisor");
- b) Të drejtën për të marrë pjesë në fazat e nismës të procesit të vendimmarrjes për mjedisin. Autoritetet duhet t'i bëjnë të gjitha veprimet e duhura për t'ju mundësuar qytetarëve dhe organizatave mjedisore të ofrojnë komente dhe propozime përkitazi me projektet që trajtojnë mjedisin, planet dhe programet mjedisore, dhe ato komente të merren në konsideratë gjatë procesit të vendimmarrjes ("pjesëmarrja e publikut në vendimmarrjen mjedisore");
- c) Të drejtën e individit t'i drejtohet gjykatave për shkeljen e së drejtës së tij për qasje në informacione mjedisore apo lidhur me vendimet publike që janë marrë pa u respektuar e drejta e pjesëmarrjes publike përcaktuar me nenin 6 të Konventës ("qasja në drejtësi")

³⁶ Konventa "Aarhus" Kuptimi, rëndësia dhe aspekte të zbatimit të saj në praktikë, Visar Morina, Prishtinë 2006

3.2.3 Karta Evropiane e Vetqeverisjes Vendore

Karta Evropiane për Vetëqeverisjen Vendore, hartuar nga një grup ekspertësh qeveritarë, nën drejtimin e Komitetit Drejtues për Çështjet Rajonale dhe Bashkiake, u hap për nënshkrim si konventë për shtetet anëtare të Këshillit të Evropës, më 15 tetor 1985. Republika e Shqipërisë, ka aderuar në këtë konventë me Ligjin Nr. 8548 datë 11.11.1999 “Për Ratifikimin e Kartës Evropiane të Autonomisë Vendore”.

Teksti i kësaj konvente synon aderimin e organeve, veprimet e të cilave janë shumë të rëndësishme në çdo mbrojtje të autonomisë vendore, pra aderimin e qeverive. Qëllimi i Kartës është të plotësojë mungesën e standarteve të përbashkëta evropiane për matjen dhe garantimin e të drejtave të organeve vendore, të cilat janë më pranë qytetarëve, dhe t’i japë qytetarëve mundësinë e pjesëmarrjes efektive në marrjen e vendimeve që kanë ndikim mbi përditshmërinë e tyre.

Karta evropiane për vetqeverisje vendore është është traktati i parë ndërkombëtar obligues që garanton të drejtat e komuniteteve dhe të autoriteteve të tyre të zgjedhura, si dhe që përcakton parimin e subsidiaritetit sipas të cilit ushtrimi i përgjegjësisë publike duhet, në mënyrë të përgjithshme, t’i takojë më tepër autoriteteve më të afërta të qytetarëve. Përmes nënshkrimit të Kartës Evropiane, shtetet zotohen të respektojnë parimet bazë, në mes të tjerash, të drejtën e qytetarëve që të marrin pjesë në menaxhimin e çështjeve publike.

3.3 Ligjet e brendshme për përfshirjen qytetare

3.3.1 Kodi i Procedurave Administrative të Republikës së Shqipërisë

Kodi i Procedurave Administrative, është një ligj procedural i rëndësishëm, i cili parashikon disa parime bazike procedurale, ndër të tjera dhe atë të pjesëmarrjes. Neni 1 i tij përvijon objektin e ligjit dhe vëren se “...Dispozitat e këtij Kodi zbatohen edhe mbi aktet normative për aq sa një gjë e tillë është e mundur”. Pra, shprehimisht Kodi nuk parashikon përjashtimin nga parimi i pjesëmarrjes për sa i përket procedimeve për nxjerrjen e akteve normative, akteve të planifikimit apo të programimit.

Ky kod kufizohet kryesisht tek subjektet të cilat janë palë në një proces administrativ dhe të cilave u njihet e drejta për informim, duke i bërë asaj një rregullim specifik. Me veprimtari administrative sipas ligjit duhet kuptuar “Tërësia e akteve dhe veprimeve, që përbëjnë dhe shprehin vullnetin e administratës publike, si dhe ekzekutimin e vullnetit”.

Parimi i transparencës i sanksionuar në nenin 5 të Kodit të Procedurave Administrative i detyron organet publike që të bashkpujnë ngushtë me persona fizike dhe juridike. Po ashtu në Kodin e ri të Procedurave Administrative në nenin 6 të tij sanksionohet parimi

i informimit ku theksohet se: *“Çdo person ka të drejtë të kërkojë informacion publik, që ka të bëjë me veprimtarinë e organit publik, pa qenë i detyruar të shpjegojë motivet, në përputhje me legjislacionin në fuqi që rregullon të drejtën e informimit”*

Për herë të parë në Kodin e Procedurave Administrative është përcaktuar mënyra e funksionimit të zyrave me një ndalesë si një detyrim ligjor për ofrimin e shërbimeve sa më afër qytetarit dhe për të garantuar informimin e veprimtarisë së administratës publike dhe të procedurave administrative në shërbim të një qeverisje sa më transparente. (pika 12, neni 3, i ligjit nr.44, datë 28.05.2015, “Kodi i Procedurave Administrative”)

Kodi i Procedurave Administrative, në kreun II “E drejta për t’u informuar”, përgjatë Neneve 51-55 përshkruan detyrimet e administratës për informimin e qytetarëve, duke mbështetur parimin e një administrate të hapur dhe transparente.

3.3.2 Ligj Nr. 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore”

Ligji “Për Vetëqeverisjen Vendore” është një nga instrumentat kryesore ligjorë të së drejtës së brendshme, që u garanton qytetarëve të drejtën për tu informuar dhe marrë pjesë në procesin e vendimmarrjes. Dispozitat e këtij ligji janë në përputhje me parimet e Kartës Evropiane për Vetëqeverisje Vendore. Një nga risitë e këtij ligji është parimi i subsidiaritetit, parim i kryerjes së funksioneve dhe ushtrimit të kompetencave në një nivel qeverisjeje.

Që në nenin 3 të ligjit jepet qëllimi për një qeverisje të efektshme efikase dhe sa më afër qytetarëve nëpërmjet, njohjes së ekzistencës së identiteteve dhe vlerave të ndryshme të bashkësive, respektimin e të drejtave dhe lirive themelore të shtetasve të saksionuara në Kushtetutë ose ligje të tjera, zgjedhja e llojeve të ndryshme të shërbimeve dhe lehtësive të tjera publike vendore në dobi të bashkësisë, realizimi i shërbimeve në forma të përshtatshme bazuar në nevojat e anëtarëve të bashkësisë, si dhe nxitjen efektive të pjesëmarrjes gjithëpërfshirëse të bashkësisë në qeverisjen vendore.

Ligji në kreun VI të titulluar “Transparenca, Konsultimi dhe Pjesëmarrja Qytetare” i kushton rëndësi dhe hapësirë të veçantë garantimit të së drejtës së informimit të qytetarëve dhe pjesëmarrjes së tyre në vendimmarrje.

Neni 15, siguron për qytetarët transparencën e veprimtarisë së njësive të vetqeverisjes vendore duke mundësuar publikimin e çdo akti të qeverisjes vendore në faqet e tyre zyrtare të internetit si dhe afishimin e tyre në vendet publike të caktuara nga njësitë. Në respektimin e pikës 3 të këtij neni, çdo njësi e vetëqeverisjes vendore ka për obligim të caktojë koordinatorin e transparencës dhe të miratojë programin e transparencës të aksesueshëm për të gjithë sidomos nga shtresat më të varfra të komunitetit në përputhje me dispozitat ligjore për të drejtën e informimit.

Neni 16, garanton pjesëmarrjen publike në procesit e vendimmarrjes për çdo qytetar pasi detyron njësitë e qeverisjes vendore të caktojë koordinatorin për njoftimin dhe konsultimin publik në përputhje me dispozitat ligjore që rregullojnë njoftimin dhe konsultimin publik

Publikut, nëpërmjet Nenit 17, i garantohet akses në mbledhjet e këshit të bashkisë pasi ato janë të hapura për qytetarët duke lejuar çdo shtetas të ndjekë këto mbledhje sipas rregullores së këshillit.

Njoftimi për mbledhjen e këshillit bëhet publik, në vendet e caktuara për këtë qëllim brënda territorit të njësisë vendore dhe e aksesueshme për mediat vendore. Ky njoftim përmban datën, vendin, orën dhe rendin e ditës së mbledhjes. Neni 17 parashikon njëkohësisht rastin kur mbledhjet janë të mbyllura, me kërkesë të kryetarit të bashkisë ose me kërkesë të 1/5 e anëtarëve të këshillit mbledhjet e këshillit bashkiak mund të behen të mbyllura nëse për këtë kërkesë kanë votuar 3/5 e gjithë anëtareve të këshillit.

Ky ligj nëpërmjet nenit 18 i garanton publikut të drejtën për të marrë pjesë dhe për tu dëgjuar lidhur me procesin e shqyrtimit dhe miratimit të akteve. Kjo e drejtë u sanksionohet me anë të seancave të këshillimit në formën e takimeve të hapura me banorët dhe grupet e interesit, takimet me specialistët, me institucionet e interesuara si dhe me organizata jofitimprurëse, ose me anë të nismës për referendum vendor.

Seancat e këshillimeve me bashkësinë përpara shqyrtimit dhe miratimit të akteve janë gjithmonë të detyrueshme për rastet kur:

- Këshilli Bashkiak zgjedh nga përbërja e vet komisionet e këshillit dhe miraton rregulloren e brëndshme të funksionimit të vet.
- Këshilli Bashkiak miraton buxhetin dhe ndryshimet e tij.
- Këshilli Bashkiak miraton tjetërsimin ose dhënien në përdorim të pronave të tretëve.
- Këshilli Bashkiak vendos për taksat dhe tarifat vendore sipas legjislacionit tatiomor në fuqi.
- Këshilli Bashkiak miraton Norma, standarte e kritere për rregullimin dhe disiplinimin e funksioneve për garantimin e interesit publik.

Të njëjtat parashikime si më sipër ligji parashikon edhe për seancat e këshillimeve me bashkësinë e këshillit. Rëndësi i kushtohet në këtë nen informimit të publikut lidhur me aktet e këshillit, të cilat duhet të publikohen gjithmonë në faqen zyrtare të internetit dhe afishohen në vende publike ku ka akses të lirë për qytetarët, brënda territorit të njësisë vendore. Neni 18 i mundëson këshillit, publikimin e akteve me mënyra të tjera të caktuara në rregulloren e tyre.

Neni 19 i ligjit për vetëqeverisjen vendore sanksionon për publikun të drejtën e kërkesës, ankesës dhe vërejtjes, nga ky parashikim çdo qytetari dhe grupi që përfaqëson komunitetet iu lind e drejta t’ju drejtojnë kërkesa, ankesa dhe vërejtje organeve të vetëqeverisjes vendore për çështje që lidhen me funksionet dhe kompetencat nën juridiksionin e qeverisjes vendore.

Një nga mënyrat që ligjvënësit kanë menduar për përfshirjen e qytetarëve në qeverisjen vendore është dhe iniciativa qytetare e drejtë kjo që buron nga Neni 20 i këtij ligji. E drejta e iniciativës qytetare i krijon mundësinë çdo komuniteti nëpërmjet përfaqësuesve të tij (jo më pak se 1 % e banorëve) të paraqesin për vendimmarrje pranë këshillit nisma qytetare për çështje nën juridiksionin dhe kompetencën lëndore të njësisë vendore. Kur propozimet e ardhura si nismë qytetare kanë ndikim direkt në buxhetin e njësisë së vetëqeverisjes vendore, shqyrtohen në këshill sipas rendit të ditës dhe nuk mund të kalojnë për aprovim pa marrë paraprakisht mendimin e kryetarit të njësisë së vetëqeverisjes lokale.

Pjesëmarrja qytetare në vendimmarrjen e vetëqeverisjes vendore gjen mbështetje dhe në parashikimet e ligjit për strukturat komunitare. Strukturat komunitare në frymën e këtij ligji janë këshilla komunitare të lagjeve, të ngritura në bazë të iniciativës qytetare të orgaizuara mbi baza vullnetare. Ndërlidhësi dhe këshilli komunitar mund të mbështesin funksionet qeverisëse të bashkisë në lagjen e tyre dhe mund të zbatojnë projekte në dobi dhe përfitim të komunitetit.

3.3.3 Ligji nr. 146/2014 “Për njoftimin dhe konsultimin publik”

Në datën 30.10.2014 parlamenti shqiptar ka miratuar ligjin “Për njoftimin dhe konsultimin publik”, ligj i cili paraqet rëndësi të veçantë për garantimin e pjesëmarrjes së qytetarëve në vetëqeverisjen vendore. Ky ligj rregullon procesin e njoftimit dhe të konsultimit publik të projektligjeve, projekt dokumenteve strategjike qofshin këto kombëtare apo vendore, si dhe të politikave me interes të lartë publik.

Dispozitat e këtij ligji përcaktojnë rregullat proceduriale që duhen zbatuar për të garantuar transparencën dhe pjesëmarrjen e publikut në proceset politikëbërëse dhe vendimmarrëse nga organet publike duke synuar nxitjen e transparencës, të përgjeshmërisë dhe integritetit të autoriteteve publike

Kuptimi që i jepet konsultimit publik në këtë ligj është tërheqja e mendimeve dhe sygjërimeve të palëve të interesuara për përmbajtjen dhe përmirësimin e projektaktit, nga momenti i publikimit të projektaktit deri në miratimin përfundimtar të tij.

Në nenin 5 të ligjit përcaktohet se procesi i njoftimit dhe i konsultimit publik kryhet sipas parimeve të transparencës gjatë procesit të njoftimit e të konsultimit publik me pjesëmarrje gjithëpërfshirëse jo diskriminuese, efektshmëria e procesit të vendimmarrjes në organet publike dhe përgjegjësia e organeve publike ndaj palëve të interesuara.

Neni 6 dhe 7 parashikojnë detyrimin e organeve publike për njoftim dhe konsultim publik, për të marrë masat e nevojshme për të krijuar mundësinë e qytetarëve dhe palëve të interesuara për pjesmarrje në procesin e njoftimit dhe konsultimit publik duke publikuar në programin e transparencës³⁷ planet vjetore të organeve publike dhe publikimin në regjistrin elektronik të projekaktit të njoftimit dhe të të dhënave lidhur me konsultimin e projektakteve. Regjistri elektronik është një faqe zyrtare interneti e cila shërben si pikë qendrore konsultimi dhe nëpërmjet këtij regjistri sigurohet akses dhe ofrohet mundësia e komunikimit të të gjitha palëve të interesuara³⁸ me organin publik. Organi publik pas publikimit të njoftimit në regjistrin elektronik mund të realizojë me palët e interesuara konsultime të drejtëpërdrejta dhe takime publike.³⁹

Ligji për njoftimin dhe konsultimin publik ju njeh palëve të interesuara të drejtën për të kërkuar informacion gjatë procesit, përfshirë aksesin në projektakt⁴⁰.

Rregullat e procesit të njoftimit përcaktohen në dispozitat e kreut të IV të Ligjit ku janë parashikuar mënyrat e njoftimit, ndër të cilat përfshihen komunikimet elektronike, mediat e shkruara dhe audiovizive, etj. Ligji ka ngarkuar organin publik që të grumbullojë të gjitha sygjerimet e pjesmarrësve gjatë këtyre takimeve, dhe së bashku me sygjerimet e refuzuara t'i njoftoj sipas mënyrave të përcaktuara në këtë ligj. Në fund të çdo viti është e detyrueshme që të përpilohen raporte ku të prezantohen të dhëna në lidhje me aktet e miratura, sygjerimet e pranura dhe ato të refuzuara. Shqyrtimi I ankesave në lidhje me respektimin e detyrimeve të përcaktuara në këtë ligj bëhet nga drejtuesi i autoritetit publik dhe Komisioneri për Mbrojtjen e të Dhënave Personale, brenda një afati 30 ditor (Neni 21, pika 1, shkronja (b)).

3.3.4 Ligji nr. 119/2014 “Për të drejtën e informimit”

Një nga ligjet më kryesore në legjislacionin shqiptar që garanton të drejtën e informimit në lidhje me informacionin që prodhohet ose mbahet nga autoritet publike, është ligji Nr. 119/2014, “Për të drejtën e informimit”, miratuar më 18.09.2014. Me miratimin e këtij ligji është shfuqizuar ligji i mëparshëm Nr.8503, datë 30.06.1999, “Për të drejtën e informimit për Dokumentet Zyrtare”, i cili rregullonte të drejtën e informimit për dokumentet zyrtare.

37 Sipas ligjit nr 119/2014 “Për të drejtën e Informimit”

38 Neni 8 i ligjit 146/2014 “Për njoftimin dhe konsultimin publik” përcakton se palët e interesuara në procesin e njoftimit dhe konsultimit publik janë:

Organet publike

Shtetasit e Republikës së Shqipërisë dhe grupet e interesit.

Personat fizikë të huaj me vendqëndrim të përhershëm në Republikën e Shqipërisë

39 Takim publik sipas ligjit 146/2014 “Për njoftimin dhe konsultimin publik” do të kuptojmë çdo takim të hapur me palët e interesuara për diskutimin e projektakteve që i nënshtrohen procesit të njoftimit dhe konsultimit publik me qëllim sqarimin dhe informimin e publikut në lidhje me këto projekte si dhe marrjen e komenteve e të rekomandimeve përkatëse për përmirsimin e tyre.

40 Sipas përcaktimit të Nenit 6, pika 1 shkronja (a) e Ligjit : Për njoftimin dhe konsultimin publik”

Ligji “Për të drejtën e Informimit” synon garantimin e njohjes së publikut me informacion në kuadër të ushtrimit të të drejtave dhe lirive të individit në praktikë, si dhe të formimit të pikëpamjeve për gjëndjen e shtetit dhe të shoqërisë. Dispozitat e këtij ligji kanë për qëllim nxitjen e integritetit, të transparencës dhe të përgjegjshmërisë së autoriteteve publike⁴¹.

Neni 3 i ligjit në fjalë sanksionon të drejtën e informimit si një të drejtë, të cilën e gëzon çdo person për tu njohur me informacion publik nëpërmjet dokumentit original ose kopje të tij pa u detyruar të shpjegojë motivet. Autoriteti publik ka detyrimin ligjor në këtë aspekt të informojë kërkuuesin nëse ka ose jo në zotërim informacion e kërkuar dhe njëkohësisht informacionin e dhënë një personi nuk mund ti refuzohet asnjë personi tjetër që e kërkon atë me përjashtim të rastit kur informacioni përmban të dhëna personale të subjektit konfront me nenin 17 të këtij ligji.

Një nga risitë e këtij ligji përbën programi i transparencës⁴², program me tipare institucionale i përgatitur nga autoriteti publik lidhur me kategoritë e informacionit të bëra publike pa kërkesë dhe modalitetet e bërjes publike të këtij informacioni. Në përgatitjen e programit të transparencës i kushtohet vëmendje e veçantë interesit më të mire të publikut duke garantuar njohjen maksimale të informacionit publik, vendosjen në dispozicion pa kërkesë të sa më shumë informacioneve me qëllim pakësimin e nevojës për kërkesa individuale në përputhje me modelet e miratuara nga Komisioneri për të Drejtën e Informimit dhe Mbrojtjen e të Dhënave Personale.

Kategoritë e informacionit që bëhet publik pa kërkesë përshkruhen në mënyrë të detajuar në nenin 7 të ligjit “Për të drejtën e informimit” të cilat janë:

- a) *një përshkrim të strukturës organizative, funksioneve dhe detyrave të autoritetit publik;*
- b) *tekstet e plota:*
 - i) *të konventave që janë ratifikuar nga Republika e Shqipërisë;*
 - ii) *të ligjeve;*
 - iii) *të akteve nënligjore;*
 - iv) *të kodeve të sjelljes;*
 - v) *të çdo dokumenti politikash;*

41 Sipas Nenit 2 pika 1 “**autoritet publik**” është:

- a) është çdo organ administrativ i parashikuar në legjislacionin në fuqi për procedurat administrative, organet ligjvënëse, gjyqësore dhe ato të prokurorisë së çdo niveli, organet e njësive të qeverisjes vendore të çdo niveli, organet shtetërore dhe entet publike, të krijuara me Kushtetutë ose me ligj;
- b) janë shoqëritë tregtare ku:
 - i) shteti zotëron shumicën e aksioneve;
 - ii) ushtrohen funksione publike, sipas parashikimit të shkronjës “c” të kësaj pike;
- c) çdo person fizik ose juridik, të cilit i është dhënë me ligj, akt nënligjor ose çdo lloj forme tjetër, të parashikuar nga legjislacioni në fuqi, e drejta e ushtrimit të funksioneve publike.

42 Programi i transparencës është tërësia e informacionit dhe mënyrave të bëra publike të tij nga autoriteti publik sipas përcaktimeve të neneve 4 dhe 7 të këtij ligji.

- vi) të manualit ose ndonjë dokument tjetër që ka lidhje me ushtrimin e funksioneve të autoritetit publik dhe që prek publikun e gjerë;
- c) informacion për procedurat që duhen ndjekur për të bërë një kërkesë për informim, adresën postare dhe elektronike për depozitimin e kërkesave për informim, si dhe procedurat e ankimit të vendimit përkatës;
- ç) të dhëna për vendndodhjen e zyrave të autoritetit publik, orarin e punës, emrin dhe kontaktet e koordinatorit për të drejtën e informimit;
- d) të dhëna për arsimin, kualifikimet dhe pagat e funksionarëve, të cilët kanë detyrimin për deklarimin e pasurisë, sipas ligjit, strukturat e pagave për nëpunësit e tjerë, si dhe një përshkrim të procedurave të zgjedhjes, kompetencave dhe detyrave të funksionarëve të lartë të autoritetit publik dhe procedurën që ata ndjekin për të marrë vendime;
- dh) mekanizmat monitorues dhe të kontrollit që veprojnë mbi autoritetin publik, përfshirë planin strategjik të punës, raportet e auditimit nga Kontrolli i Lartë i Shtetit ose subjekte të tjera, si dhe dokumentet që përmbajnë tregues të performancës së autoritetit;
- e) të dhëna për buxhetin dhe planin e shpenzimeve për vitin financiar në vijim dhe vitet e kaluara, si dhe çdo raport vjetor për zbatimin e buxhetit. Në ato raste kur autoriteti publik vetëfinancohet nga tarifat e licencave ose çdo formë tjetër e financimit të drejtpërdrejtë nga subjektet e rregulluara prej tij, bëhen publike edhe dokumentet që tregojnë gjendjen e shlyerjes së detyrimeve nga subjektet e licencuara;
- ë) informacion për procedurat e prokurimit apo procedurat konkurruese të koncesionit/partneritetit publik privat, përkatësisht, sipas parashikimeve të ligjit nr. 9643, datë 20.12.2006, “Për prokurimin publik”, dhe të ligjit nr. 125/2013, “Për koncesionet dhe partneritetin publik privat”, që kryhen për llogari të autoritetit publik, duke përfshirë:
 - i) listën e kontratave të lidhura;
 - ii) shumën e kontraktuar;
 - iii) palët kontraktuese dhe përshkrimin e shërbimeve apo mallrave të kontraktuara; informacionin për zbatimin dhe monitorimin e kontratave, si dhe udhëzues e politika të ndryshme;
- f) informacion për shërbimet që autoriteti publik i jep publikut, përfshirë standardet për cilësinë e shërbimit;
- g) çdo mekanizëm dhe procedurë për bërjen e kërkesave dhe ankesave, në lidhje me veprimet ose mosveprimet e autoritetit publik;
- gj) çdo mekanizëm apo procedurë, përmes së cilës personat e interesuar mund të paraqesin mendimet e tyre apo të ndikojnë në çfarëdo mënyre tjetër në hartimin e ligjeve, të politikave publike apo ushtrimin e funksioneve të autoritetit publik;

- h) një përshkrim të thjeshtë të sistemit që përdor autoriteti publik për mbajtjen e dokumentacionit, të llojeve, formave të dokumenteve, si dhe të kategorive të informacionit që bëhet publik pa kërkesë;*
- i) regjistri i kërkesave dhe përgjigjeve, sipas nenit 8 të këtij ligji;*
- j) një përshkrim të kategorive dhe formave të ndihmës shoqërore, subvencioneve të dhëna nga autoriteti publik dhe të procedurave për t'i përfituar ato;*
- k) informacione dhe dokumente që kërkohen shpesh;*
- l) çdo informacion tjetër që gjykohet i dobishëm nga autoriteti publik.*

Për herë të parë në ligj përfshihet edhe figura e “Koordinatorit për të drejtën e informimit⁴³”. Koordinatori është një nëpunës civil i cili ka si detyrë të bashkërendojë punën për garantimin e së drejtës së informimit. Ligji ka parashikuar gjithashtu edhe krijimin e regjistrit të kërkesave ⁴⁴dhe përgjigjeve. Ky regjistër është një instrument matës i punës që ushtrojnë autoritetet publike në funksion të zbatimit të së drejtës për informim. Në funksion të përmbushjes së qëllimit të ligjit për të rritur transparencën ndaj publikut, regjistri është i detyrueshëm të vendoset në mjediset e pritjes së publikut, në zyrat e autoritetit publik si dhe të publikohet në faqen e internetit të autoritetit publik duke e përditësuar atë çdo 3 muaj. Po ashtu ligji ka përcaktuar edhe modalitete dhe afate të arsyeshme për marrjen e informacionit si dhe rastet kur ai është i detyrueshëm të tërhiqet sipas një procedure të caktuar. Në ndryshim me ligjin e mëparshëm, ku afati për të dhënë informacion sipas kërkesës ishte 40 ditë, me ligjin e ri është bërë 10 ditë.⁴⁵ Sipas dispozitave të këtij ligji, janë parashikuar edhe rastet kur marrja e informacionit mund të ketë një tarifë të caktuar e cila do të përcaktohet në bazë të kritereve dhe vendimeve të organit publik. Si rregull janë pa pagesë të gjitha kërkesat për informacion.

Neni 17 saksionon kufizimet e së drejtës për informim, e cila mund të kufizohet në rast se është e domosdoshme, proporcionale dhe nëse dëmton interesat për të drejtën e një jete private, sekretin tregtar, të drejtën e autorit, patentat, kur shkakton dëm të qartë dhe të rëndë ndaj sigurisë kombëtare, parandalimin hetimin dhe ndjekjen e veprave penale, mbarëvajtjen e hetimit administrative në kuadër të proçedimit disiplinor, mbarëvajtjen e procedurave të inspektimit dhe auditimit të autoriteteve publike, formulimin e politikave monetare dhe fiskale të shtetit barazinë e palëve në një proces gjyqësor mbarëvajtjen e marrëdhënieve ndërkombëtare ose ndërqeveritare si dhe për të gjitha rastet e parashikuara specifikisht në ligj.

43 Neni 10 i Ligjit Nr.119/2014 “ Për të drejtën e Informimit”

44 Neni 8 i Ligjit Nr.119/2014 “ Për të drejtën e Informimit”

45 Neni 15 i Ligjit Nr.119/2014 “ Për të drejtën e Informimit”

3.3.5 Ligji Nr.8454, datë 4.2.1999, “Për Avokatin e Popullit” plotësuar me Ligjin Nr.8600 datë 10.04.2000, ndryshuar me Ligjin Nr.9398, datë 12.05.2005

Rol të veçantë në kuadër të pjesmarrjes së qytetarëve në vendimmarrje paraqesin edhe dispozitat e ligjit Nr. 8454, datë 04.02.1999 “Për avokatin e popullit”, ndryshuar me Ligjin Nr 9398, datë 12.05.2005.

Neni 12 i ligjit të sipërcituar garanton të drejtën për t’u ankuar për çdo individ, grup individësh ose organizata joqeveritare, që pretendojnë se u janë shkelur të drejtat dhe liritë dhe interesat e tyre të ligjshme nga veprimet ose mosveprimet e paligjshme e të parregullta të organeve të administratës publike. Këto subjekte në kuptimin e këtij neni kanë të drejtë të ankohen ose të njoftojnë Avokatin e Popullit dhe të kërkojnë ndërhyrjen e tij për vënien në vend të së drejtës ose lirisë së shkelur. Avokati i Popullit duhet të ruajë fshehtësinë nëse e sheh të arsyeshme, si dhe nëse kjo kërkohet nga personi që bën ankesën, kërkesën apo njoftimin.

Fillimi i shqyrtimit të çështjes rregullohet nga neni 13, ku në të cilin Avokati i Popullit fillon procedurën e shqyrtimit të çështjes kur vëren ose dyshon se ka ndodhur një shkelje e së drejtës, në bazë të ankesës apo të kërkesës së personit të interesuar ose të dëmtuar, si dhe me nismën e vet, për raste të veçanta të bëra publike, por me pëlqimin e të interesuarit ose të dëmtuarit. Në mbrojtje të interesave të një komuniteti të gjërë, të cilët mund të preken nga procedimi administrativ, Avokati i Popullit ka të drejtë të fillojë një procedim administrativ dhe të marrë pjesë në të, në përputhje me kërkesat e Kodit të Procedurës Administrative.

Neni 15 i Ligjit “Për avokatin e popullit” përcakton se për ankesat, kërkesat dhe njoftimet drejtuar Avokatit të Popullit nuk kërkohet ndonjë formë e caktuar, por ato duhet të shprehin qartë objektin e ankimit ose të kërkesës. Avokati i Popullit nuk pranon ankesa ose kërkesa anonime. Çdo shërbim që bëhet nga Avokati i Popullit lidhur me ankesat, kërkesat e njoftimet është pa pagesë⁴⁶.

Administrimi i ankesave ose njoftimeve nga Avokati i Popullit rregullohet me anë të Nenit 17 kurse procedura pas pranimi të ankesës, kërkesës apo njoftimit për shqyrtim është e përcaktuar në Nenin 18 të ligjit. Avokati i Popullit, pasi njihet me ankesën, kërkesën apo njoftimin për një shkelje, vendos:

- a. ta pranojë ose jo çështjen për shqyrtim;
- b. t’i kthejë përgjigje të interesuarit, duke i treguar të drejtat dhe rrugët nëpërmjet të cilave ai mund ta mbrojë këtë të drejtë;
- c. t’ia kalojë çështjen organit kompetent.

⁴⁶ Neni 16 i Ligjit “ Për Avokatin e Popullit”

Në të gjitha rastet e mësipërme, Avokati i Popullit njofton të interesuarit brenda 30 ditësh nga dita e marrjes së ankesës, kërkesës ose njoftimit

Procedura pas pranimit të ankesës, kërkesës apo njoftimit për shqyrtim Pas pranimit të ankesës, kërkesës apo njoftimit për shqyrtim, Avokati i Popullit kryen njërën nga veprimet e mëposhtme:

- a. ndërmerr vetë një proces hetimi;
- b. kërkon shpjegime nga organet e administratës, si dhe prokuroria, në rastet e arrestimeve dhe ndalimeve;
- c. i rekomandon Kontrollit të Lartë të Shtetit të ushtrojë funksionet e veta.

Ligji për avokatin e popullit rregullon me dispozita të veçanta procedurën e hetimit në rastet kur nga ky i fundit është vendosur që të kryejë hetime të pavarura⁴⁷, të drejtën për të kërkuar informacione apo dokumente shtetërore sekrete⁴⁸. Neni 22 detyron organet e administratës për t’ju përgjigjur rekomandimeve të Avokatit të popullit duke shqyrtuar këto rekomandime, kërkesa apo propozime brenda afatit 30 ditor. Avokati i Popullit duhet të njoftohet dhe ka të drejtë të marrë pjesë e të flasë në mbledhjet e organeve kolegjale të administratës publike, ku merret në shqyrtim rekomandimi, kërkesa apo propozimi i tij.

Në rast se Avokati i Popullit nuk i quan të mjaftueshme 93 përgjigjet ose masat e ndërmarra nga organi, ai ka të drejtë ta ndjekë çështjen tek organi më i lartë në hierarki. Në rastet e përsëritura, si dhe kur organi përkatës nuk reagon ndaj rekomandimeve të Avokatit të Popullit, ky i fundit mund t’i drejtohet edhe Kuvendit me një raport, duke propozuar edhe masa konkrete për vënien në vend të së drejtës së shkelur⁴⁹.

Nga ky ligj Avokatit të Popullit i lind e drejta për rekomandime legjislative kur vëren se është vetë përmbajtja e ligjit ose e akteve të tjera normative dhe jo zbatimi i tyre shkaku që krijon premisa për shkelje të të drejtave të njeriut, të njohura nga Kushtetuta ose ligjet e tjera, ka të drejtë të rekomandojë ndryshimin dhe përmirsimin e ligjeve, akteve nënligjore si dhe të vërë në lëvizje Gjykatën Kushtetuese me kërkesën për shfuqizimin e akteve të tilla.⁵⁰

3.3.6 Ligji Nr. 45/2016 “Për Vullnetarizmin”

Në 28.04.2016, u miratua nga Parlamenti i Shqipërisë Ligji Nr. 45/2016 “Për vullnetarizmin” i cili synon rregullimin ligjor të vullnetarizmit me qëllim rritjen e angazhimit qytetar dhe rritjen e pjesmarrësve të individëve në jetën sociale për përmirsimin e cilësisë së jetës në komunitet, si dhe zhvillimin e vlerave të solidaritetit njerëzor.

47 Neni 19 i Ligjit “ Për Avokatin e Popullit”

48 Neni 20 i Ligjit “ Për Avokatin e Popullit”

49 Neni 23 i Ligjit “ Për Avokatin e Popullit.”

50 Neni 24 i ligjit për avokatin e popullit

Ky ligj zbatohet për të gjitha subjektet që kryejnë, përfitojnë ose ofrojnë vullnetarizmin në Republikën e Shqipërisë. Vullnetarizmi në kuptimin e këtij ligji është investimi me vullnet të lirë i kohës, njohurive dhe aftësive për kryerjen e aktiviteteve, ose shërbimeve nga vullnetari ⁵¹në dobi të ofruesit dhe / ose përfituesit të vullnetarizmit.

Dispozitat e këtij ligji rregullojnë dhe përcaktojnë gjithashtu kushtet, përmbajtjen dhe efektet e kontratës së vullnetarizmit, të drejtat dhe përgjegjësitë e vullnetarëve dhe ofruesit të vullnetarizmit.

3.3.7 Ligj Nr 65/2016 “Për Ndërmarrjet Sociale në Republikën e Shqipërisë”

Më datë 09.06.2016 Parlamenti Shqiptar ka miratuar Ligjin Nr 65/2016 “Për Ndërmarrjet Sociale në Republikën e Shqipërisë”, i cili ka për qëllim rregullimin e veprimtarisë së ndërmarrjeve sociale me qëllim mbrojtjen dhe përfshirjen sociale të grupeve vulnerabël. Kjo përfshirje synohet të realizohet nëpërmjet punësimit⁵², ofrimit të mallrave dhe shërbimeve duke siguruar mundësi për individët me nevoja të veçanta dhe integrimin ekonomik dhe social të grupeve në nevojë duke nxitur frymën e përgjegjshmërisë, si dhe solidaritetit dhe kohezionit shoqëror në komunitet. Fusha e zbatimit të këtij ligji përfshin personat juridikë që ushtrojnë veprimtarinë si ndërmarrje sociale duke krijuar kushte të përshtatshme për punësimin e individëve të pafavorizuar në tregun e punës.

Në nenin 4 të ligjit përcaktohet se organizimi dhe funksionimi i ndërmarrjeve sociale bazohet në parimet e gjithëpranuara në kuadër të ushtrimit të veprimtarisë në dobi të komunitetit dhe veçanërisht në parimin e transparencës duke promovuar pjesëmarrjen dhe llogaridhënien, parimin e dimensionit kolektiv duke përfshirë në anëtarësi në vendimmarrje aktorë të tjerë të tillë si punonjësit, vullnetarët, përdoruesit e shërbimeve dhe blerësit e mallrave, organet e qeverisjes vendore dhe çdo aktor tjetër të interesuar. Gjithashtu ndërmarrjet sociale funksionojnë duke zbatuar parimin e efektivitetit lidhur me planifikimin dhe përdorimin me efektivitet të burimeve financiare duke siguruar përfitimin maksimal social të mundshëm.

51 Vullnetar sipas Nenit 5 të Ligjit nr. 45/2016 do të quhet :

Çdo person, vendas apo i huaj që gëzon zotësi të plotë për të vepruar sipas legjislacionit në fuqi dhe me vullnet të lirë kryen vullnetarizëm.

Çdo person me aftësi të kufizuara i cili mund të kryejë vullnetarizëm në përputhje me aftësitë dhe zhvillimin e vet fizik dhe mendor.

Çdo i mitur i moshës 15-18 vjeç, sipas përcaktimeve të nenit 6 të këtij ligji.

52 Neni 2, pika a dhe b i Ligjit Nr. 65/2016 “Për ndërmarrjet sociale në Republikën e Shqipërisë”

a) punësimi, në kuadër të njohjes së të drejtës themelore të individit për të pasur burime të mjaftueshme jetese, në përputhje me dinjitetin njerëzor;

b) ofrimit të mundësive të punësimit për personat, të cilëve moshë, shëndeti dhe gjendja familjare nuk u lejon një disponueshmëri aktive në tregun e punës;

Ndërmarrjet sociale promovohen me anë të zbatimit të masave mbështetëse të cilat përfshijnë masa financiare dhe nëpërmjet zhvillimit të sistemit të informimit dhe edukimit⁵³ për ndërmarrjet sociale.

Neni 6 i këtij ligji përcakton rolin e njësive të vetëqeverisjes vendore, të cilat mbështetin dhe zbatojnë politikatat e zhvillimit të ndërmarrjeve sociale në territoret brënda juridiksionit të tyre. Njësitë e vetëqeverisjes vendore stimulojnë pjesëmarrjen e ndërmarrjeve sociale në procedurat publike, sipas kushteve të përcaktuara në legjislacionin në fuqi.

Në nenin 10 jepet fusha e veprimtarisë ku ndërmarrjet sociale ushtrojnë veprimtarinë e tyre. Sipas këtij neni ndërmarrjet sociale ushtrojnë veprimtari në: shërbimet shoqërore, ndërmjetësim për punësim, punësim të rinjve, mbrojtje dhe promovim i shtetit, shërbime në mësim, mbrojtje mjedisore, promovim i turizmit, kulturës dhe trashëgimisë kulturore, veprimtari sportive me qëllim argëtimin dhe socializimin, promovimi i zhvillimit të komuniteteve lokale. Lista konkrete e veprimtarisë që ushtrojnë ndërmarrjet sociale miratohet nga Këshilli i Ministrave.

Ndërmarrjet Sociale kontribuojnë në mbrojtjen shoqërore dhe mbështetjen e grupeve të pafavorizuara ndërmjet punësimit të tyre dhe ofrimit të shërbimeve për to. Në grupet e pafavorizuara në kuptim të këtij ligji përfshihen grupet me probleme të varfërisë ekstreme, përjashtimit social për shkak të diskriminimit, papunësisë afatgjatë, vështirësive për shkak të të qenit i proceduar penalisht apo në varësinë e drogës dhe alkoolit dhe personat e shpërgjatur. Kategoritë konkrete përcakohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 19 i ligjit parashikon pjesëmarrjen kolektive në vendimarrje ku në pikën 2 të tij thuhet se Rregullorja e funksionimit të ndërmarrjeve sociale ndër të tjera duhet të parashikojë formën e pjesëmarrjes së punonjësve apo aktorëve të tjerë të interesuar në vendimet e planifikimit strategjik të ndërmarrjes. Pjesëmarrja realizohet dhe nëpërmjet dhënies së informacioneve të nevojshme, të cilat u mundësojnë punonjësve apo përfituesve të veprimtarisë të japin mendimin dhe kontributin e tyre në marrjen e vendimeve që lidhen në drejtimin e përgjithshëm veçanërisht në marrjen e mendimeve që lidhen me drejtimin e përgjithshëm, veçanërisht në çështjet që kanë të bëjnë me kushtet e punës si dhe me sigurimin e cilësisë së mallrave e shërbimeve të ofruara nga ndërmarrja.

Dispozitat e tjera të këtij ligji rregullojnë gjithashtu formën juridike të ndërmarrjeve sociale, rastet e njohjes dhe humbjes së statusit, organizimin dhe funksionimin e tyre, mbikqyrjen dhe kontrollin si dhe mbështetjen dhe burimet e financimit të tyre.

53 Neni 5 pika 2, e Ligjit Nr. 65/2016 “Për ndërmarrjet sociale në Republikën e Shqipërisë”, Sistemi i informimit dhe edukimit të sipërmarrjes sociale përfshin:

a) ofrimin e shërbimeve, në mbështetje të krijimit dhe funksionimit të ndërmarrjeve sociale, përfshirë këshillimin për përgatitjen e dokumentacionit për themelimin e ndërmarrjes sociale;

b) prezantimin e ideve të reja, që rezultojnë nga analizimi i tregut;

c) identifikimin e mundësive për të ofruar shërbime publik

GJETJET E STUDIMIT

Sqarim: Ky raport është i ndërtuar mbi analizën e përfundimeve të 45 intervistave në thellësi dhe 9 fokus grupeve të zhvilluar me punonjës të bashkisë dhe anëtarë të shoqërisë civile për bashkitë në të cilat u shtri ky projekt si : Durrës, Elbasan, Fier, Korçë, Shkodër dhe Tiranë. Intervistat dhe fokus grupet janë zhvilluar përgjatë periudhës kohore Gusht-Tetor 2016. Praktikrat e mira, mekanizmat, mjetet për shpërndarjen e informacionit, janë evidentuar si të suksesshme ose jo duke u bazuar në funksionalitetin e tyre për afatin kohor si më sipër.

4.1 Rëndësia e pjesëmarrjes së qytetarëve në vendimmarrje në perceptimin e të intervistuarve

Nga analiza e përgjigjeve të marra nga personat e intervistuar, lidhur me rëndësinë e pjesëmarrjes së qytetarëve në vendimmarrje, ka rezultuar një ndjeshmëri e lartë për angazhimin qytetar në vendimmarrje dhe në çështje të tjera me interes për publikun. Vërehet, nga ana tjetër, se jo të gjithë qytetarët janë të njohur në mënyrë të plotë me ekzistencën e mekanizmave për përfshirjen e tyre në vendimmarrje apo në zgjidhjen e problemeve. Të intervistuarit, përgjithësisht pranuën se dallohet një shtim i konsultimeve me qytetarët për vendimmarrje të ndryshme.

Përveç qëndrimit uniform mbi rëndësinë e pjesëmarrjes dhe angazhimit qytetar, u dalluan edhe qëndrime skeptike që shfaqën dyshimin se pjesëmarrja nuk ka ndikim konkret ose ndikimin e duhur.

Përgjithësisht, u evidentua *njohja me problemet*, si një nga aspektet më të rëndësishme të vendimmarrjes, duke qenë se vendimmarrja lokale dhe politikat që zbatohen si pasojë e saj ndikojnë drejtpërdrejt në komunitet, dhe qytetarët, që përballen me problematikat dhe çështjet shqetësuese për komunitetin në të përditshme, janë aktorët kryesorë për adresimin dhe përmirësimin apo zgjidhjen e këtyre problematikave.

4.2 Niveli i angazhimit qytetar në vendimmarrje

Përfshirja e qytetarëve në vendimmarrje nuk është thjesht detyrimi ligjor i pushtetit vendor por kërkohet dhe angazhimi i komunitetit për arritjen e demokracisë me pjesëmarrje. Nga rezultatet e nxjerra përmes intervistave dhe fokus grupeve rezulton se niveli i angazhimit

qytetar nuk shfaqet shumë i lartë për të arritur nivelin e bashkëqeverisjes apo partneritetit. Vihet re një pjesëmarrje e lartë e komunitetit në dëgjesat publike lidhur me përcaktimin e buxhetit për vitin pasardhës apo për vlerësimin strategjik mjedisor dhe planin e përgjithshëm vendor por fatkeqësisht niveli i pjesëmarrjes për çështjet e tjera nuk është në nivelin e duhur.

Ky nivel i ulët, shfaqet si pasojë se një pjesë e konsiderueshme e komunitetit qytetar, jo vetëm nuk informohet mbi zhvillimet e vazhdueshme lokale dhe aktivitetin e pushtetit vendor por nuk kanë as informacionin se kush janë autoritetet lokale dhe përgjegjësitë e të gjitha strukturave të qeverisjes vendore. Kohët e fundit vihet re një sensibilizim i pushtetit lokal dhe shoqërisë civile për informimin e qytetarëve por ky informim nuk ka arritur impaktin e duhur ende.

Treguesit e rezultateve të intervistave në thellësi madje dhe të fokus grupeve shfaqin një interes të qytetarëve për ndjekjen e mbledhjeve të këshillit bashkiak për çështje personale familjare të tilla si përcaktimi i subjekteve që përfitojnë bursë ose trajtim me ndihmë ekonomike, madje ndonjëherë marrin pjesë për përmirësimin e infrastrukturës në rrugët që prekin kalimin e tyre të përditshëm apo afektojnë banesën e tyre. Në asnjë nga bashkitë ku u shtri projekti, nuk funksionon që qytetarët të marrin pjesë në mbledhjet e këshillit bashkiak për një interes publik apo thjesht për tu informuar mbi politikat vendimmarrëse *(me përjashtim të ndonjë grupi të moshuarish që merr pjesë në këto mbledhje për të patur një aktivitet që mbush ditën e tyre dhe jo për të dëgjuar apo ndarë mendimet e tyre lidhur me çështjet që trajtohen në rendin e ditës)*.

Angazhimi qytetar shfaqet në nivel mesatar përse i përket drejtimit të shkresave autoriteteve lokale lidhur me ankesat dhe kërkesat e tyre. Ky nivel është mesatar pasi qytetarët që kanë drejtuar kërkesa dhe ankesa të cilat janë të lidhura me problemet që prekin ata dhe familjet e tyre. Një pjesë e qytetarëve ka humbur besimin e pushtetit vendor për të kthyer një përgjigje apo për t'ju dhënë një zgjidhje problemeve të tyre pasi deri para hyrjes në fuqi të ligjit “Për informimin” nuk parashikohej asnjë sanksion për autoritetet që bëheshin pengesë duke mos kthyer përgjigje.

Qytetarët të nxitur edhe prej shoqërisë civile vihet re se marrin pjesë në takime publike apo debate që mund të ndikojnë në vendimmarrjen lokale por treguesit e intervistave dhe diskutimeve në fokus grupe paraqesin një mungesë organizimi të qytetarëve për tu bërë pjesë e iniciativave qytetare që mund të zhvillohen që nga format e thjeshta të “shkresave” dhe deri në referendumet vendore kur bëhet fjalë për çështje që afektojnë standardin e jetesës. Rasti i “*land field*”-it të vendosur në zonën e Porto Romanos, për Bashkinë Durrës mund të jetë një rast iniciativë qytetare nëse nuk gjen zgjidhje nga strukturat vendore, pasi ndotja e ardhur nga vendgrumbullimi i mbeturinave konsiderohet çështje me rëndësi jetike për komunitetin.

4.3 Roli i Shoqërisë Civile në përfshirjen qytetare

Mungesa e informimit të qytetarëve mbi shërbimet e pushtetit vendor është problem kryesor në mundësinë e qytetarëve për të aksesuar shërbimet, sidomos grupet e dizavantazuara si komunitetet rome dhe egjiptiane, fëmijët në situatë rruge, të moshuarit, gratë e dhunuara apo personat me aftësi të kufizuara dhe nevoja të veçanta. Në thelb, shoqëria civile luan rolin e mobilizuesit social duke zhvilluar një lidhje të rëndësishme midis kërkesave të qytetarëve dhe reagimit që mbajnë institucionet për kërkesat në fjalë. Organizatat jo qeveritare janë një lehtësues i bisedimeve mes komunitetit dhe pushtetit vendor.

Referuar gjetjeve të nxjerra për secilën nga gjashtë bashkitë ku u shtri projekti mund të themi se organizatat jo qeveritare janë aktive për sa kohë ekzistojnë fonde financuese për zbatimin e projekteve të tyre. Roli i tyre shfaqet kryesisht në mbështetjet e grupeve në nevojë lidhur me strehimin, shkollimin apo dhe sigurimin e ushqimit për këto grupe personash.

Një nga rastet më të mira të rolit të shoqërisë civile për përfshirjen e komunitetit rom, është shoqata “Disutni Albania” e cila përcjell lajmet në faqen e saj zyrtare ose të facebook-ut edhe në gjuhën romisht.

4.4 Bashkëpunimi midis Shoqërisë Civile dhe Pushtetit Vendor

Bashkëpunimi midis shoqërisë civile dhe pushtetit vendor nuk paraqitet i qëndrueshëm, edhe pse Bashkia Elbasanit zhvillon takime të përmuajshme me organizatat jo fitimprurëse dhe ka për qytetarët në faqen e saj zyrtare një regjistër të organizatave aktive, situata në bashkitë e tjera paraqitet ndryshe. Shoqëria Civile në Shkodër shpreh një pakënaqësi të theksuar lidhur me bashkëpunimin me bashkinë, pasi kjo e fundit nuk ndërmerr asnjë lloj veprimi që të ndihmojë angazhimin e OJF-ve duke i mos informuar mbi fondet apo prioritetet e tyre. Bashkëpunimi mes dy subjekteve të sipërcituar është shprehur vetëm në ndërtimin e qendrave komunitare, të cilat janë multifunkionale dhe i shërbejnë grupeve të dizavantazuara.

Bashkëpunimi i këtyre aktorëve në Bashkinë Korçë shprehet në kontaktimin e kësaj të fundit me shoqatat ekzistuese si dhe mbështetjen e OJF-ve ndërkombëtare për ndërtimin e shtatë qendrave komunitare në dobi të fëmijëve dhe personave në nevojë. Bashkia e Durrësit ofron ambientet e saj pa pagesë për ushtrimin e aktiviteteve të shoqërisë civile kurse bashkia Fier siguron po të njëjtin shërbim në rastet e aktiviteteve kulturore të përgatitura nga nxënësit e shkollave të mesme.

Përmendim, ndër të tjera, edhe organizatën “Leadershipi i të Rinjve të Tiranës”, një rrjet rinor, i cili së fundmi ka nënshkruar kontratë me kryetarin e bashkisë për përfshirjen e tyre në vendimarrje.

Niveli i bashkëpunimit me rastet e sipërpërmendura nuk është në lartësinë e duhur pasi shfaqet dukshëm nevoja për sigurimin e një qasjeje gjithëpërfshirëse dhe mundësi të barabarta për çdo OJF duke përcaktuar rregullat dhe mekanizmat bazë për të bashkëpunuar si dhe për të promovuar një dialog efektiv për partneritet të hapur dhe përfshirjen e qytetarëve.

4.5 Mjetet e përdorura për shpërndarjen e informacionit nga administrata lokale

Përveç instrumenteve që parashikon ligji për informimin e qytetarëve vihet re një punë e mirë e bashkive në të cilat u shtri projekti për shpërndarjen e informacionit.

Faqja zyrtare e bashkisë është një instrument i përdorur me shikueshmëri të lartë për të gjashta njësitë ku u shtri ky studim. Bashkitë në fjalë punojnë për të ngarkuar në faqet e tyre sa më shumë informacion në dobi të komunitetit. Bashkia Korçë dhe Shkodër bëjnë transparente në faqet e tyre zyrtare vendet vakante për punësim. Detyrim ligjor për organet e vetëqeverisjes vendore është dhe publikimi i vendimeve të këshillit bashkiak në faqen zyrtare.

Bashkia e Fierit, Elbasanit dhe Korçës në faqen e tyre zyrtare, kanë një rubrikë të veçantë të quajtur “ **Përmirëso qytetin tënd**” ose “ **Rregullo qytetin tënd**” ku qytetarëve u jepet një mundësi për të raportuar mbi problematikat që lidhen me shërbimin e pastrimit, ndriçimit, infrastrukturës, etj.

Për bashkinë Tiranë, kjo mundësi raportimi krijohet nëpërmjet përdorimit të aplikacionit “**Tirana Ime**” ku qytetarët krahas kërkesave dhe ankesave për shërbimet e lartpërmendura, mund të gjejnë informacion mbi trafikun, transportin, mundësitë e parkimit, listën e institucioneve dhe adresat e tyre, çerdhet dhe shkollat, vendndodhjen e njësive administrative nën varësinë e Bashkisë Tiranë dhe informacion në fushën e turizmit.

Mjet shumë i rëndësishëm për shpërndarjen e informacionit ka rezultuar dhe faqja e secilës prej bashkive në **rrjetin social** të “facebook”, pasi në këto faqe ato jo vetëm që mund të matin shikueshmërinë e lajmit apo informacionit por marrin dhe reagimet e komunitetit nëpërmjet numrit të pëlqimeve dhe komenteve konkrete për çdo postim.

Media vizive, nga ana tjetër është një komponent shumë i rëndësishëm për përfshirjen e qytetarëve në vendimmarrje. Bashkitë përdorin mediat lokale për shpërndarjen e informacionit lidhur me dëgjesat publike, takimet me komunitetin apo çdo informacioni të nevojshëm. Bashkia Tiranë dhe Shkodër transmetojnë në lidhje direkte mbledhjet e këshillit bashkiak si një mënyrë e zgjedhur për përfshirjen e komunitetit. Shoqëria civile dhe nënpunësit e pushtetit vendor shprehen se mediat shpesh pozicionohen në krah të politikës dhe nuk luajnë rolin e tyre për informimin e qytetarëve apo transparencën e politikave të ndjekura nga pushteti lokal.

Rol të rëndësishëm paraqet dhe **media e shkruar, gazetat apo revistat**. Në bashkinë e Elbasanit është një gazetë lokale pa pagesë që shërben për informimin e qytetarëve lidhur me zhvillimet e javës apo njoftimet e rëndësishme. Në bashkinë e Korçës botohet një revistë çdo 2 muaj për të informuar qytetarët për vendimet e marra nga pushteti lokal dhe aktivitetet që organizon bashkia.

Zyrat me një ndalesë janë një mjet efektiv për marrjen e informacionit të kërkuar, pasi shërbimet janë qendëruar dhe qytetarët nuk kanë pse të shkojnë nga një zyrë në tjetër për zgjidhjen e kërkesave të tyre. Këto zyra me kod burimor të hapur i ofrojnë në mënyrë elektronike çdo banori, vetëm duke paraqitur kartën e identitetit apo kur është e nevojshme NIPT-in e biznesit, nëntë shërbime të ndryshme si: kërkesë për informacion; ankesa; regjistrimi i një biznesi për taksa vendore; vlerësim i detyrimeve për taksat vendore; vërtetim për shlyerjen e taksave vendore; leje për zënie të hapësirës publike; saktësim adrese banimi; banesë sociale me qira; banesë sociale me kosto të ulët.

Këndi Informativ është një vend me mundësi aksesit nga gjithë komuniteti, zakonisht i vendosur pranë ambienteve të njësisë administrative, ku janë të afishuara jo vetëm njoftimet për zhvillimin e mbledhjeve të këshillit bashkiak por edhe programi i transparencës

Në bashkinë Shkodër përveçse këndit informativ dhe zyrës me një ndalesë, për komunitetin i cili nuk kishte dot akses në informacion si pasojë e largësisë nga qendra apo zonave të thella të banimit, instruktueshin administratorët e njësive përkatëse dhe kryepleqtë me anën e një takimi të kalonin informacionin tek banorët e këtyre zonave, lidhur me dëgjuesat, buxhetin, politikat lidhur me shërbimet dhe infrastrukturën etj.

Mjete të tjera të përdorura për informimin e qytetarëve nga bashkitë janë dhe **deklaratat për shtyp dhe e-maillet** për pikat e kontaktit që disponojnë.

4.6 Praktika të suksesshme të përfshirjes qytetare

1. **Buxhetimi me pjesëmarrje:** Planifikimi i buxhetit ku komuniteti informohet sa do të jetë vlera e investimit që do të prekë njësinë përkatëse ku prezantohet ky buxhet, dhe nëse banorët kërkojnë ndryshime të investimeve, këto regjistrohen dhe më pas përfshihen në zërin e buxhetit përfundimtar. Minimumi i kriterit që një proces të quhet buxhetim me pjesëmarrje është pjesëmarrja direkte e qytetarëve. Bashkia që praktikon në mënyrën më të suksesshme këtë mekanizëm, është ajo e Elbasanit, ku procesi i buxhetimit fillon me informimin e publikut me anë të mediave lokale, posterave të vendosur pranë çdo njësie administrative dhe ftesave të shpërndara në pothuajse të gjitha familjet. Për organizimin e pjesëmarrjes qytetare angazhohen administratorët e njësive administrative dhe aktorë nga shoqëria civile. Në takimet publike të realizuara për çdo njësi, në vendin e caktuar paraprakisht nga administratori, qytetarët votojnë në mënyrë të drejtpërdrejtë për prioritetet në nevojë për investime. Në takimet në fjalë zgjidhen dhe komisionerët me bazë njësie, të cilët ndihmojnë në realizimin sa

më transparent të buxhetimit me pjesëmarrje. Në takimet vijuese të komisionerit dhe stafit të bashkisë, bëhet vlerësimi i prioriteteve nëpërmjet përcaktimeve të kërkuara nga rregullorja e buxhetimit me pjesëmarrje.

2. **Buxheti gjinor:** Është, një praktikë që ka nisur në vitin 2012, në bashkinë Elbasan, nëpërmjet një projekti ku organizata të shoqërisë civile realizuan buxhetimin gjinor. Në këtë projekt u përfshinë shumë gra e vajza të cilat ngritën kërkesat e tyre dhe si rezultat u hap një çerdhe fëmijësh dhe u rikonstruktuan kopshte me sistem qendror ngrohjeje. Kjo praktikë vazhdon të aplikohet çdo vit nga bashkia Elbasan dhe së fundmi është realizuar vetëm 2 herë nga bashkia Fier.
3. **Dëgjesat publike ku zëri i komunitetit ka ndikuar në vendimmarrje:** Suksesi i praktikës së dëgjesave publike është në faktin se sa është marrë në konsideratë zëri i qytetarit. Në të shumtën e rasteve pas organizimit të dëgjesave publike, komuniteti nuk informohet për ndryshimet apo çfarë ndodh me sugjerimet e tyre. Impakt në vendimmarrje kanë pasur dëgjesat publike në bashkinë Tiranë (për zonën e Pazarit të Ri dhe sheshit “Skënderbej”), për bashkinë Korçë (për rrugën e këmbësorëve dhe zonës së pazarit). Edhe dëgjesat publike për planin e përgjithshëm vendor në Bashkinë Fier kanë rezultuar të suksesshme pasi sugjerimet e komunitetit janë marrë në konsideratë.
4. **Komisionet Këshillimore Qytetare Vendore (KKQV):** Janë një mekanizëm i veçantë për forcimin e angazhimit qytetar dhe inkurajimit të kontributit nga poshtë lart prej qytetarëve tek qeverisja vendore. Këto komisione përfaqësojnë zërin e komunitetit dhe janë mbrojnë interesat e qytetarëve. Ato ofrojnë këshilla dhe rekomandime të paanshme për kryetarin e bashkisë dhe këshillin vendor. Udhëhiqen nga disa parime ku përcaktohen rolet dhe përgjegjësitë e tyre dhe secili prej tyre ka një koordinator të caktuar për të lehtësuar funksionimin e grupit dhe bashkëpunimin me qeverinë vendore. Në disa bashki këto komisione janë zyrtarizuar me anë të një marrëveshje bashkëpunimi midis këtyre komisioneve dhe kryetarëve të bashkisë. KKQV më aktiv është ai pranë Bashkisë Korçë i cili përbëhet nga 70 anëtarë dhe zhvillon mbledhje dy herë në muaj.
5. **Komisioni Këshillimor Ekonomik:** I ngritur për herë të parë pranë Bashkisë Tiranë ku pjesëmarrës janë përfaqësues të bizneseve, ekspertë të ekonomisë dhe anëtarë të dhomave të tregtisë që ndihmojnë në vendimmarrjen e bashkisë për zhvillimin ekonomik.
6. **Kontratrat Sociale:** Janë marrëveshje mirëkuptimi të lidhura nga të rinjtë e bashkisë Fier dhe Durrës me kryebashkiakët respektivë. Në këtë memorandum janë përcaktuar disa pika prioritare të cilat kanë qenë dhe premtime të bëra gjatë fushatës elektorale dhe kryetari i bashkisë me nënshkrimin e kësaj kontrate sociale merr përsipër detyrimin për përbushjen e këtyre prioriteteve. Roli i të rinjve përveç përcaktimeve të prioriteteve është dhe monitorimi i përbushjes së tyre gjatë mandatit të kryetarit të bashkisë.

7. **Administratori i pallatit dhe ndërlidhësi komunitar:** Ngritja e rrjetit të administratorëve të pallateve dhe ndërmjetësve është mënyrë për përfshirjen e qytetarëve për çështjet që lidhen me ambientin e banimit dhe atë të përbashkët. Komuniteti i banoreve të pallatit duhet të zgjedhë një kryesi dhe kryesia pastaj zgjedh administratorin, i cili përfaqëson banorët duke shprehur dhe përcjellë problematikat e ndryshme për t'u marrë në konsideratë nga njësia e vetëqeverisjes vendore. Ndërlidhësi komunitar është hallka e dytë e këtij procesi, i cili është përgjegjës për një popullsi prej 2000-2500 banorë. Ky proces po zbatohet nga Bashkia Tiranë, e cila ka licencuar një numër të caktuar administratorësh që pritet të jenë pikat e kontaktit dhe referimit për bashkinë dhe qytetarët për çdo problematikë që lidhen me ambientin e banimit dhe atë të përbashkët.
8. **Transmetimi në lidhje direkte në mediat lokale audio - vizive të mbledhjeve të këshillit bashkiak:** Kjo është një praktikë e suksesshme e ndjekur nga Bashkia Shkodër në katër stacionet lokale dhe nga Bashkia Tiranë. Me anë të kësaj mënyre zhvillimet dhe vendimet e marra nga këshilli vendor u krijojnë mundësi informimi qytetarëve që kanë interes për të marrë pjesë por janë në pamundësi për tu paraqitur në sallën e mbledhjeve.
9. **Aplikacioni në smartphone “Tirana Ime”:** Aplikacioni që u jep qytetarëve mundësinë për të marrë pjesë në përmirësimin e shërbimeve publike që lidhen me infrastrukturën, ndriçimin dhe pastrimin. Për çdo problematikë si më sipër qytetarët mund të shprehin kërkesat dhe ankesat e tyre duke përdorur aplikacionin ku brenda një afati kohor të shkurtër i jepet një përgjigje për verifikimin e situatës dhe masat e marra për përmirësimin e tyre.
10. **Revista dhe Gazeta:** Formë e medias së shkruar, e cila ka ndikim për informimin dhe nxitjen e qytetarëve në vendimmarrjen lokale. Bashkia Elbasan aplikon praktikën e botimit të një gazete të përjavshme pa pagesë, ku në të cilën pasqyrohen zhvillimet e javës dhe njoftimet dhe komunikimet e rëndësishme të pushtetit vendor kundrejt qytetarëve. Kjo gazetë një rubrikë të veçantë, do ja kushtojë pjesëmarrjes qytetare në vendimmarrje, ku qytetarët do informohen mbi kuadrin ligjor dhe rregullator nga ku u buron e drejta e pjesëmarrjes si dhe mekanizmat e duhur për ta realizuar këtë. Bashkia Korçë ndjek praktikën e botimit të një reviste lokale një herë në dy muaj ku parashtrohet në të, zhvillimet, politikat vendore të ndërmarra si dhe aktivitetet social-kulturore të organizuara në qytet.

4.7 Praktika jo të suksesshme të përfshirjes qytetare

Praktika e numrit të gjelbër: Një tjetër mekanizëm për përfshirjen aktive të qytetarëve në ngritjen dhe zgjidhjen e problematikave i vendosur në dispozicion të qytetarëve nga Bashkia Tiranë. Duket se ky mekanizëm nuk ka rezultuar aq i suksesshëm, diktuar nga ankesat e shfaqura për mos-funksionim të përsëritur të shërbimit.

Projekti i transparencës në bashkinë Elbasan u krijua një sistem votimi online pro dhe kundër për projektet e propozuara nga bashkia për tu zbatuar. Kjo praktikë nuk rezultoi funksionale pasi pati të regjistruar vetëm një numër shumë të vogël përdoruesish.

Vlerësimi i komunitetit për qeverisjen: Në Bashkinë Shkodër, prej disa vitesh ndiqet praktika e vlerësimit të komunitetit për qeverisjen, ku me anë të një memorandum kryetarët kanë rënë dakord të zbatojnë disa pika. Është ndjekur kryesisht me kryetarët e komunave dhe shumë pak për bashkinë. Për këtë vlerësim bëhen takime çdo vit me shoqërinë civile nëpër komunat përkatëse. Intervistuesit janë shprehur për këtë praktikë se duhet të zhvillohet më shpesh se një herë në vit dhe takimet të jenë të hapura ku përveç shoqërisë civile të përfshihen edhe qytetarë.

Gjetjet nga intervistat dhe fokus grupet e zhvilluar sipas metodologjisë në krye të këtij udhërrëfyesi, janë analizuar në mënyrë të shkurtuar dhe në nivel bashkie, duke parashtruar për çdo bashki pjesëmarrëse në këtë projekt situatën aktuale.

Bashkia Tiranë

I. Raste të suksesshme të përfshirjes së qytetarëve në vendimmarrje

- Një prej rasteve të suksesshme të pjesëmarrjes së qytetarëve është vendimmarrja për buxhetin lokal. Në vitin 2015 u aplikua për herë të parë buxheti me pjesëmarrje, ku komuniteti i tregohesh sa do të ishte vlera e investimit që do të prekte njësinë përkatëse ku prezantohej ky buxhet, dhe nëse banorët kërkonin ndryshime të investimeve, këto regjistroheshin dhe më pas përfshiheshin në zërin e buxhetit përfundimtar. Ky është një shembull i mirë i përfshirjes së qytetarëve dhe duke ndjekur logjikën që, në 10 nevoja që ata kanë, dhe mundësitë për investime mbulojnë vetëm 4 prej tyre, të konsiderohen shqetësimet e qytetarëve dhe se çfarë është më emergjente për t'u në bërë në Njësinë Administrative ku ata punojnë dhe banojnë.
- Rast tjetër është ai i “Pazarit të ri”, ku ka pasur një përfshirje të madhe të komunitetit, si nga ana e qytetarëve, ashtu dhe nga ana e bizneseve të zonës. Gjithashtu, në kushtet kur “Pazari i ri” i Tiranës është pjesë e partneritetit publik privat për rivitalizim, urbanizim dhe zhvillim biznesit, janë zhvilluar bashkëbisedime për përfshirjen e komunitetit edhe me nënkontraktorë të huaj të përfshirë në projekt. Zëri i komunitetit ka qenë pjesa kryesore në draftin final planit të zhvillimit dhe të menaxhimit të biznesit.
- Dëgjesa publike për sheshin “Skënderbej” janë zhvilluar në qendër të sheshit me të njëjtin emër, ku ka qenë vendosur dhe një stendë për të marrë opinionet/qëndrimet e qytetarëve. Në dispozicion të qytetarëve u vunë formularë, nëpërmjet të cilëve, secili prej tyre mund të shprehte opinionin e vet. Në këtë mënyrë, jo vetëm që është shpjeguar me këto dëgjesa çfarë përfshin projekti, por është marrë dhe reagimi prej qytetarëve, se çfarë u pëlqen dhe çfarë do donin të ndryshonin në projektin e rikonstruktimit të sheshit.
- Të tjerë shembuj pozitiv në lidhje me përfshirjen e qytetarëve, të evidentuar nga të intervistuarit janë komisionet këshillimore qytetare, që perceptohen si një mënyrë efektive e përfshirjes së qytetarëve, të cilët marrin pjesë në mbledhjet bashkiake dhe ngrejnë zërin për shqetësimet dhe problemet e tyre për çështje dhe problematika të ndryshme.

- Ngritja e rrjetit të administratorëve të pallateve dhe ndërmjetësve, shikohet si një tjetër mënyrë e sukseshme për përfshirjen e qytetarëve për çështjet që lidhen me ambientin e banimit dhe atë të përbashkët. Komuniteti i banorëve të pallatit duhet të zgjedhë një kryesi dhe kryesia pastaj zgjedh administratorin i cili përfaqëson banorët duke shprehur dhe përcjellë problematikat e ndryshme për t'u marrë në konsideratë nga njësia e vetëqeverisjes vendore.

II. Bashkëpunimi i Bashkisë Tiranë me organizatat jofitimprurëse

Nga të intervistuarit u evidentuan raste konkrete bashkëpunimi midis Bashkisë Tiranë dhe organizatave jo fitimprurëse, të cilat shrihen kryesisht në çështje sociale si mbështetje për shtresat në nevojë, për ndërtimin e këndeve të lojrave për fëmijët me nevoja ndryshe, shpërndarjen e ndihmës në raste të fatkeqësive natyrore, etj. Gjithashtu, prej përgjigjeve të marra mund të deduktojmë se bashkëpunimi midis shoqërisë civile dhe bashkisë Tiranë pritet se do vazhdojë të funksionojë si një praktikë e konsoliduar, me projekte dhe aktivitete në dobi të komunitetit, në vijimësi. U përmend, ndër të tjera, edhe organizata “Lidershipi i të Rinjve të Tiranës” një rrjet rinor i përbërë nga përfaqësues të forumeve politike të të rinjve dhe grupeve e organizatave rinore të shoqërisë civile në nivel lokal në Tiranë, i krijuar në vitin 2012, e cila së fundmi ka nënshkruar kontratë me kryetarin e bashkisë për përfshirjen e tyre në vendimmarrje.

III. Format e komunikimit me qytetarët dhe shpërndarja e informacionit

Nga Bashkia Tiranë përdoren disa forma komunikimi me qytetarët, si faqja zyrtare *Tirana.al*, aplikacione për smartphone, njoftimet për mediat, publikimi i vendimeve në portalin zyrtar apo i njoftimeve dhe urdhrave dhe vendimeve të Kryebashkiakut dhe Këshillit Bashkiak, të cilët afishohen edhe në stendat dhe sportelet e Bashkisë së Tiranës, që përgjithësisht të intervistuarit i konsideruan lehtësisht të lexueshme dhe të aksesueshme nga publiku.

Komunikimi publik me qytetarët për vendime të rëndësishme funksionon sipas ligjit për “Konsultimet Publike” që përcakton se qytetarët njihen 20 ditë përpara me kalendarin e konsultimeve publike dhe më pas mbahen të gjitha shënimet përkatëse, të cilat diskutohen më pas me grupin teknik dhe përfshihen në projektin final. Në vecanti, nga përgjigjet dallohet aplikacioni “Tirana ime” ku qytetarët mund të marrin informacione për Bashkinë e Tiranës, por edhe të ndikojnë në qytet duke denoncuar problemet me të cilët njihen.

Një alternativë ekstra e portalit më sipër, është numri i dedikuar i telefonit që është bërë i aksesueshëm për të ofruar informacion dhe ndihmë për qytetarët. Ky shërbim me qytetarët mundësohet çdo ditë në orarin 08:30 - 22:00, duke shmangur në këtë mënyrë nevojën për t'u paraqitur fizikisht në sportel. Ky mekanizëm u konsiderua i suksesshëm për shkak të specifikave si anonimiti i qytetarit, përcaktimi në hartë dixhitale të vendodhjes ku kërkohet ndërhyrja e strukturave të Bashkisë, lehtësia e aksesit nëpërmjet internetit, etj.

Një tjetër mekanizëm i përmëndur për përfshirjen aktive të qytetarëve në ngritjen dhe zgjidhjen e problematikave është *numri i gjelbër*, i vendosur në dispozicion të qytetarëve nga Bashkia Tiranë. Duket se ky mekanizëm nuk ka rezultuar aq i sukseshëm sa mekanizmat e referuar më sipër, diktuar nga ankesat e shfaqura për mos-funksionim të përsëritur të shërbimit.

IV. Interesi qytetar për përfshirjen në vendimmarrje

Interesi qytetar për përfshirjen në vendimmarrje perceptohet i ulët. Për çështje të veçanta si prezantimi i buxhetit apo të Planit të Përgjithshëm Vendor angazhimi është më i lartë, por nuk mbahet i njëjti qëndrim për mbledhjet e Këshillit Bashkiak. Sipas të intervistuarve interesi për çështjet e përbashkëta duhet të jetë i vazhdueshëm dhe jo vetëm me nisma të ndryshme të Bashkisë siç është “Pastrimit i Tiranës në një ditë”, ku qytetarët i bashkohen punonjësve të bashkisë për të dalë një ditë në lagjen e tyre dhe për të ndihmuar në pastrimin e zonës.

Gjithashtu, dallohen si nxitës pozitiv për shtimin e interesit të qytetarëve për përfshirje më të zgjeruar dhe konkrete, veprimtaritë e Bashkisë në lidhje me bërjen publike dhe transparente të planeve të punëve, zhvillimin e dëgjësive, interaktimi i drejtpërdrejtë i stafit të punës së Bashkisë me qytetarët, mjetet e informimit, etj.

Bashkia Elbasan

I. Raste të suksesshme të përfshirjes së qytetarëve në vendimmarrje

- Buxhetimi me pjesëmarrje është një proces në të cilin qytetarët marrin pjesë në mënyrë aktive në vendimmarrjen për shpërndarjen e burimeve financiare publike. Buxhetimi me pjesëmarrje nuk është vetëm konsultativ, por një proces i drejtpërdrejtë dhe diskutim demokratik për vendimmarrjen e pushtetit vendor.
- Në vitin 2012, nëpërmjet një projekti organizata të shoqërisë civile realizuan buxhetimin gjinor. Në këtë projekt u përfshinë shumë gra e vajza të cilat ngritën kërkesat e tyre dhe si rezultat u hap një çerdhe fëmijësh dhe u rikonstruktuan kopshte me sistem qendror ngrohjeje. Ka pasur dhe nisma sidomos për mbrojtjen e grave të dhunuara dhe fëmijëve në rrezik trafikimi

Mënyra e funksionimit të Buxhetimit me Pjesëmarrje në Bashkinë Elbasan

Qytetarët këtë vit morën pjesë në dëgjesa të organizuara në bazë lagjesh dhe njësisht administrative për një periudhë 2 muaj Tetor - Nëntor 2016, vëmendja e të cilëve në këto takime zakonisht, por edhe për këtë vit u përqendrua në shpenzimet për investime në infrastrukturë.

Procesi filloi me anë të informimit të opinionit publik që u realizua me ndihmën e mediave lokale, posterave të vendosura në të gjitha njësitë administrative (si në qytet, ashtu edhe në ish-komunat) si dhe ftesat e shpërndara pothuaj në çdo familje të qytetit.

Për organizimin e pjesëmarrjes së qytetarëve në takime u angazhuan Administratorët e Njësive Administrative si dhe disa aktorë të shoqërisë civile dhe shoqata jofitimprurëse të qytetit. U organizuan 24 takime në të cilat kanë marrë pjesë Nënkrjetari i Bashkisë, stafi drejtues i bashkisë si dhe u ftuan të marrin pjesë dhe anëtarët e Këshillit Bashkiak. Takimet u organizuan në shkolla dhe ambiente të përcaktuar paraprakisht nga administratori. Në takime qytetarët votuan drejtpërdrejtë për objektet prioritare në nevojë për investime.

Një aspekt tjetër i rëndësishëm i këtij procesi ishte dhe zgjedhja e komisionerëve në bazë njësie. Këta komisionerë ishin zëri i komunitetit në hartimin e buxhetit të vitit 2017 dhe ndihmuan në realizimin sa më transparent të këtij procesi. Njëkohësisht roli i tyre si ndërmjetës të komunitetit me Bashkinë e Elbasanit garanton rolin gjithëpërfshirës në vendimmarrje.

Në takimet vijuese midis komisionerëve dhe stafit të Bashkisë u bë vlerësimi i prioriteteve nëpërmjet pikëve të përcaktuara sipas kriterëve të miratuara në rregulloren e buxhetimit me pjesëmarrje.

II. Bashkëpunimi i Bashkisë Elbasan me organizatat jofitimprurëse

Bashkia Elbasan, organizon takime të përmuajshme me organizatat aktive të shoqërisë civile për të diskutuar mbi bashkëpunime të ndryshme ose problematika që shqetësojnë komunitetin në çështje të ndryshme.

III. Format e komunikimit me qytetarët dhe shpërndarja e informacionit

Njoftimet për mbledhjet e këshillit bashkiak, dëgjesat publike apo takimet me komunitetin publikohen në forma të ndryshme të përcaktuara me akt normativ nga Bashkia Elbasan të tilla si:

- Dhënia e informacionit ndodh nëpërmjet faqes zyrtare të Bashkisë Elbasan, e cila përditësohet në mënyrën më të shpeshtë të mundur.
- Për ata qytetarë të cilët nuk mundin të përdorin teknologjinë apo për arsye të pamundësisë për të pasur akses në të tilla forma teknologjike, ekziston stenda e bashkisë, në të cilën afishohen njoftimet më të fundit, jo vetëm për mbledhjet e Këshillit Bashkiak, por edhe për shumë konsultime të tjera, për të cilat është i nevojshëm mendimi i publikut.
- Përveç dy formave apo mënyrave të mësipërme të dhënies së informacionit është edhe gazeta lokale e cila publikon në një seksion të sajën njoftimin për takimet dhe të gjitha pikat për të cilat do të diskutohen. Ato shpërndahen në të gjithë Bashkinë e Elbasanit ku askush, që do të informohet, nuk është i privuar për të marrë një kopje, e cila është pa pagesë. Kjo gazetë ka rubrika të ndryshme që informojnë qytetarët mbi punën e kryer nga administrata vendore, informim mbi takimet me komunitetin dhe dëgjesat publike etj. Së fundmi kjo gazetë një prej rubrikave të saj do ja kushtojë pjesëmarrjes qytetare për të nxitur komunitetin për tu angazhuar në vendimmarrje.
- Zyra me një ndalesë, e cila ofron shërbime të ndryshme të qendëruara për qytetarin, në mënyrë të shpejtë pa qënë nevoja e mundimit nga njëra zyrë në tjetrën.
- Të gjitha njoftimet bëhen edhe në mediat audio-vizive lokale, ku edhe ai qytetar që nuk mundet për arsye të ndryshme të marrë dijeni nëpërmjet mënyrave të mësipërme, të arrijë të informohet nëpërmjet televizionit.

Mjaft i rëndësishëm është edhe momenti i shpërndarjes së njoftimit për mbledhjet e Këshillit Bashkiak, i cili jepet pesë ditë përpara datës së takimit. Njoftimi shpërndahet në kohë për t'i bërë të mundur qytetarëve për të marrë pjesë në mbledhje për të dhënë secili mendimet e tij në lidhje me politikat që ndiqen nga Bashkia.

IV. Interesi qytetar për përfshirjen në vendimmarrje

Kryesisht grupe të organizuara kanë arritur të kenë rezultate në pjesëmarrjen e tyre në mbledhjet e këshillit bashkiak. Një prej tyre është ngritja e çështjes së strehimit ku nëpërmjet ngritjes së zërit u rrit numri i përfituesve romë dhe egjiptianë në programin e strehimit social.

Bashkia Fier

I. Raste të suksesshme të përfshirjes së qytetarëve në vendimmarrje

- Buxheti me pjesëmarrje është një nga rastet e suksesshme të përfshirjes qytetare në vendimmarrjen publike për Bashkinë Fier. Angazhimi qytetar ka patur impakt të suksesshëm dhe në rastin e paketës fiskale për caktimin e taksave dhe tarifave lokale.
- Komisioni Këshillimor Qytetar Vendor, është tjetër rast suksesi për përfshirjen qytetare. Në përbërjen e tij ka intelektualë, pensionistë, shoqëri civile, media, biznesmenë, gra dhe të rinj. Pjesëmarrja është pothuajse e balancuar dhe ky komision luan një rol aktiv me mbledhjet që zhvillon.
- Kontrata Sociale, një marrëveshje bashkëpunimi midis kryetarit të bashkisë dhe Këshillit Rinor ku këta të fundit monitorojnë përmbushjen e detyrimeve të marra përsipër për tu realizuar nga Krybashkiaku gjatë periudhës kohore të mandatit të tij
- Buxheti gjinor me pjesëmarrje, i realizuar dy herë, në Bashkinë Fier ka qenë i suksesshëm për ngritjen e zërit të grave dhe impaktin e qytetarëve në vendimmarrje.

II. Bashkëpunimi i Bashkisë Fier me organizatat jofitimprurëse

Bashkia Fier ka bashkëpunim të vazhdueshëm me organizatat e shoqërisë civile për projekte të ndryshme për fëmijët me aftësi të kufizuara, për ndërtimin e qendrës sociale dhe për rikonstruksionin e teatrit “Bylis”. Bashkia Fier në disa raste të organizimit të eventeve dhe aktiviteteve nga të rinjtë dhe shoqëria civile ka ofruar pa pagesë ambientet për zhvillimin e këtyre aktiviteteve.

III. Roli i Organizatave të Shoqërisë Civile në përfshirjen e komunitetit

Organizatave të shoqërisë civile luajnë një rol relativisht aktiv në Bashkinë Fier. Projektet më të rëndësishme të Bashkisë janë bashkëpunime me organizatat e shoqërisë civile, përmendim qendrën sociale Murialdo e cila ka nënshkruar një projekt në kuadër të konvertimit të borxhit midis Shqipërisë dhe Italisë. Projekti i Murialdo konsiston në hapjen e një qendre me shërbime ditore pa pagesë, për fëmijët me aftësi të kufizuara dhe nevoja të veçanta

ku ofrohet shkollim, klasa të veçanta si logoterapi dhe fizioterapi. Në këtë qendër janë të angazhuar mësues specifik për ofrimin e arsimit për fëmijë, të cilët shfaqen me mungesë integrimi në shkollë. Pas përfudimit të projektit, do të jetë Bashkia Fier përgjegjëse për vazhdimësinë e ofrimit të shërbimeve si më sipër.

IV. Strategjia e ndjekur për komunikimin e informacionit

Më poshtë gjeni mjetet e komunikimit dhe mekanizmat për përfshirjen qytetare në Bashkinë Fier, të nxjerra nga përgjigjet e dhëna në intervistën në thellësi dhe diskutimet e zhvilluara gjatë fokus grupeve:

- Faqa zyrtare e Bashkisë Fier, në të cilën pasqyrohet informacion për çdo rast konkret si dhe gjenden të publikuara dhe mbledhjet e këshillit bashkiak. Cdo gjë pasqyrohet, edhe para njoftimit dhe pas zhvillimit të mbledhjes, bëhet një përmbledhje mbi çfarë u diskutua dhe informacion mbi pjesëmarrjen.
- Këndi i informacionit për shpalljet publike në zyrën e marrëdhënieve me publikut pranë bashkisë Fier si dhe në çdo vend ku mund të aksesohet lehtësisht nga qytetarët.
- Përdorimi i medias lokale me qëllim njoftimin dhe informimin e qytetarëve për takimet me komunitetin, dëgjuesat publike, mbledhjet e këshillit bashkiak etj.
- Konsultimi publik me grupet e interesit, komunikimi në mënyrë verbale, komunikimi me numrat e kontaktit dhe adresat e email-eve.
- Kategoria në faqen zyrtare “Përmirëso qytetin tend” ku komuniteti mund të shprehë ankesat dhe kërkesat lidhur me shërbimet publike të pastrimit, ndriçimit etj.
- Një material në formatin e një reviste, të botuar 1 herë në muaj, ku në të cilën ofrohet transparencë, si një iniciativë që qytetarët të njihen më shumë me zhvillimet e ndodhura në qytet.
- Praktika e takimit të titullarit me qytetarin, e realizuar çdo të enjte, në intervalin kohor 14.00 - 16.00 në të cilin marrin pjesë drejtorët e përgjithshëm të bashkisë dhe titullari.

V. Interesi i qytetarëve për të marrë pjesë në vendimmarrje

Interesi qytetar është i lartë për pjesëmarrjen në vendimmarrjen lokale në rastet e caktimit të buxhetit, vlerësimin strategjik mjedisor dhe planin e përgjithshëm vendor. Këshilli rinor i Bashkisë Fier, ka një rol tepër aktiv, jo vetëm në monitorimin e përmbushjes së pikave të kontratës sociale por dhe në pjesëmarrjen e rregullt në mbledhjet e këshillit bashkiak.

Bashkia Korçë

I. Raste të suksesshme të përfshirjes së qytetarëve në vendimmarrje

- Buxhetimi me pjesëmarrje, projekt i realizuar çdo vit nga Bashkia Korçë, i cili synon të marrë mendimin e qytetarëve për destinacionin që do të ketë buxheti i bashkisë, mënyrën se si do të shpërndahet për zbatimin e projekteve të ndryshme dhe renditjen sipas prioriteteve të qytetarëve në lidhje me to. Buxhetimi me pjesëmarrje përfshin edhe pjesëmarrjen e biznesit të vogël dhe të mesëm në lidhje me taksat, si dhe është një proces i konsultimit të prioriteteve të investimeve me banorë të të gjitha lagjeve të qytetit. Qytetarët votojnë listën e propozuar nga bashkia dhe projektet që marrin numrin më të lartë të votave bashkia i kalon për financim dhe zbatim.
- Komisioni Këshillimor Qytetar Vendor, një strukturë aktive e përbërë nga 70 anëtarë sipas ndarjes administrative, të cilët janë një grup qytetarësh nga profesione të ndryshme, pjestarë të OJF-ve kombëtare dhe ndërkombëtare, Ky komision, i cili luan një rol të rëndësishëm në diskutimet dhe zgjidhjet e sfidave dhe problematikave të qytetarëve, zhvillon dy mbledhje në muaj, njëra nga të cilat bëhet me prezencën e përfaqësuesit të Bashkisë Korçë.
- Impakt të rëndësishëm, përfshirja qytetare ka treguar në bisedimet e zhvilluara për pazarin e Korçës, si dhe për ndërtimin e rrugës pedonale, ku cdo gjë është realizuar duke marrë në konsideratë mendimin e dhenë nga qytetarët
- Përfshirja e komunitetit ka lënë impak në politikat vendimmarrëse në Projekti “ART”, në Libonik, i cili ka ndikuar në hapjen e Qendrës për Mbrojtjen e Fëmijëve (CPU).

II. Bashkëpunimi i Bashkisë Korçë me organizatat jofitimprurëse

Bashkia Korçë ka kontakt me të gjitha OJF-të ekzistuese në qytet dhe ka pasur bashkëpunime të vazhdueshme dhe mbështetjen e tyre për zbatimin e disa programeve sociale. Në kuadër të programit “Qyteti Social” janë realizuar projekte si: kampi veror “Miqësia”; “Bonusi i Strehimit për Familjet në Nevojë”; qendrat ditore për të moshuarit dhe fëmijët. Bashkëpunimi më i suksesshëm ka qenë me programin PLGP të USAID-it për ngritjen e komisioneve qytetare.

III. Roli i Organizatave të Shoqërisë Civile në përfshirjen e komunitetit

- Ne rastin e rrugës këmbësore të Korçës, i cili u kontestua nga bizneset që ushtronin aktivitetin e tyre në atë zonë, shoqëria civile ka ndikuar në ndërgjegjësimin e biznesit

për rolin e rëndësishëm që do të kishte kjo ndërhyrje e bashkisë duke e transformuar këtë zonë një pol të rëndësishëm të zhvillimit të biznesit dhe një atraksion turistik për vizitorët.

- Ngritja e Komisionit Qytetar me asistencën e PLGP USAID, si një ndër mekanizmat më efektivë të konsulencës me qytetarët.
- Përmendim gjithashtu dhe Shoqatën “Disutni Albania”, si organizata e parë që jep emisionet në gjuhët shqipe dhe romë, në faqjen zyrtare të internetit dhe facebook, për përfshirjen në vendimmarrjen lokale dhe të qytetarëve që i përkasin komunitetit rom.

IV. Strategjia e ndjekur për komunikimin e informacionit

Bashkia Korçë përdor të gjitha mjetet e komunikimit për shpërndarjen e informacionit të tilla si: Faqja e internetit, njoftimet në median lokale dhe kombëtare, publikimi i të gjitha vendimeve të Këshillit Bashkiak në faqen zyrtare të Bashkisë Korçë; Rjetet sociale; Kënde takimi me qytetarët (dëgjesa publike); Email, deklaratat për shtyp etj. Ndër më të spikaturat përmendim mjetet e mëposhtme:

- Platforma dixhitale “Përmirëso Qytetin”, një aplikacion ku qytetarët marrin pjesë në rregullimin dhe përmirësimin e punëve dhe shërbimeve publike, duke i dhënë informacion Bashkisë Korçë, lidhur me dëmtimet në hapësirat publike, dëmtime në sistemin e ndriçimit të qytetit, ndotjes etj. Angazhimi qytetar në përdorimin e kësaj platforme ka rezultuar të jetë i pakët. Gjithsej janë regjistruar 46 ankesa nga të cilat kanë marrë zgjidhje vetëm 18.
- Revista Korça, një nga mjetet për informimin e qytetarëve, një revistë periodike e bashkisë e cila botohet çdo dy muaj dhe përmban përmbledhje të projekteve sociale, projekteve kushtuar sektorit të infrastrukturës, aktiviteteve artistike dhe kulturore etj.

V. Interesi i qytetarëve për të marrë pjesë në vendimmarrje

Për të marrë pjesë masivisht qytetaria në çdo mbledhje të Këshillit Bashkiak nuk ka interes, kjo ndoshta sepse njerëzit nuk informohen në mënyrë të detajuar për mbledhjen si dhe mungon infrastruktura për të siguruar pjesëmarrjen (salla e mbledhjeve shumë e vogël). Komuniteti Rom ka marrë pjesë në mbledhjet e KB vetëm në rastet kur ka pasur ose është cënuar interesi, p.sh momenti kur është bërë shpërndarja e apartamenteve, me ndarjen e ndihmës ekonomike, në prishjen e pazarit, në vendimet që janë marrë për uljen e taksave të biznesit të vogël.

VI. Raste të suksesshme të bashkëpunimit midis OJF-ve dhe njësive të vetqeverisjes vendore

Bashkëpunimet e dy aktorëve të rëndësishëm kanë organizuar fushata ndërgjegjësuere për ditët e festave kombëtare me fokus fëmijët. Një bashkëpunim i suksesshëm është bashkëpunimi me fondacionin Dorkas dhe Emanuel për qendrat komunitare të moshës së tretë dhe qendrat ditore për fëmijët në nevojë. Në bashkinë Maliq ka pasur bashkëpunim deri në rikonstruksionin e shkollave.

Bashkia Shkodër

I. Raste të suksesshme të përfshirjes së qytetarëve në vendimmarrje

- Buxhetimi me pjesëmarrje, i cili synon të marrë mendimin e qytetarëve për destinacionin që do të ketë buxheti i bashkisë, mënyrën se si do të shpërndahet për zbatimin e projekteve të ndryshme dhe renditjen sipas prioritetëve të qytetarëve në lidhje me to. Buxhetimi me pjesëmarrje është një proces i konsultimit të prioritetëve të investimeve me banorë të të gjitha lagjeve të qytetit dhe përfshin edhe pjesëmarrjen e biznesit të vogël dhe të mesëm në lidhje me taksat vendore. Qytetarët votojnë listën e propozuar nga bashkia dhe projektet që marrin numrin më të lartë të votave bashkia i kalon për financim dhe zbatim.
- Komisioni Këshillimor Qytetar Vendor, i cili luan një rol të rëndësishëm në diskutimet dhe zgjidhjet e sfidave dhe problematikave të qytetarëve.
- Tranmetimet live të mbledhjeve të këshillit bashkiak në 4 stacionet televizive lokale, ku prej disa kohësh, qytetarët e Bashkisë Shkodër, kanë mundësi të ndjekin drejtpërsëdrejti mbledhjet e këshillit dhe të përfshihen në vendimmarrje.

II. Bashkëpunimi i Bashkisë Shkodër me organizatat jofitimprurëse

Bashkia Shkodër bashkëpunon me shoqërinë civile por ky bashkëpunim nuk është i qëndrueshëm në mendimin e të intervistuarve. Janë miratuar shumë marrëveshje bashkëpunimi nga Këshilli Bashkiak me organizata të ndryshme lokale për ofrimin e shërbimeve qytetarëve në nevojë, personave me aftësi të kufizuar dhe nevoja të veçanta, të moshuarit etj.

III. Roli i Organizatave të Shoqërisë Civile në përfshirjen e komunitetit

Shoqëria civile luan një rol të rëndësishëm në përfshirjen qytetare kjo pasi kanë zbatuar projekte edhe me bashkëpunimin e bashkisë për ndërtimin e qendrave komunitare multifunkionale ku ofrojnë shërbime në dobi të fëmijëve, të rinjve, të moshuarve dhe për personat me aftësi të kufizuar dhe nevoja të veçanta.

IV. Strategjia e ndjekur për komunikimin e informacionit

- Rol të rëndësishëm në shpërndarjen e informacionit për Bashkinë Shkodër, luan media lokale ku katër nga stacionet televizive lokale, transmetojnë *live* mbledhjet e këshillit bashkiak. Kjo është një punë e mirë e medias pasi edhe pse pjesa më e madhe e vendimeve të marra nga Këshilli Bashkiak janë në faqen zyrtare të bashkisë, mungon informacioni cilësor dhe detajues i tipit nëse u miratua akt marrëveshje, rregullore apo statutet e ndërmarrjeve sociale në varësinë e bashkisë.
- Evidentohet mungesa e gazetës dhe këndeve të informimit për bashkinë Shkodër, është ndërtuar zyra me një ndalesë në të cilën një numër i madh i qytetarëve aktivë kanë paraqitur kërkesa për informacion.
- Rëndësi të veçantë paraqet faqja zyrtare e bashkisë dhe rrjetet sociale si facebook, ku në të cilat matet shikueshmëria e informacionit të dhënë dhe jepet reagimi i qytetarëve me anë të pëlqimeve dhe komenteve.
- Praktikë e mirë për shpërndarjen e informacionit është takimi me administratorët e njësive dhe kryepleqtë për zonat ku qytetarët për shkak të largësisë kanë vështirësi në marrjen e informacionit.
- Risi për këtë bashki është caktimi i një takimi në bashki nëpërmjet një mesazhi në celular ku përgjigjja për çfarë kërkuar merret brenda ditës.

V. Interesi i qytetarëve për të marrë pjesë në vendimmarrje

Interesi i qytetarëve për pjesëmarrjen në vendimmarrje ka qënë i lartë në periudhën e hartimit të buxhetit dhe në rastin e dëgjësive publike për planin vendor. Nuk paraqitet i njëjti interes në mbledhjet e këshillit bashkiak apo takimesh të tjera me komunitetin.

Bashkia Durrës

I. Raste të suksesshme të përfshirjes së qytetarëve në vendimmarrje

- Kontrata Sociale, si një memorandum bashkëpunimi, propozuar nga një grup të rinjsh Durrës, kandidatëve për kryetarë bashkie dhe e nënshkruar më pas nga fituesi i zgjedhjeve.. Është një marrëveshje ku kryetari bashkisë ka shprehur dakordësinë për plotësimin e disa pikave të nevojshme të parashtruara nga të rinjtë, të cilët monitorojnë plotësimin e tyre gjatë mandatit të kryetarit.
- Qytetarët me pjesëmarrjen e tyre kanë ndikuar në vendimmarrje në rastet e prezantimit të paketës fiskale për ndryshimin e taksës së fjetjes në zonën e Plazhit. Pjesëmarrja qytetare dha efekt dhe në përcaktimin e kuotës së çerdheve dhe kopshteve. Gjithashtu në prezantimin e planit të planifikimit urban impakt dhanë dhe grupet e interesit për mbrojtjen e mjedisit.
- Komisioni Këshillimor Qytetar, strukturë e cila ka nënshkruar marrëveshje me kryebashkiakun për pjesëmarrjen në vendimmarrje.

II. Bashkëpunimi i Bashkisë Durrës me organizatat jofitimprurëse

Bashkia e Durrësit zbaton me sukses, projekte IPA në bashkëpunim me organizata të shoqërisë civile dhe bashki të tjera të Adriatikut. Kjo bashki në kuadër të bashkëpunimit ka ofruar ambiente pa pagesë në përdorim për disa organizata vendase dhe të huaja në ndihmë të veprimtarisë së tyre të përditshme.

III. Format e komunikimit me qytetarët dhe shpërndarja e informacionit

Bashkia Durrës, krahas këndit të informacionit, faqes në rrjetet sociale, faqes së vet zyrtare përdor si mjet për informimin e komunitetit dhe median lokale. Media lokale njoftohet për çdo veprimtari dhe aktivitet të bashkisë, njoftimi për mbledhjet e këshillit bashkiak bëhen 5 ditë përpara dhe ditën e mbledhjes u vendoset në dispozicion dhe rendi i ditës. Në faqen zyrtare të bashkisë Durrës gjenden të pasqyruara të gjitha diskutimet e bëra në mbledhjet e këshillit bashkiak.

IV. Interesi qytetar për përfshirjen në vendimmarrje

Interesi qytetar për përfshirjen në vendimmarrje në Bashkinë Durrës, ka qënë kryesisht për interes personal, por ka edhe çështje me interes publik, si land field në zonën e Porto Romanos, nevoja një biblioteke qyteti, ndërtimin e pikave të informacionit për turistët apo ndërtimi i kampusit Universitar në zonën e Spitallës.

PJESËMARRJA QYTETARE NË QEVERISJEN LOKALE - UDHËRRËFYESI

Kjo guidë mbi përfshirjen qytetare është e bazuar mbi besimin se qeverisja në përgjithësi dhe qeverisja lokale në veçanti, merr vendime më të mira dhe ka ndikim më pozitiv në komunitet, kur rrit shpeshësinë, diversitetin dhe nivelin e pjesëmarrjes së banorëve të komunitetit në vendim-marrje.

Sot në Shqipëri, ekzistojnë akoma pengesa të mëdha për një pjesëmarrje efektive të qytetarëve në qeverisje. Nga njëra anë pushteti lokal nuk përdor me efektivitet të gjithë instrumentet që ka mundësi për përfshirjen e qytetarëve, nga ana tjetër edhe qytetarët në përgjithësi nuk janë shumë aktivë në vendim-marrje. Shpesh ka një mungesë besimi midis qytetarëve dhe pushtetit lokal. Një mundësi e mirë për të ndërtuar një “urë” për të kapërcyer këtë situatë është përdorimi i strategjive dhe instrumenteve të përshtatshëm për të inkurajuar qytetarët dhe zyrtarët lokalë që të ndërveprojnë rregullisht me njëri-tjetrin, të rrisin njohuritë mbi njëri-tjetrin dhe të zhvillojnë besimin për njëri-tjetrin.

Në këtë guidë do të paraqiten:

- përshkrimi i proceseve për një përfshirje qytetare me ndikim në qeverisje;
- rekomandime për një përfshirje sa më të gjerë të segmenteve të ndryshme të komunitetit;
- udhëzime për komunikimin dhe zhvillimin e besimit ndërmjet komunitetit dhe zyrtarëve dhe të zgjedhurve lokale; dhe
- mënyra se si të krijohet një ambient që inkurajon përfshirje të qëndrueshme në qeverisjen lokale.

Një plan për përfshirjen e qytetarëve kalon nëpër 8 hapa kryesorë të listuar më poshtë:

- Përkufizimi i çështjes.
- Identifikimi i qëllimit dhe nivelit të kërkuar të përfshirjes qytetare.

- Identifikimi i instrumenteve për të përfshirë qytetarët.
- Identifikimi i grupeve të komunitetit që duhen përfshirë.
- Zhvillimi i një Plani për rekrutimin/tërheqjen e pjesëmarrësve.
- Krijimi i një ambienti pozitiv për përfshirjen qytetare.
- Identifikimi i kriterëve vlerësues dhe përcaktimi i hapave të mëtejshëm.
- Linjat e komunikimit.

Kjo guidë është bazuar në hulumtimin e kryer me mbi 45 intervista në thellësi dhe 9 grupe të fokusuara me aktorë të qeverisjes lokale dhe të shoqërisë civile si dhe me një numër burimesh dokumentare, raportesh dhe udhëzimesh që janë mbledhur mbi qeverisjen dhe pjesëmarrjen qytetare.

Çfarë është përfshirja qytetare dhe pse është e rëndësishme ajo?

Në formën më të thjeshtuar të mundshme, qytetarët janë “të përfshirë” nëse ata luajnë një rol efektiv në vendim-marrje. Kjo do të thotë që ata janë aktivisht të përfshirë në identifikimin e çështjeve dhe problemeve, në zgjidhjen e tyre, në vendosjen e prioriteteve dhe përdorimin e burimeve. Është e rëndësishme që zyrtarët lokalë të kuptojnë që ata duhet të luajnë edhe role të tilla si lehtësues dhe moderator diskutimi, bashkëpunues dhe nxitës i aktivizimit të komunitetit. Rezultati është një partneritet i shëndetshëm për komunitetin.

Përfshirja qytetare nënkupton 5 elemente:

- Rritja e njohurive të qytetarëve për një çështje të komunitetit.
- Inkurajimi i qytetarëve të aplikojnë këtë njohuri të fituar.
- Përdormi i kësaj njohurie për të përmirësuar komunitetin.
- Krijimi i mundësive për qytetarët që të ndërveprojnë me njëri-tjetrin.
- Sigurimi i mundësive të vazhdueshme për një ndërveprim të tillë.

Pse është e rëndësishme të përfshihen qytetarët/komuniteti në vendim-marrje?

Një proces që përfshin qytetarët ka mundësi:

- *Të rrisë pranueshmërinë e një zgjidhjeje apo projekti në një shkallë të gjerë nga komuniteti.* Qytetarët që përfshihen në këto procese, tregojnë angazhim më vonë për ti bërë këto projekte të realizueshme.
- *Të krijojnë zgjidhje më efektive.* Mbështetja në njohuritë lokale nga grupe të ndryshme jep zgjidhje që janë praktike dhe efektive.
- *Të fuqizojë dhe integrojnë qytetarët me profile të ndryshme.* Kur njerëzit nga grupe të ndryshme, zona të ndryshme dhe profile të ndryshme, punojnë së bashku shpesh kuptojnë që kanë shumë gjëra të përbashkëta.

- *Të krijojë rrjete lokale të anëtarëve të komunitetit.* Sa më shumë njerëz që dinë mbi çka ndodh dhe të cilët pajtohen të punojnë drejt një qëllimi të përbashkët, aq më i suksesshëm do të jetë ai komunitet në arritjen e objektivave.
- *Të rrisë besimin në qeverisje lokale dhe organizata komunitare.* Puna së bashku përmirëson komunikimin dhe mirëkuptimin.

5.1 Parimet kryesore për tu ndjekur

Teknikat dhe instrumentet e përdorura, ndikojnë drejtpërsëdrejti në arritjen e një pjesëmarrje qytetare efektive në vendim-marrje. Por përpara se të përshkruajmë këto teknika është e rëndësishme të theksojmë disa aspekte të pjesëmarrjes qytetare.

Përfshirja - Është e rëndësishme të përfshihen sa më shumë grupe të komunitetit. Pavarësisht ekzistencës së kufizimeve, si pasojë e eksperiencave të mëparshme, mungesës së njohurive apo edhe mentalitetit, është e rëndësishme të afrohen edhe grupe që nuk kanë marrë pjesë më parë apo që mendohen se nuk mund të jenë të dobishme për të prodhuar “zgjidhje e rekomandime”.

Diversiteti - Të gjitha “ngjyrat” e komunitetit duhet të marrin pjesë me qëllim që të përfaqësojnë pikëpamjet e tyre të ndryshme.

Barazia - Çdokush merr pjesë në mënyrë të barabartë. Duhet të bëhet e qartë që vendimet nuk kontrollohen nga një grup i vogël njerëzish. Zyrtarët lokalë duhet të sigurojnë që ka diskutim të hapur dhe që të gjitha pikëpamjet respektohen.

Transparenca - Puna e një grupi në komunitet duhet të jetë transparente. Komunikimi për nevojat e projektit, diskutimi duhet të jetë i qartë e i kuptueshëm.

Legjitimiteti - Vendim-marrja duhet të justifikohet. Është e rëndësishme të përshkruhet se si inputet e qytetarëve ndikuan në këtë vendim-marrje.

Shqyrtimi me konsensus - Ambienti duhet të jetë i tillë që të lejojë diskutime por edhe të mundësojë një prioritizim të çështjeve dhe një konsensus për to.

Ndikimi në vendim-marrje - Rezultatet e përfshirjes së komunitetit duhet të ndikojnë në vendimet dhe politikat e komunitetit. Zyrtarët lokalë duhet të mbështesin përfshirjen e qytetarëve duke e shprehur këtë mbështetje që në fillim të procesit.

Vazhdimësia - Proceset e përfshirjes qytetare duhet të jenë të vazhdueshme dhe jo vetëm ad-hoc. Duhet të lejojnë që komuniteti të mund të përpunojë dhe reflektojë mbi një çështje të caktuar.

Kohë dhe ambiente të përshtatshme - Procesi duhet të ofrojë që qytetarët të mund të mblidhen në orare të ndryshme dhe në ambiente të ndryshme. Jo të gjithë kanë mundësi të vijnë në një orar të caktuar dhe një vend të caktuar.

5.2 Zhvillimi i nje plani për përfshirje qytetare

Pjesëmarrja qytetare është një mjet për të ndihmuar qeverisjen vendore të marrë vendime më të mira. Është një mjet që mund të aplikohet për shumë çështje, që nga ato më të voglat si p.sh për të ndërtuar një park të vogël fëmijësh në një lagje të caktuar, e deri tek ato që kanë të bëjnë me vizionin e komunitetit për një plan zhvillimor për 10-15 vitet e ardhme të Bashkisë. Për çfarëdo çështje që të jetë, është e rëndësishme që Bashkitë, departamentet apo njësitë administrative nën to, të përgatisin një plan për përfshirjen qytetare për atë çështje.

Seksionet më poshtë janë bazuar në hapat kryesorë të një plani të tillë.

Hapi 1 - Përkufizimi i çështjes

Cili është problemi kryesor që duhet adresuar nga qeverisja vendore? Është e rëndësishme që problemi të mund të formulohet si një çështje për të cilën komuniteti duhet të diskutojë alternativa, zgjidhje dhe ndikime të ndryshme. Pra jo thjesht fokusi tek PROBLEMI por te çështja më e madhe që ka të bëjë me zhvillimin e mëtejshëm.

P.sh - jo thjesht problemi i “ndërtimit të një fushe grumbullimi të plehrave” por çështja e CILËSISË SË MJEDISIT apo jo thjesht “ndërtimi i një qendre tregtare” por ZHVILLIMI EKONOMIK. Është e rëndësishme që formulimi i çështjes të ketë tone ose pozitive ose neutrale në mënyrë që ti japë mundësi qytetarëve të mund të shprehen për alternativa dhe zgjidhje të ndryshme.

Është gjithashtu e rëndësishme që qëllimi i asaj që duhet të arrijmë, të jetë i përshtatshëm dhe i realizueshëm. Qëllime që janë shumë të gjera dhe të vagullta ka shumë mundësi që të dështojnë. P.sh “Si të sjellim zhvillim në Bashkinë tone” nuk është shume realiste. “Si të ndërtojmë një program që të nxisë sipërmarrjen dhe të mbështesë bizneset e vogla” ndërkohë është një qëllim shumë më realist që ka shanse të prodhojë diskutime dhe zgjidhje. Nga ana tjetër, qëllime që janë shumë të ngushta kanë rrezikun që të përjashtojnë grupe të ndryshme të komunitetit. Nëse ka një problem të vogël i cili kërkon zgjidhje, natyrisht që është e mira të përfshihen të gjithë ata qytetarë që janë të gatshëm për tu përfshirë. Por duhet që përpjekjet të jenë proporcionale me “madhësinë” e problemit që kërkon të zgjidhet.

Hapi 2 - Identifikimi i qëllimit dhe nivelit të kërkuar të përfshirjes qytetare

Pyetja e parë që duhet ti bëni vetes është se përse keni nevojë që të përfshini qytetarët në projektin tuaj? Ju duhet që të përcaktoni se çfarë dëshironi të arrini nga kjo përfshirje e qytetarëve. Këto qëllime duhen vendosur që në fillim të procesit. Disa pyetje që mund t’ju ndihmojnë për të identifikuar objektivat tuaj janë:

- A dëshironi që ti informoni njerëzit për një projekt të caktuar apo **ti ndihmoni ata për të kuptuar një problem apo një mundësi**? Teknikat kryesore që përdoren për informim janë, anketat publike, vlerësimet e nevojave, apo dëgjесat publike. (më poshtë në guidë do të ketë më shumë informacione mbi guidat).
- A dëshironi që **të merrni mendimin e publikut** mbi një projekt, program apo vendim tuajin? A dëshironi të nxisni publikun që të debatojë për një çështje të caktuar? Teknikat kryesore që përdoren në këto raste janë sesione diskutimi në formë dialogu me komunitetin, e ashtuquajtur teknika Delfi që bazohet në një panel ekspertesh të fushës, apo grupe të fokusuara.
- A dëshironi që **të krijoni lidhje afatgjata partneriteti** midis pjesëmarrësve dhe grupeve të komunitetit që do të zbatojnë më vonë zgjidhjet që ata krijojnë? Teknika kryesore në këtë rast janë te ashtuquajturat “Rrethe Diskutimi” që bazohen në një grup njerëzish që mbledhen disa herë për të diskutuar një çështje të caktuar, apo grupe pune të komunitetit (Task Force).

Mund të ndodhë që ju të identifikoni objektiva të shumëfishta për të inkurajuar pjesëmarrjen qytetare në projektin tuaj. Në këtë rast mund të ndërtoni një plan që përmban disa hapa dhe që përmban përdorimin e disa teknikave të ndryshme për çdo fazë. Për shembull:

- Mund të organizoni një seri *tavolinash diskutimi* për të diskutuar mbi çështjet më të rëndësishme për komunitetin.
- Mund të organizoni një *anketë* për të mbledhur opinionet e komunitetit mbi çështjet me interes.
- Mund të organizoni një *takim/dëgjесë* me publikun për të publikuar rezultatet.

Përpjekjet për përfshirjen e qytetarëve shumë të shkurtra në kohë, gjatë një projekti apo çështje të rëndësishme, ndikojnë në humbjen e kredibilitetit ndaj qeverisjes vendore, në një farë mënyre dhe humbjen e mbështetjes së komunitetit ndaj bashkisë, njësisë administrative apo komunës.

Prandaj është e udhës, që për çështje të tilla, të ndërtohet një **ekip projekti** që do të përgatisë planin për përfshirjen e qytetarëve. Ekipi do të ketë përgjegjësitë e mëposhtme:

- Të përzgjedhë instrumentet për pjesëmarrjen qytetare;
- Të identifikojë dhe rekrutojë pjesëmarrësit;
- Të publikojë përpjekjet;
- Të krijojë strukturën e informacionit që duhet ;
- Të përcaktojë kriteret që duhen për vlerësimin e projektit;
- Të raportojë rezultatet e projektit; dhe
- Të bëjë rekomandime bazuar në rezultate.

Hapi 3 - Identifikimi i instrumentave për të përfshirë qytetarët

Ka një numër instrumentesh që mund të përdoren për të përfshirë qytetarët në një projekt të caktuar. Në këtë seksion këto instrumente janë të organizuar sipas qëllimeve të mëposhtme:

- Për informim.
- Për konsultim.
- Për përfshirje.
- Për bashkëpunim.

Për informim

Intervistat dhe anketat: Intervistat dhe anketat janë metoda për identifikimin dhe priorizimin e disa çështjeve në një komunitet të caktuar. Informacioni që vjen nga anketat i ofron vendim-marrësve të dhëna të besueshme për të hartuar politika të caktuara apo për të parë impaktin e veprimeve/politikave të caktuara. Duke përdorur informacion që vjen nga anketat ju mund:

- Të përshkruani karakteristikat demografike të banorëve të zonës.
- Të vlerësoni prioritetet që kanë banorët në lidhje me çështje të ndryshme.
- Ti ofroni banorëve një platformë për të paraqitur opinionet e tyre.
- Të vlerësoni mbështetjen e qytetarëve mbi politika apo programe të ndryshme.
- Të vlerësoni ndikimin që kanë programe, politika apo iniciativa të ndryshme në komunitet.

Janë dy lloj mënyrash për të mbledhur të dhëna që paraqiten në këtë guidë:

- Intervista me njerëz kyç të komunitetit.
- Anketa me komunitetin.

Intervista me njerëz kyç të komunitetit: Intervista me njerëz kyç të komunitetit janë diskutime me individë që kanë njohuri dhe informacion shumë të mirë mbi një çështje të caktuar, mbi komunitetin apo organizatat që përfaqësojnë. Këta individë mund të ofrojnë opinionet e tyre se si funksionon komuniteti apo organizata, çështje prioritare të shqetësimeve të tyre, mundësitë që ekzistojnë për zgjidhje të problemeve për zhvillim etj. Këto intervista janë shumë të frytshme për të marrë informacion të thelluar nga njerëz “ekspertë” sidomos për çështje që janë sensitive apo për çështje që kanë nevojë për shqyrtim të shpejtë.

Këta individë mund të jenë, zyrtarë të zgjedhur, drejtues organizatash apo institucionesh, administratorë lokale, biznesmenë të suksesshëm, njerëz me influencë në komunitet, apo në shoqërinë civile etj.

Anketat: Qëllimi i anketave është që në mënyrë sistematike të mbledhin të dhëna nga qytetarët. Informacioni mblidhet nëpërmjet një pyetësi mirë-strukturuar. Anketat mund të përdoren për të mësuar më shumë mbi komunitetin si p.sh.:

- Karakteristikat demografike si mosha, gjinia, të ardhurat, arsimi etj.
- Aksesit në shërbime publike si në arsim, shëndetësi, transport etj.
- Opinione dhe besime të publikut për çështje dhe politika të ndryshme.
- Sjelljet në lidhje me çështje të ndryshme të komunitetit si p.sh. pastrimi, mbledhja e mbeturinave, riciklimi, mirëmbajtja e parqeve etj.

Anketat mund të shërbejnë edhe për të vlerësuar se si kanë ndikuar programe apo shërbime specifike në komunitet. Të realizosh një anketë të besueshme dhe përfaqësuese, kërkon vëmendje të veçantë në përcaktimin e metodologjisë së përzgjedhjes së personave që do të anketohen, të formulimit të pyetjeve që do të bëhen, të mënyrës se si organizohet mbledhja e të dhënave në terren, dhe se si analizohen të dhënat e grumbulluara.

Përzgjedhja e personave që do të anketohen: Së pari, do të përcaktohen grupet e targetuara të njerëzve që dëshironi të përfaqësohen në anketë. P.sh nëse dëshironi të eksploroni çështje që kanë të bëjnë me biznesin atëherë duhet të anketoni pronarë apo menaxherë biznesesh. Nëse dëshironi të shikoni impaktin e një ndryshimi në shërbimin arsimor atëherë duhet të flisni me përdorues të atij shërbimi (arsimtarë apo prindër).

Përgjithësisht kur bëhet fjalë për anketa, bëhet fjalë për të anketuar një mostër/kampion të popullsisë të targetuar. Një mostër e mirë është ajo, që përfaqëson të gjithë popullsinë e targetuar. Kjo ju lejon juve që të thoni, se ato trende që shikoni tek kjo mostër në fakt i përkasin të gjithë popullsisë së targetuar.

Mënyra më e mirë për tu siguruar që mostra/kampioni përfaqëson popullatën e targetuar është përdorimi i kampionëve të ashtuquajtur rastësorë - ku çdo pjesëtar i popullatës ka të njëjtin probabilitet për tu përzgjedhur si një pjesëtar i anketës. Kampione me kuota apo jo rastësore mund të jenë atëherë kur targetohen segmente të caktuara që janë të vështira për tu kapur - p.sh. nëse targetohen grupe vulnerable (komuniteti rom, apo nëna të dhunuara, etj.)

1. Formulimi i saktë dhe i qartë i pyetjeve: Më poshtë janë disa udhëzime për të formuluar pyetjet. Ato duhet të jenë:

- ✓ Të drejtpërdrejta dhe të qarta për këdo që do të intervistohet.
- ✓ Të pyesin vetëm për një çështje të caktuar (jo të ketë dy apo më shumë elemente që maten me anë të një pyetjeje).
- ✓ Të shkurtra dhe specifike.
- ✓ Me një gjuhë standarde.

- ✓ Pa fjalë që kanë një ngarkesë të caktuar dhe që mund të orientojnë të anketuarin në një përgjigje të caktuar.
- ✓ Të pyesin për një pikëpamje të balancuar (të pyeten p.sh edhe për anët pozitive dhe për anët negative të një çështjeje).
- ✓ Të kenë kategori përgjigjesh që përmbledhin të gjitha mundësitë dhe nuk mbi mbulohen me njëra-tjetrën.
- ✓ Të ketë një rrjedhshmëri logjike të pyetjeve të cilat mbulojnë çështje të caktuara.

2. Shpërndarja/grumbullimi i anketës: Anketa mund të shpërndahen dhe realizohen në forma të ndryshme por në rastin e Shqipërisë janë disa forma që nuk funksionojnë siç duhet. P.sh., mungesa e një sistemi të saktë adresash e bën të pamundur përdorimin e postës për të shpërndarë pyetësorë. Mënyrat më të mira në kushtet e Shqipërisë janë:

- *Ballë për ballë.* Intervista të kryera ballë për ballë me personin që është përzgjedhur. Kjo kërkon burime të dedikuara operatorësh në terren por është më e sakta.
- *Me anë të telefonit.* Kjo mund të realizohet për anketa të shkurtra dhe në këtë rast numrat e telefonit mund të përzgjidhen nga adresari i telefonave publik. Ndërkohë ka edhe një mënyrë tjetër që gjeneron në rastësisht numrat e telefonit celular për tu anketuar por përgjithësisht kjo është problem përderisa numrat e telefonit celulare nuk janë shpërndarë mbi bazën e një vendndodhjeje gjeografike.
- *Elektronike (web, email).* Kjo është një mënyrë shumë e përshtatshme për të grumbulluar të dhëna nga përdorues të internetit. Një pjesë e mirë e popullsisë tashmë janë edhe përdorues të rrjeteve sociale dhe aty mund të targetohen me anë të një linku për të mbushur një pyetësor të caktuar.

3. Analizimi i të dhënave: Mënyra specifike e analizës do të varet nga anketa në anketë, por përgjithësisht duhen përdorur statistika si përqindje dhe mesatare. Të tilla përpunime mund të realizohen edhe me programe bazë si Exceli. Nëse është e nevojshme për të përdorur programe përpunimi me specifike atëherë duhet kërkuar ndihma e ekspertëve të jashtëm.

Dëgjuesat publike: Dëgjuesat publike janë takime zyrtare ku pjesëmarrësit paraqesin pikëpamjet e tyre, pozicionet apo deklaratimet e tyre. Këto lloj takimesh kërkojnë kur agjencitë po krijojnë apo po ndryshojnë rregulla apo politika të caktuara. Dëgjuesat publike janë një forum i vlefshëm për të dëgjuar një sërë opinionesh nga komuniteti për çështjet në fjalë. Zakonisht këto dëgjesa kanë një prezantim formal dhe lexime deklarimesh të ndryshme. Megjithatë ato mund të kthehen edhe në një formë diskutimi më informal ku

mbahen shënime mbi gjithë diskutimet e bëra. Këto shënime mund të përmbledhen në raportin përfundimtar të dëgjësës, i cili duhet hartuar gjithmonë.

Dëgjesat publike janë instrument i përdorur gjerësisht nga Bashkitë dhe njësitë administrative në Shqipëri. Referuar gjetjeve për bashkitë ku u shtri projekti, rastet kur përdorimi i këtij mjeti ka rezultuar eficient dhe i suksesshëm janë kryesisht dëgjesat e zhvilluara në kuadër të infrastrukturës dhe rregullimit të territorit. Përmendim këtu dëgjesat publike të zhvilluara për “ Sheshin Skënderbej”, “ Zonën e Pazarit të Ri” për Bashkinë Tiranë dhe dëgjesat e zhvilluara në Bashkinë Korçë për rrugën këmbësore dhe për zonën e pazarit.

Strukturat e qeverisjes vendore në Shqipëri nuk aplikojnë as anketat dhe as intervistat me personat kyç për informimin e qytetarëve për pjesëmarrjen në vendimmarrje. Mënyra e ndjekur nga bashkitë për informimin e qytetarëve është **“koordinatori për të drejtën e informimit”**, i cili është një nënpunës i caktuar me ligj për çdo institucion me qëllim bashkërendimin e punën për tju garantuar qytetarëve të drejtën e informimit .Në kuadër të garantimit të kësaj të drejte themelore në disa prej bashkive është krijuar dhe **“ zyra me një ndalesë”** si mjet efektiv për marrjen e informacion pasi shërbimet ofrohen të qendëruara dhe u kursejnë qytetarëve përballjen derë më derë për marrjen e informacionit. Tjetër instrument i përdorur për informim është dhe **“këndi informativ”**, i cili duhet të jetë një vend ku i gjithë komuniteti mund të ketë akses dhe në të cilin jo vetëm afshohet çdo njoftim apo komunikim lidhur me mbledhjet e këshillit bashkiak por edhe programi i transparencës.

Për konsultim

Procesi nominal i grupit: Teknika e përzgjedhjes së grupeve (nominal group process), është një metodë e mirë, për tu përdorur në mbledhjen e ideve dhe dhënien e prioritetit të çështjeve. Ky proces funksionon më së miri, në rastin kur një grup i madh njerëzish, grumbullohen së bashku për herë të parë, për të diskutuar një çështje ose problem që i përket komunitetit.

Pjesëmarrësit, gjatë procesit në fjalë, ndahen në grupe të vogla, të përbëra nga gjashtë deri në dhjetë anëtarë. Çdo nën-ndarjeje grupi u jepet një pyetje dhe anëtarët e grupit marrin disa minuta kohë për të shkruar idetë e tyre. Pasi çdokush merr mundësinë për të menduar rreth pyetjes, ata ndajnë idetë e tyre me njëri- tjetrin, duke marrë secili prej tyre radhën deri sa të gjitha idetë dhe rrahjet e mendimeve të listohen. Një moderator ose shënim-mbajtës, gjurmon të gjitha idetë e përmendura. Një moderator i mirë e përforcon këtë proces duke kërkuar të dhëna nga të gjithë anëtarët e grupit, siguron që asnjë të mos dominojë diskutimin duke mbajtur grupin e fokusuar dhe të përqendruar brenda kornizave të vendosura.

Shënim- mbajtësi nga secila nënndarje grupi, raporton më pas tek grupi i madh. Ky grup i madh, në vijueshmërinë e procesit, u jep prioritet dhe përparësi ideve. Për priorizimin e ideve mund të përdoren disa teknika, por në shumicën e rasteve pjesëmarrësit votojnë për përzgjedhjen e idesë me përparësi më të lartë për të vepruar. Lista e ideve të prioritarizuara

prezantohet më pas tek organizata sponsorizuese. Për shkak se teknika e përzgjedhjes së grupit (nominal group proces) funksionon me diskutime të grupeve të vegjël, inkurajon pjesëmarrjen e personave të cilët nuk ndjehen komfort për të folur dhe diskutuar në grupe të mëdha. Ky proces mund të përdoret disa herë, për të mbledhur ide nga grupe të ndryshme brenda një komuniteti.

Teknika Delfi: Teknika Delfi, ashtu si procesi i grupit nominal, përdoret për të gjeneruar dhe për t'ju dhënë prioritet ideve. Kjo teknikë, nuk kërkon takime ballë për ballë, dhe është veçanërisht e dobishme për të grumbulluar ide nga një grup i madh ose njerëz të cilët nuk mund të udhëtojnë (njerëz pa mundësi transportimi ose njerëz të shpërndarë gjeografikisht). Pjesëmarrësve u jepet një seri anketash në mënyrë për ti plotësuar në kohën e tyre.

Ideja kryesore e teknikës Delfi është dhënia e mundësisë pjesëmarrësve, për të dhënë fillimisht ide dhe më pas për të reaguuar ndaj ideve dhe mendimeve të gjithë pjesëmarrësve të përfshirë në proces. Së pari zgjidhet një grup njerëzish për të marrë pjesë. Në varësi të çështjes për të cilën kërkohet informacion, këta mund të jenë persona kyç (persona me njohuri dhe eksperiencë në komunitet), anëtarë të një grupi të caktuar organizatash, ose një grup i ndryshëm i banorëve të komunitetit. Të gjithë këtyre personave u shpërndahet anketa ku u kërkohet të listojnë idetë rreth problemeve të komunitetit, shkaqet e tyre dhe zgjidhjet potenciale.

Në vijimësi të kësaj teknike, shkruhet një raport që përmbledh të gjitha idetë e nxjerra nga anketimet, i cili u dërgohet te njëjtëve persona si ne si në anketimin e parë, së bashku me një anketë tjetër. Anketa e dytë u kërkon pjesëmarrësve të japin një reagim rreth ideve të skicuara në raport dhe tu japin prioritet veprimeve që duhen ndërmarrë. Bazuar në informacionin e të dy anketimeve, shkruhet një raport tjetër i cili ndahet me të gjithë pjesëmarrësit dhe grupin ose organizatën sponsorizuese.

Diskutimet e tavolinave të rrumbullakëta (fokus grupet): Fokus grupet janë diskutime ndihmëse/lehtësuese me një grup të vogël njerëzish, të përbërë nga 8-10 persona. Fokus grupet janë mënyra të shkëlqyera për të mbledhur ide, opinione, eksperiencë ose besime rreth çështjeve të komunitetit. Fokus grupet lejojnë diskutime të thelluara të një çështjeje dhe mundësinë për të sqaruar dhe qartësuar idetë dhe deklaratat. Shpesh diskutimet ndërmjet pjesëmarrësve mund të japin njohuri të reja përtej perspektivës personale.

Pjesëmarrësit e fokus grupeve përzgjidhen bazuar në njohuritë dhe eksperiencën lidhur me çështjen. Për shembull fokus grupet rreth mundësive rinore në komunitet mund të përfshijnë mësues dhe personel të shkollës, trajnerë ose mësues me aktivitete ekstra kurrikulare (art, sport, muzikë, shkencë) zyrtarë që lidhen me çështje e te rinjve, grupe lokale jo fitimprurëse (klubet e vajzave ose djemve) dhe të rinj.

Është i rëndësishëm miksimi i përzgjedhjes së njerëzve brenda një fokus grupi për të siguruar një diskutim të mirë dhe që pjesëmarrësit të jenë komod në ndarjen e ideve dhe mendimeve. Përgjithësisht personat brenda një fokus grupi duhet të jenë me prejardhje të

njëjtë (të tillë si mosha, statusi ekonomik ose etnia) ose të kenë eksperiencë mbi çështjen. Për fokus grupet e mundësive rinore, është veçanërisht e rëndësishme të ketë grupe të ndara të të rinjve pjesëmarrës, të cilët nuk mund të ndihen komod që të diskutojnë në një grup me të rritur. Përgjithësisht është një direktivë e mirë të kryesh dy deri në tre fokus grupe për çdo tipologji të ndryshme grupi. Është më mirë të ketë më shumë se një të tillë, për të siguruar se fokus grupet mbulojnë gamën e temave dhe diskutimeve brenda popullsisë.

Sa më shumë fokus grupe të ketë, aq më të mëdha janë mundësitë për të kapur diskutime që reflektojnë saktësisht pikëpamjet e përgjithshme. Për shembull do të krijonit 2-3 fokus grupe me të rritur për mundësitë rinore në komunitet dhe 2-3 fokus grupe me të rinj.

Moderatorët në fokus grupe përdorin një guidë diskutimi. Kjo guidë është një shkrim që mbulon prezantimin e të gjithë pjesëmarrësve, qëllimin e fokus grupit, rregullat bazë për diskutim, pyetjet e fokus grupit dhe deklaratat përmblylëse. Kjo guidë diskutimi duhet të jetë e njëjtë për të gjitha fokus grupet.

Qëllimi kryesor i moderatorit është të sigurohet që ambienti lejon çdokënd të ndihet rehat për të ndarë eksperiencat dhe mendimet. Kjo nënkupton se një moderator i mirë do të zbatojë rregullat bazë që përgjithësisht përfshijnë mundësinë e të gjithëve për të folur, për të mos gjykuar rreth eksperiencave të të tjerëve, shmangia e përballjeve personale dhe të dëgjuarit të njëri-tjetrit. Në përgjegjësitë e moderatorit përfshihen gjithashtu pyetjet dhe sqarimet rreth çdo deklarate që mund të jetë e paqartë, ndërhyrja nëse diskutimi bëhet i nxehtë dhe respektimi i kohës së grupit dhe objektivave të tij.

Organet e qeverisjes vendore nuk aplikojnë asnjë nga teknikat apo proceset e sipërcituara për konsultimin e komunitetit për përfshirjen e tyre në vendimmarrje. Një prej mjeteve ligjore të parashikuara për këtë aspekt është dhe “**koordinatori për njoftim dhe konsultim publik**”. Njoftimi publik është ftesa zyrtare që u dërgohet qytetarëve për të marrë pjesë në procesin e konsultimit të një projekt akti dhe nisjen e konsultimit publik. Konsultimi publik është procesi i tërheqjes së mendimeve dhe sugjerimeve të qytetarëve dhe palëve të interesuara për përmbajtjen dhe përmirësimin e projekt-aktit. Ky mjet edhe pse është një parashikim ligjor nuk rezulton të jetë i suksesshëm pasi në ndryshim nga koordinatori për të drejtën e informimit i cili ngarkohet me përgjegjësi administrative në rast të kufizimit të informacionit apo mos-mbajtjes/plotësimit/publikimit të regjistrimit të kërkesave dhe përgjigjeve, për koordinatorin e njoftimit dhe konsultimit publik nuk parashikon asnjë lloj sanksioni ligjor për mos mbajtjen dhe publikimin e regjistrimit me numrin e akteve të miratuara, numrin e rekomandimeve të dhëna nga qytetarët dhe palët e interesuara dhe cila nga këto rekomandime është marrë në konsideratë.

Për përfshirje

Forume të hapura për çështjet publike: Forumet e hapura për çështjet publike bashkojnë grupe qytetarësh me qëllim shqyrtimin e një çështjeje lokale ose me interes për rajonin,

si për shembull përdorimi i tokës, transporti, aksesit në shërbimet shëndetësore si dhe zhvillimi ekonomik. Qëllimi i kësaj qasjeje lidhet me faktin që shumica e qytetarëve nuk kanë pasur mundësinë për të mësuar dhe formuar një opinion të qartë, për çështjet me të cilat përballet komuniteti. Forumet e hapura krijojnë mundësinë që çdo pjesëmarrës fillimisht të mësojë për çështjen si dhe ta shqyrtojë atë, nëpërmjet grupeve të moderuara diskutimi, së bashku me pjesëtarë të tjerë të komunitetit, që mund të kenë edhe opinione të kundërta. Politikë-bërësit më pas mund ta përdorin këtë informacion për të drejtuar procesin e vendimmarrjes.

Madhësia si dhe kohëzgjatja e këtyre forumeve mund të variojë; mund të jenë grupe të vogla të përbëra nga një komunitet specifik, ose grupe më të gjëra dhe gjithëpërfshirëse, ose edhe mbledhje të zhvilluara në mënyrë periodike, në ambientet të një ndërtese publike, ose edhe të shtëpia e një pjesëmarrësi. Pjesëmarrësit janë të lirë të marrin pjesë në këto diskutime dhe nuk përzgjidhen nga palë të treta (megjithëse mënyra e njoftimit dhe thirrjes së qytetarëve në këto grupe do influencojë përbërjen e grupit). Para zhvillimit të çdo forumi, pjesëmarrësve i dorëzohet një guide neutrale që pasqyron një çështje vendore si dhe tre ose katër përjasje të kësaj çështjeje. Gjatë forumit, grupe të vogla pjesëmarrësish diskutojnë rreth çështjes si dhe lidhur me çfarë i tërheq ose jo për secilën përjasje potenciale, si dhe kostot, pasojat dhe kompromiset e nevojshme për secilën prej tyre. Rezultati i forumit më pas ndahet me politikë-bërësit. Përgjithësisht, disa organizata komunitare mund të bashkohen, për të planifikuar forume të tilla dhe për të rekrutuar pjesëmarrës. Nëpërmjet kësaj forme ato sigurojnë që guida e diskutimit të jetë neutrale dhe e plotë. Ky grup gjithashtu mbikëqyr përzgjedhjen dhe trajnimin e moderatorëve për diskutimet në këto forume.

Në formën e forumeve të përmendura më sipër pranë disa prej njësive të vetëqeverisjes lokale funksionojnë **Komisionet Këshillimore Qytetare Vendore**, të cilat janë një instrument i veçantë për inkurajimin dhe forcimin e angazhimit qytetar. Këto komisione kanë funksion këshillimor dhe përbëhen nga një numër i papërcaktuar qytetarësh që përfaqësojnë zërin e komunitetit duke ofruar këshilla dhe rekomandime për Këshillin Bashkiak dhe Kryetarin e Bashkisë. Në disa prej bashkive komisionet janë zyrtarizuar me anë të një marrëveshje bashkëpunimi të lidhur me pushtetin vendor. Këto komisione kanë një koordinator të caktuar që ndihmon në lehtësimin e komunikimit dhe bashkëpunimit me njësinë vendore. Ashtu siç përmendet dhe tek gjetjet e studimit, KKQV më aktiv është ai pranë Bashkisë Korçë me një numër anëtarësh prej 70 personash të cilët zhvillojnë takime të rregullta në kohë. Gjithashtu përmendim se në Bashkinë Tiranë është ngritur një Komision Këshillimor Ekonomik me përfaqësues të bizneseve të cilët japin ndihmën e tyre në vendimmarrje referuar zhvillimit ekonomik.

Panelet me Qytetarët: Panelet me qytetarët bashkojnë grupe të rastësishme prej 12 deri 24 personash, të quajtur shpesh edhe si “juria”, të cilët përfaqësojnë komunitetin. Qëllimi kryesor i një paneli qytetarësh është krijimi i një strukture udhëzimesh, opsionesh preferenciale dhe rekomandimesh për vendim-marrësit. Jurisë i vendoset një detyrë,

zakonisht në formën e një pyetjeje ose një serie pyetjesh. Pjesëmarrësit më pas kanë mundësinë të lexojnë materiale rreth çështjes, të dëgjojnë pikëpamjet si dhe ti bëjnë pyetje ekspertëve të çështjeve në shqyrtim. Diskutimet e moderuara të grupeve të vogla, marrin në konsideratë disa këndvështrime mbi çështjet në shqyrtim dhe grupi përfundimisht konkludon në një konsensus rreth veprimit ose ndërhyrjes më efektive. Panelet më pas prezantojnë rekomandimet e tyre në një dëgjese të hapur publike. Juritë mund të zhvillohen gjatë një periudhe të shkurtër (rreth një javë), ose të shpërndara në periudha më të gjata disa mujore.

Një element kyç i paneleve të qytetarëve është përzgjedhje rastësore e pjesëmarrësve. Rekrutimi fillon nga një anketë nëpërmjet telefonit, e cila pyet rreth opinionit dhe sjelljes ndaj çështjes në shqyrtim, si dhe duke marrë gjithashtu dhe informacionin e nevojshëm demografik. Individët të cilën shprehin interes në këtë aspekt, futen më pas në rezervën e kandidatëve për anëtarë jurie. Anëtarët e jurisë më pas përzgjidhen nga këto rezerva në mënyrë rastësore, për të përfaqësuar një shkallë diversiteti brenda komunitetit.

Diskutime “në karrocë”: Diskutime “në karrocë” janë takime pune komunitare që mbledhin një numër përfaqësuesish të komunitetit për të krijuar një vizion lidhur me përcaktimin dhe përdorimin e tokës (ose edhe për të adresuar çështje të tjera). Moderatorët profesionistë zhvillojnë mbledhjen dhe krijojnë mundësi për diskutime të strukturuar, lidhur me planin urbanistik të komunitetit. Diskutimet “në karrocë” zakonisht janë intensive dhe interaktive, duke u zhvilluar brenda një periudhe të shkurtër (më së shumti brenda 2 ose tre 3 ditëve, ose nëpërmjet një serie mbledhjesh çdo mbrëmje).

Diskutimet “në karrocë” përdorin disa teknika mikse, materiale, prezantime ekspertësh, vizita në terren, raste studimore hipotetike, fotografi dhe harta. Gjatë procesit, pjesëmarrësit ndërtojnë preferencat dhe pritshmëritë e tyre lidhur me planin urbanistik të komunitetit si dhe përdorimit të tokës dhe më pas angazhohen në bërjen e disa ushtrimeve në mbështetje të zgjidhjes së problemeve, si dhe në një analizë më të mirë të opsioneve dhe kompromiseve që duhen bërë. Rezultati i një diskutimi “në karrocë” është zakonisht një material ose dokument i strukturuar dhe udhëzues për planifikuesit urban, personat e angazhuar me zhvillimin e komunitetit si dhe zyrtarët vendorë gjatë vendim-marrjes lidhur me procesin e investimit në komunitet, zhvillimit ekonomik dhe mënyrave të përdorimit të tokës.

Njësitë e vetëqeverisjes vendore nuk aplikojnë asnjë nga instrumentet e lartpërmendura referuar përfshirjes së komunitetin në vendimmarrje. Një nga mekanizmat e suksesshëm i cili ndiqet në disa prej bashkive është **buxhetimi me pjesëmarrje**, i cili është një proces ku qytetarët bëhen me dije se sa është vlera e investimit që prek njësinë përkatëse dhe nëse qytetarët kërkonin ndryshime në investime, këto kërkesa regjistroheshin dhe përfshiheshin në zërin e buxhetit përfundimtar.

Një tjetër mekanizëm në linjën e përfshirjes së grupeve vulnerabël është dhe **buxhetimi gjinor**, mekanizëm i ndjekur nga Bashkia Elbasan dhe së fundi dhe nga Bashkia Fier. Kjo

praktikë përfshin në procesin e buxhetit shumë gra dhe vajza të cilat kanë mundësi të parashtrijnë kërkesat e tyre si nevoja për investim. Përmendim se si rezultat i buxhetimit gjinor në Bashkinë Elbasan janë ndërtuar çerdhe dhe rikonstruktuar sistemet e ngrohjes në kopështe.

Për bashkëpunim

Rrethet Studimore: Rrethet studimore, janë grupe të vogla të diversifikuara qytetarësh (8 deri 12 persona) të cilat mblidhen në mënyrë të shpeshtë për të diskutuar për çështje me rëndësi për komunitetin. Rrethet studimore mund të zhvillohen individualisht, ose si pjese e një projekti më gjithëpërfshirës për komunitetin, në të cilin disa grupe të tilla takohen gjatë të njëjtës periudhe kohore. Këto projekte gjithëpërfshirëse për komunitetin, shndërrohen më pas në “forume vepruese” ku gjithë pjesëmarrësit e rretheve studimore mblidhen dhe diskutojnë gjetjet e tyre, duke krijuar më pas një strategji veprimi për të adresuar problemet e komunitetit.

Individët rekrutohen dhe ndahen në çdo rreth, në mënyrë të tillë që secili rreth të ketë diversitet në pjesëmarrje dhe të përfaqësojë më së miri komunitetin. Duke qenë se rrethet studimore mblidhen disa herë, pjesëmarrësit ndërtojnë marrëdhënie të bazuara në mirëbesim dhe shqetësime të përbashkëta. Procesi i rrethit studimor krijon një ambient në të cilin individët mund të zhvillojnë biseda konstruktive, të karakterizuara edhe nga respekti i përbashkët. Moderatorët e trajnuar udhëheqin diskutimet dhe ndihmojnë grupin për të krijuar rregullat bazë të këtyre diskutimeve. Pjesëmarrësit në rrethet e diskutimit ndajnë midis tyre këndvështrime të ndryshme rreth çështjeve të diskutuara, shqyrtojnë zgjidhje potenciale dhe identifikojnë përjashtet e preferuara. Mbledhjet gjithëpërfshirëse me komunitetin më pas, ku rrethet e diskutimit prezantojnë gjetjet dhe rekomandimet, përdoren shpesh për të krijuar grupe pune ose task forcë brenda komunitetit, për tu angazhuar për çështjet dhe shqetësimet e identifikuar nga këto rrethe e diskutimi.

Ky lloj instrumenti nuk aplikohet nga njësitë e vetëqeverisjes vendore në vendin tonë.

Grupet e Punës në Komunitet (Task Forca): Një taks forcë është një grup vullnetarësh në komunitet, të cilët angazhohen në disa nga fazat e një projekti për përmirësimin e komunitetit, duke përfshirë përcaktimin e problemit, mbledhjen e informacionit, hartimin e rekomandimeve, krijimin e hapave të veprimit dhe implementimin e këtyre hapave.

Përgjithësisht, grupeve të punës në komunitet i jepet një detyrë, si për shembull adresimi i shqetësimeve të komunitetit, si zhvillimi ekonomik, diskriminimi, krimi, edukimi, shërbimi shëndetësor ose përdorimi i tokës. Këto grupe pune zakonisht e nisnin punën me një eveniment “fillimi”, si një mbledhje ose forum publik, për ti vendosur zyrtarisht detyrën grupit si dhe për të rekrutuar anëtarë të tjerë potencialë. Një aktivitet i zakonshëm për grupet e punës është zhvillimi i hulumtimeve, për të mësuar më shumë rreth çështjeve dhe problematikave sipas detyrës. Këto hulumtime mund të bazohen në zhvillimin e grupeve

të diskutimit, seancave dëgjimore, ose edhe anketimeve. Si në shumicën e përjasjeve, diversiteti i pjesëmarrësve është tepër i rëndësishëm. E rëndësishme gjithashtu është që organizatat e ftuara për të implementuar rekomandimet, të prezantohen gjithashtu edhe me grupin e punës. Duke afruar përfaqësuesit e organizatave të komunitetit si dhe agjencitë së bashku, koordinimi i aktiviteteve të reja ose në vazhdimësi, bëhet më i lehtë.

Formë bashkëpunimi me vullnetarë në bashkitë ku u shtri projekti përmendim **organizimet për pastrimin e qytetit ose mbjelljes së pemëve** ku përfshihen në mënyrë vullnetare nxënës të shkollave dhe qytetarët që kanë dëshirë të japin kontributin e tyre. Por këto nuk janë struktura të përhershme që ofrojnë vullnetarizmin. Përmendim se vitin e kaluar u miratua nga parlamenti ligji për vullnetarizmin por ende nuk kanë dalë aktet nënligjore që rregullojnë në mënyrë të detajuar shërbimin e vullnetarizmit.

Metoda Diskutimi Elektronike: Rritja e numrit të bizneseve, familjeve dhe organizatave që kanë akses në shërbimin e Internetit dhe e-mail-it dhe akses online, mundëson angazhimin e një pjesë më të gjerë të publikut, në forma të shumëllojshme, në diskutime rreth çështjeve me të cilat përballet komuniteti. Faqet e internetit, platformat e diskutimit, listat e e-mail-ave, dhe video-telekonferencat mundësojnë për individët e përfshirë, aksesimin e materialeve dytësore dhe ndërveprimin me ekspertët dhe pjesëmarrësit e tjerë (shpesh me vendndodhje të largëta) për të ofruar sugjerime, dhënë rekomandime, diskutuar opinione dhe identifikimin e preferencave. Aksesit elektronik lejon kapërcimin e pengesave lidhur me pjesëmarrjen direkte, siç mund të jenë vendndodhja gjeografike ose aksesit dhe lehtësia për të marrë pjesë fizikisht.

Për shembull, diskutimet online të komunitetit, i mundësojnë pjesëmarrësve diskutimin e disa çështjeve, të shpërndara në një periudhë disa javore. Organizata sponsorizuese ofron anëtarët e panelit dhe moderatorët për të administruar bisedën. Pjesëmarrësit i përgjigjen pyetjeve ose japin mendimin e tyre rreth rekomandimeve potenciale, të cilat mund të përdoren më pas nga vendim-marrësit brenda organizatës sponsorizuese. Duke qenë se jo të gjithë kanë akses të barabartë, metodat elektronike shpesh i bashkëngjiten ose ofrohen si alternative, për metodat e pjesëmarrjes ballë-për-ballë. Për shembull, pjesëmarrësit mund të lexojnë shënimet nga takimet ballë-për-ballë, në një faqe interneti ose buletin bord, duke patur kështu mundësinë për të ofruar mendimet dhe feedback-un e tyre, nëpërmjet listës së moderuar të diskutimit. Metodatat elektronike të komunikimit, si njoftimet nëpërmjet e-mail, janë veçanërisht të rëndësishme, për të mbetur në kontakt me pjesëmarrësit, si dhe për të ndarë informacion lidhur me lajmërimet e ndryshme.

Referuar metodave elektronike përmendim si mjete të përdoruara gjerësisht nga bashkitë si më poshtë:

Rrjetet Sociale: Komunikimi virtual nëpërmjet rrjeteve sociale ka rezultuar se përfshin një numër të madh qytetarësh që marrin pjesë në vendimmarrje duke reflektuar mendimet, kërkesat dhe ankesat e tyre në postimet e bëra nëpërmjet pëlqimeve dhe komenteve.

Të gjitha bashkitë kanë krijuar një faqe të tyre në rrjete sociale, sidomos në facebook ku nëpërmjet saj mund të matet dhe shikueshmëria nga komuniteti si një formë e marrjes së informacionit dhe përfshirjes së tyre me anë të komenteve dhe diskutimeve.

Faqja e webit: Bashkitë kanë krijuar një faqe webi dhe e mirëmbajnë këtë faqe duke bërë përditësim të vazhdueshëm të saj, duke u mundësuar qasje më të lehtë qytetarëve në dokumentet dhe ngjarjet zhvilluara si dhe ka ndikuar në rritjen e transparencës. Me anë të faqes së webit mund të matet numri i klikimeve në faqe dhe numri i shkarkimeve të dokumentave.

Aplikacionet në smartphone: Bashkia Tiranë nëpërmjet aplikacionit “ Tirana Ime” u krijon mundësi qytetarëve të marrin pjesë në përmirësimin e shërbimeve publike duke shprehur kërkesat dhe ankesat lidhur me shërbimin e infrastrukturës, ndriçimit dhe pastrimit. Qytetarët me përdorimin e këtij aplikacioni pas dërgimit të ankesës ose kërkesës marrin përgjigje brenda një afati kohor të shkurtër lidhur me verifikimin e situatës së raportuar dhe masave të marra për përmirësimin e tyre.

Mbështetja për përdorimin e këtyre teknikave

Shumë nga këto përqasje mund të duken relativisht të vështira për tu implementuar. Disa prej tyre përfshijnë investime të mëdha kohe dhe burime me të mëdha sesa mund të përballohen nga organizata. Pjesa e Burimeve Shtesë në fundin e kësaj guide, liston disa burime të cilat mund të konsiderohen. Gjithashtu, ekziston një numër agjencish vendore dhe kombëtare, si dhe zyrash, të cilat mund të jenë në gjendje për të mbështetur organizatën, ose për t’ju rekomanduar dhe dhënë burime të tjera të disponueshme. Këto mund të përfshijnë organizata të ndryshme të zhvillimit ekonomik ose zhvillimit urban, si edhe shoqata shtetërore. Organizatat e tjera vendore të cilat kane implementuar një nga këto metoda mund të jenë të gatshme gjithashtu të ofrojnë mbështetje në procesin fillestar të krijimit të këtyre mbledhjeve.

Një variant tjetër i përshtatshëm në këtë aspekt mund të jenë dhe strukturat arsimore dhe universitetet në zonën tuaj. Stafi akademik dhe studentët janë shpesh në kërkim të mundësive për të punuar me grupet e komunitetit. Departamenti i marrëdhënieve publike të një universiteti mund t’ju lidhë me departamentin e duhur që mund t’ju vijë në mbështetje.

Në disa nga bashkitë ku u shtri projekti si Bashkia Korçë, Tiranë apo Fier aplikohen **praktikat sezonale** ku studentëve u krijohet mundësia gjë gjatë periudhës së verës të bënin praktikë pranë bashkisë duke marrë pjesë dhe në grupet e komunitetit.

Së fundmi, mund të konsiderohet edhe punësimi i një konsulenti, në rastin kur një ekspert i specializuar është i nevojshëm. Duke qenë se konsulentët janë ekspertë në fushat që mbulojnë, ata sjellin njohuritë e tyre, mundësi për të trajnuar dhe eksperiencë për të asistuar organizatën në përzgjedhjen e opsioneve të ndryshme.

Më poshtë parashtrohen disa këshilla, në mbështetje të kërkimit dhe punësimit të konsulentit të duhur.

- Sigurohuni që e dini ekzaktësisht se çfarë objektivash doni të arrini dhe se çfarë kërkoni që konsulenti t'ju sigurojë. Pritshmëritë tuaja, duhet ti parashtrohen në mënyrë të qartë konsulentit.
- Caktoni një person nga organizata juaj si pikë kontakti, për të koordinuar procesin e përzgjedhjes dhe komunikimit me konsulentin.
- Sigurohuni që anëtarët kyç të organizatës tuaj janë të gjithë dakord, lidhur me punësimin e konsulentit të duhur, më të cilin do punojnë më pas.
- Përshtatni procesin e përzgjedhjes me nivelin e punës që konsulenti do kontribuojë në organizatën tuaj.
- Kontrolloni vetë kualifikimet si dhe performancën e mëparshme të konsulentit.
- Procesi i përzgjedhjes duhet të jetë i drejtë: Nuk duhet të synoni një numër të lartë intervistash, për aq gjatë sa e keni bërë zgjedhjen tuaj, si dhe konsulentët nuk duhet të bëhen të vetëdijshëm për prezencën e njëri-tjetrit, gjatë intervistave.
- Përdorni kritere të shumëfishta për të marrë vendimin, jo thjeshtë duke u bazuar të kriteri i kostos.

Një numër i gjerë kriteresh mund të përdorët gjatë përzgjedhjes së konsulentëve. Më poshtë gjenden disa pyetje në ndihmë të përcaktimit të kritereve që ju do përdorni.

- A ka konsulenti eksperiencë dhe aftësi në organizimin e mbledhjeve publike?
- A ka njohuri konsulenti mbi çështjen si dhe komunitetin?
- A do jetë në gjendje konsulenti për të ndërtuar një marrëdhënie të mirë pune, me anëtarët e organizatës tuaj?
- A dëshiron vërtet konsulenti ta bëjë këtë punë?
- Deri në çfarë pike është i gatshëm konsulenti për të përshtatur projektin si dhe produktin final, bazuar në nevojat specifike të organizatës tuaj?
- Cila është madhësia e firmës? Çfarë burimesh sjell me vete konsulenti? Kush ka autoritet në vendim-marrje?
- A iu përmbajt buxhetit konsulenti dhe a e dorëzoi produktin në kohë, gjatë projekteve të tjera me të cilat ai u angazhua?

Hapi 4 - Identifikimi i individëve dhe grupeve për tu përfshirë

Kush duhet të jetë pjesë e projektit për përmbushjen e qëllimeve tuaja? Çdo person sjell në projekt një tërësi aftësish, pikëpamjesh, eksperiencash, burimesh dhe lidhjesh. Ju duhet të identifikoni se çfarë i duhet projektit tuaj, çfarë ai ka aktualisht, çfarë i mungon dhe kush

mund ti plotësojë mungesat. Identifikimi i grupeve dhe individëve që do të përfaqësojnë diversitetin e komunitetit tuaj, sidomos ata të cilët tradicionalisht mund të jenë të nën-përfaqësuar në përpjekjet e tyre komunitare. Është veçanërisht e rëndësishme përfshirja e grupeve të interesit, pra ata persona që mund të ndikojnë në zbatimin e një vendimi dhe kush mund të preket nga ky vendim. Është shumë e rëndësishme përfshirja e të gjithë grupeve të interesit që në fillim të procesit. Ata mund të ndihmojnë që gjërat të ndodhin (ose të mos i lejojnë të ndodhin) dhe të japin informacion të rëndësishëm rreth ndikimeve të mundshme të vendimeve të grupit.

Grupet dhe individët që mund të marrin pjesë në ndërhyrjet tuaja përfshijnë ata që janë më të “përshtatshëm” si lidera të komunitetit, si p.sh. nëpunësit e administratës dhe politikanët, përfaqësuesit e biznesit, anëtarët e medias, dhe përfaqësuesit e komunitetit dhe organizatave jo-fitim prurëse. Këta persona kanë eksperiencë domethënëse në çështjet komunitare dhe shpesh mund ti japin vlerë projektit. Ata mund të shërbejnë si “ndërlidhës” për burime shtesë dhe informacion si p.sh. organizma qeveritarë dhe grante.

Diçka tjetër për tu pasur parasysh janë grupet ekzistuese të komunitetit, si p.sh. ato që lidhen me çështjet e mjedisit, shëndetësisë, arsimit dhe të çështjeve humanitare. Është gjithashtu e rëndësishme përfshirja e atyre grupeve të komunitetit që zakonisht janë të përfaqësuara si p.sh.: gratë, minoritetet, pensionistët, të rinjtë, të sapoardhurit, emigrantët si edhe personat me të ardhura të ulëta.

Disa grupe të tjera të rëndësishme për tu përfshirë janë ata të cilët ju kanë kundërshtuar apo kritikuar në të shkuarën, si p.sh. disa zyrtarë lokalë. Kjo gjë tregon se ata e kanë për zemër çështjen në fjalë sikurse edhe ju, kështu që është në avantazhin tuaj të kërkonti këta persona (duke supozuar që kritikizmi dhe kundërshtia e tyre të mos jenë aq problematike sa t’ju pengojë të bashkëpunoni normalisht.

Si rregull, më shumë persona do të përfshihen nëse një çështje i prek ata drejtpërsëdrejti. Banorët e një komuniteti mund t’i frikësohen faktit që një ndryshim i propozuar do ti dëmtojë ata, familjet e tyre ose pronën e tyre.

Të tjerë mund të mos pëlqejnë drejtimin që kanë marrë çështjet. Ju mund ti ndihmoni këta persona duke ju dhënë ide për veprime produktive. Sfidë më e madhe është që ti mbash ata të përfshirë atëherë kur çështjet zgjidhen.

Nëse ju vendosni të rekrutoni qytetarë të interesuar për çështje të ndryshme, është e rëndësishme që ti përfshini ata sa më parë në mënyrë që t’ju ndihmojnë në formulimin e çështjes dhe zgjidhjes sipas shkallës së shqetësimit.

Pa pjesëmarrje në formulimin e çështjes dhe zgjidhjes së saj ata do të humbin motivimin që i ndihmon në zgjidhjen e saj dhe me shumë mundësi do të humbin interesin jo vetëm për çështjen, por edhe për organizatën tuaj.

Përgatitja për rekrutim : Përpara se të filloni punën me vullnetarët, është e rëndësishme që procesi të jetë i qartë, për shembull:

- A është e qartë se cili komision mbulon çfarë?
- A përshkruajnë emrat e komiteteve qartësisht punën që ato bëjnë /mbulojnë?

Mendoni në mënyrë analogjike: A jeni përpjekur ndonjëherë të telefononi në një zyrë vendore dhe të jeni habitur nga tërësia e departamenteve dhe përgjegjësitë e secilës prej tyre? A i përket licencimi i bizneseve zyrës vendore apo ndonjë departamenti tjetër? Problemi është i njëjtë për ata që janë të interesuar për të punuar me organizatën tuaj.

Çështja e dytë kryesore është lidhshipi i fortë. Qytetarët duan të punojnë me organizata që kanë liderë që kuptohen dhe respektohen. Nëse lidhshipi juaj është shumë i përhapur ose nuk ka lidera të mirëfilltë, por vetëm komitete misterioze, shumë qytetarë do perceptojnë që organizata nuk ka objektiva të qarta ose kontroll. Në përgjithësi, njerëzit /qytetarët duan të udhëhiqen nga një person real dhe jo nga një komitet. Mos harroni që për shumë vullnetarë lideri përfaqëson organizatën.

Hiqni pengesat e pjesëmarrjes: Në momentin që identifikoni se kush do të marrë pjesë, duhet të eliminoni pengesat për pjesëmarrjen e tyre. Sigurohuni që të jeni fleksibël me caktimin e takimeve, datave, vendeve të takimit në mënyrë që t'ju lehtësoni atyre pjesëmarrjen. Ju mund të merrni parasysh mbulimin e transportit për ata që nuk kanë akses në transport ose ata që nuk ngasin makinën. Nëse mungesa e kujdesit ndaj fëmijëve është një pengesë, atëherë mundohuni ta ofroni këtë gjë. Ju duhet gjithashtu ti jepni mundësinë atyre që nuk kanë ndjekur takimet personalisht që të informohen mbi ecurinë e grupit dhe të dërgojnë komentet e tyre përmes ofrimit të një faqeje komunitare online që përfshin: kalendarin e eventeve, të rejat e bashkisë dhe një forum diskutimi.

Disa qytetarë mund të mos ndihen rehat/ komod për shkak të pengesave sociale si p.sh.: njohuritë mbi çështjen, shkallën e të ndjerit mirë me grupin, diferencat gjuhësore ose aftësitë në proceset e punës në komunitet. Ju mund të merrni në konsideratë mbajtjen e një takimi orientues për pjesëmarrësit për të mësuar më shumë rreth grupit, çështjeve në fokus dhe proceseve përpara zhvillimit të takimit zyrtar me grupin.

Në aspektin e identifikimit të individëve mund të përmendim në mënyrë “*deri diku të ngjashme*” ngritjen e rrjetit të **administratorëve të pallatit dhe ndërlydhësve komunitarë** për përfshirjen e qytetarëve në çështjet që lidhen me ambientin e përbashkët të banimit. Administratorët të zgjedhur nga vetë qytetarët janë pika referimi dhe kontakti për bashkinë për çdo problematikë që lidhet me ambientin e banimit dhe atë shoqëror. Ndërlydhësve komunitarë janë hallka e dytë e këtij procesi pasi përfaqësojnë një grup banoresh prej 2000-2500.

Hapi 5 - Hartimi i një plani për rekrutimin dhe ruajtjen e pjesëmarrësve

Rekrutimi: Planin për rekrutimin e pjesëmarrësve duhet të identifikojë se kush do të ftohet, si do të kontaktohet, dhe kush do jetë përgjegjës për të ftuar secilin grup apo individ.

Rekrutimi shpesh ndodh përmes “ndërlidhësve” dhe “bindësve”. Ndërlidhësit janë ata të cilët lidhin njerëzit përmes organizatave dhe grupimeve të ndryshme. Këta janë njerëzit që duken se njohin dikë nga çdo grup dhe mund të japin akses pjesëmarrësve potencial të grupit. Bindësit janë ata që kanë besueshmërinë në grupet që synojnë të arrijnë / rekrutojnë. Këta persona mund të flasin në emër të ndërhyrjes së organizatës tuaj dhe kontributin që pjesëmarrësit potencial mund të japin në grup.

Të ekzistojë një sistem: Organizata juaj duhet të hartojë ose përdorë një sistem përmes të cilit njerëzit të shprehin / tregojnë interesat e tyre, si për aktivitete sporadike ashtu edhe për ato të vazhdueshme. Ekzistenca e një **“Data bazë talenti”** - një dokument me emrat e personave që kanë shprehur dëshirën për të ndihmuar organizatën tuaj dhe fushën e tyre të interesit mund t’ju ndihmojë shumë.

Së fundi, është e pamundur të mund të përdoret çdokush që aplikon, por çdo lloj shprehje interesi duhet të vlerësohet dhe të ketë një rezultat (pranim, shtyrje ose refuzim). Asgjë nuk është më dekurajuese për një vullnetar sesa të shprehë interes dhe të mos marrë asnjë përgjigje. Do të ishte ide e mirë, aplikimi i rutinës që tu dërgohej aplikantëve një letër falenderimi për interesin e shprehur duke ju shpjeguar si funksionon sistemi dhe pse ose jo ata janë një zgjidhje e mire për organizatën tuaj. Pavarësisht vendimit, sigurohuni që aplikantët të jenë në dijeni që janë marrë në konsideratë. Në rastet e shtyrjes, bëjuni me dije se të dhënat e tyre po mbahen në dosje dhe mund të ketë një përputhje të pozicionit me aftësitë e tyre në një të ardhme. (tregohuni sa më specifik të jetë e mundur rreth afatit dhe modaliteteve).

Kontakti personal është mjeti më i mirë për secilin nga vendimet. Telefonatat dhe takimet ballë për ballë, janë metodat më të mira të rekrutimit. Esenca e mesazhit duhet të jetë “Ne ju vlerësojmë dhe kemi nevojë për ju”.

Shpërndarja e lajmit

Nëse organizata juaj përdor një data bazë talentesh, publikoni mënyrën si njerëzit mund të aplikojnë dhe sistemin si funksionon ky aplikim. Bëni të qartë faktin se vullnetarët potencialë do të përputhen me pozicionet bazuar në interesat e tyre, aftësitë dhe eksperiencat. Sigurohuni që formularët e aplikimit të jenë gjithmonë në dispozicion, në disa vende të ndryshme (format letre në zyrat tuaja dhe në evente ose format elektronik në faqen webit).

Përveç kësaj drejtuesit dhe anëtarët tuaj të staftit, duhet të jenë gjithmonë të disponueshëm dhe të afruar me njerëzit që janë të interesuar për të shërbyer por nuk kanë informacion për data bazën e talenteve ose nuk dëshirojnë të bëjnë të njohur interesat e tyre në atë mënyrë. Drejtuesit duhet të kuptojnë si ta trajtojnë këtë qasje dhe ti bëjnë vullnetarët të ndihen rehat dhe të mirëpritur.

Rrugët e rekrutimit

Më poshtë do të gjeni disa mënyra për rekrutimin e vullnetarëve:

- Përdorni drejtuesit ekzistues dhe anëtarët e stafit për rekrutim. Mund të jetë objektivë e çdo vullnetari ekzistues “ të rekrutojnë zëvendësuesit e tyre” në mënyrë që të ndihen komod për të ndërmarrë hapa largimi duke lejuar të tjerët të marrin pjesë dhe të sigurojnë ide të reja.
- Krijimi i partneritetit me organizata të tjera që kanë qëllime të ngjashme. Njerëzit janë të prirur për të marrë pjesë në një event ose të ofrojnë vullnetarizëm nëse ftesa vjen nëpërmjet një grupi të njohur prej tyre tashmë.
- Përdorini media dhe metoda të shumëllojshme. Tregoni kujdes ndaj medias të përdorur më së shumti nga grupi që po përpiqeni të targetoni.
- Targetoni rekrutimet ndaj atyre që afektohen më shumë nga çështja.
- Kontakti personal (takimet ballë për ballë dhe telefonatat) është metoda më efektive për rekrutim.

Materialet e rekrutimit

Materialet tuaja duhet të tregojnë historinë e organizatës tuaj dhe çfarë kërkon të përmbushni. Duhet gjithashtu të përshkruani mundësitë potenciale për ofrimin e vullnetarizmit në sa më shumë detaje të jetë e mundur dhe të sigurohet informacion për kontaktim në rast se dikush dëshiron të marrë pjesë. Materialet aktuale është e nevojshme të jenë të thjeshta dhe të shkurtra. Reduktoni mesazhin tuaj në tre ose katër pika kryesore për lexuesin. Nëse grupi juaj në mënyrë rutinë trajton tema me elementë shkencorë, ju duhet të tregoheni veçanërisht të kujdesshëm që mesazhet tuaja të jenë të kuptueshme nga një njeri i zakonshëm. Përdorimi i termave shkencorë apo zhargoneve industriale mund të krijojë konfuzion dhe të shërbejë si barrierë për vullnetarët potencialë.

Tregojini audiencës ekzaktësisht çfarë doni prej tyre të bëjnë me informacionin e marrë. Motivoni ata dhe jepuni atyre një dalje si të veprojnë me informacionin nëpërmjet organizatës tuaj ose projektit tuaj (duke ofruar vullnetarizëm, duke financuar, shkruar letër etj.) Materialet e postuara mund të jenë efektive nëse kanë në brendësi një kontakt personal.

Në përfundim, bëhuni përsëritës, njerëzit kanë nevojë të dëgjojnë një mesazh 3-4 herë, përpara se ti kushtojnë vëmendje.

Mbajtja e personave të rekrutuar

Në momentin që njerëzit kanë rënë dakord të marrin pjesë, juve do ju duhet të punoni fort për ti mbajtur të lidhur. Më poshtë gjeni disa mënyra për ta bërë këtë:

- Përcaktoni rolet e tyre.
- Bëjini të tregohen përgjegjës për detyrat e caktuara.

- Respektoni opinionet dhe këndvështrimet e tyre.
- Jepuni mundësi të rriten.
- Ndihmohini ata të krijojnë marrëdhënie brenda dhe jashtë organizatës.
- Shpërblejini arritjet e tyre..
- Njihni kontributin e tyre në përpjekjen e përgjithshme.

Vullnetarët e lumtur me eksperiencat e tyre janë rekrutuesit me të mirë për kampionët e organizatës tuaj. Nga ana tjetër nuk ka asgjë më deprivuese sesa të kesh vullnetarë të mirë që largohen.

Mënyrat e shpjeguara në hapin e mësipërm nuk gjejnë ende një aplikim të mirëfilltë nga pushteti lokal në vendin tonë por mund përmendim të rinjtë të cilët angazhohen vullnetarisht në organizata të shoqërisë civile apo bashkëpunime të këtyre të fundit me bashkinë duke dhënë kontributin e tyre në përmirësimin e shërbimeve publike të caktuara.

Hapi 6 - Krijoni një ambient pozitiv për angazhimin qytetar

Për të inkurajuar pjesëmarrjen e vazhduar, ju duhet të vazhdoni të ofroni eksperiencat dhe mundësi të vlefshme. Pjesë e kësaj është organizimi dhe drejtimi i takimeve efikente duke zgjidhur çdo konflikt në mënyrë të drejtë. Një tjetër pjesë e rëndësishme është, të siguroni për pjesëmarrësit një ambient pozitiv ku të ndihen komod të flasin dhe të ndajnë idetë e tyre përgjatë takimeve. Pjesëmarrësit angazhohen më shumë kur janë të bindur që idetë e tyre janë konsideruar seriozisht.

Zhvillimi i takimeve

Vendimet komunitare shumë rrallë mund të ndërmerren pa takime. Takimet, të cilat janë të strukturuar dhe të udhëhequra në mënyrë efikente, mund të sigurojnë mundësi më të mirë për një pjesëmarrje publike me vlerë. Takimet e organizuara dhe drejtuara në mënyrë të dobët bëjnë që pjesëmarrësit të ndiejnë sikur po humbin kohën e tyre dhe nuk kanë gjasa të kthehen. Takimet kaotike gjithashtu, në të shumtën e rasteve dështojnë të përmbushin qëllimet e tyre dhe reflektojnë në mënyrë të keqe tek organizatat sponsorizuese.

Puna më e mirë për zhvillimin e një takimi ndodh më përpara, duke përgatitur objektivat dhe axhendën, si dhe caktimin e detyrave individuale. Gjeneroni më poshtë disa konsiderata për planifikim:

- Mbani vetëm një takim nëse është e nevojshme. Pyesni veten : Mundet që qëllimi të përmbushet në mënyrë tjetër, ndoshta me anë të një konference ose shkëmbim emailsh?

- Vendosni objektiva takimi. Kjo do të vendosë fokusin në takim dhe do të krijojë një standard me të cilin suksesi i takimit mund të jetë i matshëm. Objektivat duhet të theksojnë rezultate të prekshme (të tillë si një linjë kohore të shkruar të ngjarjeve), dhe jo proceset e përdorura për arritjen e rezultateve (diskutime të përmbytjes të linjës kohore).
- Krijoni një axhendë që liston temat për diskutim, një prezantues ose drejtues diskutimi për secilën nga temat dhe kohën e përcaktuar për secilën tematikë.
- Qarkulloni informacionin e mbledhjes tek të gjithë pjesëmarrësit përpara takimit, përfshirë dhe objektivat e takimit, axhendën, vendndodhjen, datën, orarin, informacione të përgjithshme dhe temat e caktuara për përgatitje.
- Inkurajoni pjesëmarrësit të jenë në takim.
- Konsideroni të ftoni një person neutral për lehtësimin/moderimin e diskutimit, nëse ky bëhet sensitiv ose kontroversial.
- Përgjatë takimit, është thelbësore që pjesëmarrësit të ndjejnë se aty ka respekt për të gjithë të pranishmit dhe të dhënat e tyre.

Takimet duhet të fillojnë në kohë, në mënyrë që mos penalizohen personat e përpiktë. Kjo gjithashtu vendos fazën se sa serioz jeni rreth organizimit të një takimi efektiv. Qëndrojeni programit, dhe qëndroni gjithashtu mbi temat në fjalë. Pjesëmarrësit e takimit është e nevojshme të arrijnë në kohë, të jenë të përgatitur me materialet e lexuara, të marrin pjesë në mënyrë konstruktive, dhe të jenë të respektueshëm ndaj kohës dhe mendimeve të pjesëmarrësve të tjerë. Në fillim të takimit, vendosni dhe postoni rregullat bazë dhe mbajini njerëzit rreth atyre. Ju mund të konsideroni listimin e rregullave primare bazë në axhendë. Nëse keni të pranishëm të rinj, rishihni rregullat bazë, në fillim të takimit.

Rregullat bazë duhet të mbulojnë:

- Pritshmëritë për pjesëmarrjen dhe frekuentimin.
- Diskutime të cilat mbajnë vullin dhe arrijnë mbylljen.
- Shkallën e konfidencialitetit të diskutimeve.
- Mënyrën si do merren vendimet.
- Rolin e drejtuesve të takimit dhe pjesëmarrësve
- Mënyrë si mos-dakordësitë duhen shprehur dhe trajtuar. Shënimet e takimit, veçanërisht vendimet ose temat për veprim duhet të regjistrohen dhe bëhen pjesë e arkivës për takimet e grupit tuaj. Temat e veprimit duhet të kenë të përcaktuar personin përgjegjës për ndërmarrjen e veprimit.

Përfundoni takimin në kohë me një notë pozitive. Një përfundim efektiv është rishikimi dhe vlerësimi i takimit. Rishikoni veprimet dhe detyrat dhe diskutoni masat që do ndiqen. Diskutoni nëse të gjitha objektivat janë përmbushur dhe cilat prej tyre do të trajtohen

në takimin e radhës. Identifikoni gjërat që funksionojnë më së miri dhe çfarë duhet të përmirësohet takimin pasardhës. Caktoni orarin për takimin e radhës dhe pyesni pjesëmarrësit nëse mund të marrin pjesë. (Kjo rrit përkushtimin e tyre). Bëjuni me dije pjesëmarrësve kur do ju raportohet rreth proces verbalit të takimit ose veprimeve, me qëllim arritjen e ndihmës së tyre për të mbajtur vrullin e diskutimeve.

Zhvillimi i një axhende

Një axhendë e mirë, është çelësi për një takim të mirë. Mendimi i kërkuar për hartimin e axhendës sqaron qëllimin e takimit dhe objektivat dhe strategjitë e identifikuara mund të rrisin prospektin për sukses.

Axhendat lejojnë një menaxhim të kohës së takimit. P.sh, nëse është parashikuar se një numër i madh pjesëmarrësish do të jetë prezentë dhe do të komentojnë, mund të lihet mënjane kohë për komentet e publikut. Kjo do të rrisë shanset që temat e axhendës do të trajtohen dhe takimi do të mbarojë në kohë.

Shpërndarja e axhendës përpara takimit, informon pjesëmarrësit në takim për qëllimet e mbledhjes, temat në shqyrtim dhe detyrat e kërkuara. Kjo lejon anëtarët të sugjerojnë mundësi dhe të përcaktojnë nëse ka tematika për të cilat duhet të mësojnë ose japin opinionet e tyre. Gjithashtu ju jep atyre kohë për të përgatitur çdo material që u nevojitet. Publikimi i axhendës u krijon mundësinë anëtarëve ose qytetarëve të cilët nuk mund të marrin pjesë të sigurojnë të dhëna përpara takimit.

Përgjatë takimit, axhenda mund të fokusojë diskutimin, theksojë përgjegjësinë personale dhe të njohë kufizimet kohore. Mund të shërbejë gjithashtu si një listë për të garantuar se të gjithë tematikat u mbuluan, dhe të sigurojë një rekord të progresit të arritjeve. Një axhendë e përgatitur mirë, mund t'ju tregojë pjesëmarrësve se takimi ka një strukturë të vendosur, e cila vjen në ndihmë për të mbajtur rregullin.

Vendosja e një protokollit takimi

Për të vazhduar me një takim, duhet të vendoset përpara një protokoll, ose rregulla për të cilat është rënë dakord. Kryesuesi i mbledhjes ka përgjegjësi primare për tu siguruar që çdokush kupton rregullat dhe i ndjek ato. Procedura e zgjedhur nga organizata për një takim, duhet t'ju përshtatet nevojave të grupit.

Për shembull, disa vendime të grupit, mund të merren më së miri me anë të konsensusit. Konsensusi është zhvillimi bashkëpunues i një vendimi që është i pranueshëm në mënyrë të mjaftueshme dhe të gjithë anëtarët bien dakord për mbështetjen e tij.

Nga ana tjetër, mund të jenë të nevojshme vendimet e marra me shumicën e votave, për shkak të kufizimeve kohore ose mandatit legjislativ. Kodi standard më i përdorur në procedurën parlamentare është “ Rregullat e Rendit të Robertit”, nga Henri Robert. Manuali Jefferson dhe Cushing gjithashtu përmban procedura legjislative.

Kuptimi i përgjegjësive të drejtuesve dhe pjesëmarrësve

Drejtuesi performon një sërë detyrash për të siguruar efektivitetin e takimit. Drejtuesi duhet të :

- Të ketë materialet gati dhe të dijë çfarë të thotë.
- Të flasë në mënyrë të qartë.
- Të jetë konfident dhe entuziast.
- Të caktojë dikë për të marrë pjesëmarrjen dhe mbajtur process-verbal.
- Të inkurajojë inpute nga të gjithë.
- Të mbajë secilin të fokusuar në tematikën specifike të diskutimit.
- Të sigurohet që çdo kush kupton çfarë është vendosur.
- Ta mbyllë takimin me një notë pozitive.

Pjesëmarrësit e takimit mund të bëjnë disa gjëra për përmirësimin e efikasitetit të takimit, të tilla si :

- Të jenë të përgatitur të raportojnë ose të diskutojnë tematikat e mbledhjes.
- Të jenë të fokusuar në diskutim.
- Të tregojnë besnikëri ndaj grupit duke sakrifikuar, bërë kompromis dhe të pranojnë vendimet e grupit.
- Të jenë dëgjues aktivë.
- Të suportojnë kolegët dhe të demonstrojnë se kontributi i tyre është vlerësuar
- Të ruajnë konfidencialitetit
- Të kritikojnë ide, jo individë, dhe të ndihen të lirë të kundërshtojnë gjatë diskutimit, por të mbështesin vendimin e grupit pasi është marrë.

Nëse një anëtar nuk mbështet vendimin final, ai ose ajo duhet të kërkojë që një mendim pakice të reflektohet në proces-verbal.

Lehtësimi/moderimi i takimeve

Është e rëndësishme për një drejtues, që të jetë në gjendje për të lehtësuar mbledhjen me efikasitet. Drejtuesi i grupit (facilitatori ose kryesuesi) është përgjegjës për përgatitjen e takimit, drejtimit të diskutimeve, delegimit të punës ose gjetjes së vullnetarëve për ndërmarrjen e hapave të veprimit. Gjithashtu duhet të sigurojë që grupi është duke komunikuar në mënyrë efektive dhe është në gjendje të mbarojë punë. Drejtuesi i grupit duhet të flasë për hapat vijues pas takimit për tu siguruar që anëtarët i njohin përgjegjësitë e tyre.

Diferenca kryesore midis një kryesuesi dhe facilitatori/lehtësuesi është niveli i fuqisë së drejtimit, siguruar nga këto role. Kryesuesi, zakonisht ka një rol më formal, duke marrë vendime, përcaktuar procedura, mban rregullin dhe kështu me radhë, facilitatori/lehtësuesi propozon, sugjeron, fton dhe më pas konsulton me pjesëmarrësit për të gjeneruar një konsensus. Fuqia e facilitatorit/lehtësuesit buron nga grupi, megjithatë një kryesues efektiv duhet të ndjekë shumë nga këto procedura të ngjashme.

Përgjegjësia e facilitatorit/lehtësuesit është të sigurohet që të gjitha detyrat me vend janë përbushur efektivisht. Facilitatori/lehtësuesi nuk duhet të mbajë gjithë peshën mbi supe por mund të caktojë detyra për të tjerët. Anëtarët e ekipit mund të përfshijnë një sekretare ose regjistruar (që regjistron shënimet mbi takimin) mbajtës kohe (për të zbatuar kufizimet kohore), dhe monitorues (për të vlerësuar dhe raportuar mbi procesin e grupit). Gjithashtu një drejtues mund të ndihmojë duke bërë të gjithë anëtarët pjesë të rëndësishme të procesit të takimit, gjë e cila inkurajon pjesëmarrjen në vazhdimësi, duke i caktuar detyra anëtarëve të grupit dhe ti ndihmojë ata të përgatiten për takimin.

Facilitatori/lehtësuesi duhet që qëndrojë neutral dhe të jetë i vetëdijshëm për potencialin e tij/saj për të dominuar grupin. Kështu që facilitatori/lehtësuesi duhet të shmangë të folurën e tepërt, të mos diskutojë me anëtarët e grupit, dhe të pranojë komentet e të gjithëve.

Disa strategji efektive për facilitatorin/lehtësuesin e takimit përfshijnë:

- Qartësimin e komunikimit duke përmbledhur kontributet e gjata, duke kërkuar shpjegimin e ideve të paplota, dhe të lejojë një anëtar grupi të përfundojë një deklaratë nëse i ndërpritet fjala.
- Vendosja e një grupi efektiv me rregulla bazë të mirë-kuptuara nga të gjithë.
- Pranimi i ndjenjave si të dhëna të vlefshme duke i përmbledhur ato si përmbajtje nëse rregullat bazë janë ndjekur, por diskutimi bëhet emocional.
- Riparaqitja e problemeve ose kundërshtimeve me qëllim që anëtarët e grupit të punojnë për një zgjidhje.
- Sugjerimi i një procedure ose qasje për zgjidhjen e problemit.
- Përmbledhja dhe qartësimi i drejtimit në përfundim të çdo tematike në axhendë.
- Krijimi i dialogut dhe inkurajimi i diskutimeve produktive.

Kuadro çështjen

Mënyra me të cilën një çështje përqaset, procedohet dhe veprohet është shumë e rëndësishme për rezolutën përfundimtare. Për të trajtuar në mënyrë efektive një çështje, është e dobishme të qartësohet ose kuadrohet në mënyrë të tillë që të vendoset fokus në atë çka përbën problem në të vërtetë. Në shumë raste, komentet ose shqetësimet shprehen në një mënyrë që nuk të fokuson patjetër në çështjen themelore. Për shembull:

Një vendbanim mund të planifikojë një sistem të ri publik për ujërat e zeza. Në përgjigje të njoftimit të këtij projekti, qytetarët e shqetësuar u komunikojnë zyrtarëve të tyre të zgjedhur që janë në kundërshtim të ndërtimit të një sistemi të ri të ujërave të zeza.

Fokusimi në interesa jo qëndrime

Kur trajtoni çështje problematike, është e rëndësishme të njihet diferenca midis interesave dhe qëndrimeve. Për këtë fokusohuni në interesa me qëllim arritjen e një baze të përbashkët dhe zgjidhjen e konfliktit.

Një qëndrim mbi një çështje, është diçka mbi të cilën është vendosur paraprakisht dhe është mënyra si njëra nga palët mendon se çështja mund të zgjidhet ose adresohet. Një qëndrim mund të shihet si një promovim i një veprimi ose politike për të zgjidhur problemin. Një qëndrim zakonisht kënaq interesin e një individi të vetëm ose të disa individëve.

Një interes është çfarë detyron dikë të vendosë në qëndrimin e tij ose të saj. Qëndrimet zbulojnë pse një palë nuk bie dakord me një ose disa aspekte të çështjes. Përgjithësisht kundërshtimet burojnë nga diferencat në ndjenja dhe mendime rreth asaj që kërkohet nga çdo palë dhe pse. Për çdo interes mund në këtë një numër të qëndrimeve të mundshme të kënaqshme.

Duke zbuluar interesin që qëndron mbrapa qëndrimit, mund të gjendet një qëndrim alternativ që përmbush interesat e shumicës kundrejt interesave të pakicës. Një mënyrë për tu fokusuar në interesat pas një qëndrimi, është drejtimi i pyetjes se përse ky qëndrim po mbahet, ose pse një qëndrim i caktuar nuk po mbështetet. Kjo ndihmon në sjelljen e interesave themelore në plan të parë. Në shembullin e mëparshëm të sistemin publik të ujërave të zeza, pyetja mund të ishte “Pse nuk e mbështesni sistemin publik të ujërave të zeza në bashki?” Përgjigja “Besoje se do rrisë taksat” do të tregonte interesin mbas qëndrimit dhe do të ndihmonte në krijimin e dialogut për adresimin e tij. Kur palët e interesuara zgjedhin të fokusohen në interesat e tyre më mirë se në qëndrimet e tyre, ata kanë më pak gjasa të shohin njëri tjetrin si humbës ose fitimtar. Në vend të kësaj ata mund të shikojnë emëruesin e përbashkët të interesave të tyre dhe mund të punojnë së bashku të zgjidhin çështjen.

Bashkëpunimi për zgjidhjen e problemit

Zgjidhja e problemeve në bashkëpunim, inkurajon pjesëmarrësit të fokusohen në interesat e tyre të përbashkëta për të punuar me çështje komplekse. Zgjidhja e problemit në bashkëpunim bazohet në faktin që të gjithë pjesëmarrësit të marrin fitim reciprok. Të gjitha palët e përfitojnë këtë fitim reciprok duke u siguruar se të gjitha nevojat e grupit janë përmbushur me kostot më ulëta të mundshme.

Zgjidhja e problemeve në bashkëpunim nënkupton përcaktimin e kundërshtarëve si partnerë në një përpjekje për të gjetur një zgjidhje të pranueshme për të gjithë pjesëmarrësit. Zgjidhja e problemeve në bashkëpunim mund të inkurajohet nga:

Mbajtja e grupit të fokusuar për qëllimet e organizatës

- Nxitjen e të dëgjuarit të çështjes në të gjitha anët.
- Inkurajimi i individëve të kuptojnë plotësisht çfarë pjesëmarrësit duan dhe pse.
- Të pyesin jo vetëm për problemet por për zgjidhjet e sugjeruara.
- Theksimi i përfitimeve për rënien dakord dhe pasojave për mos arritjen e një marrëveshjeje.

Në kuadër të këtij hapi, mund të përmendim “*deri diku në mënyrë të ngjashme*” mbledhjet e këshillit bashkiak, të cilat janë të hapura për pjesëmarrjen e qytetarëve dhe angazhimin e tyre. Referuar gjetjet pjesëmarrja qytetare në mbledhjet e këshillit vendor ka rezultuar kryesisht për interesa personale. Qytetarët njoftohen për zhvillimet e mbledhjeve me anë të afishimit të njoftimeve ku përcaktojnë datën, orën dhe rendin e ditës. Por këto mbledhje nuk kanë kohë të caktuar për secilin nga pjesëmarrësit, nuk kanë moderator apo lehtësues dhe nevojitet ende shumë punë nga palët për arritjen e bashkëpunimit për vendime me konsensus ku vendimmarrja është përqendruar në interesa dhe jo qëndrime të caktuara.

Hapi 7 - Identifikimi i kritereve vlerësuese dhe vendimi për hapat e tjerë

Suksesi çon në më shumë sukses kështu që është e domosdoshme për të krijuar standardet për të ndjekur progresin drejt qëllimeve. Sukseset fillestare të vogla tregojnë çfarë mund të arrihet nga grupi dhe rrisin motivimin për përpjekjet në të ardhmen. Festojini këto suksese dhe kujtojeni pjesëmarrësve rolin e luajtur prej tyre në arritjen e asaj pike. Rivlerësoni hapat e veprimeve tuaja nën dritën e arritjeve.

Kriteret vlerësuese duhet të përfshijnë jo vetëm qëllimin përfundimtar të grupit por gjithashtu eksperiencën e pjesëmarrësve.

Ka qenë në gjendje grupi për të tërhequr anëtarë, dhe a kanë qenë përvojat e këtyre anëtarëve pozitive? Çfarë kanë mësuar në proces, dhe kanë qenë në gjendje të përdorin këto aftësi të reja në fusha të tjera?

Të paturit e këtij informacioni mund t’ju lejojë të tregoni historinë e plotë të suksesit tek pjesëmarrësit dhe te organizatat potenciale për financim. Çfarë do bëhet kur grupi të ketë arritur qëllimin? Do të vazhdojë, por do punojë në drejtime të tjera, ri-grupim dhe adresim i sfidave të reja, apo do shpërndahet? Është thelbësore që pjesëmarrësit ta dinë kur detyrat e tyre janë përmbushur dhe kjo është e pranueshme që të lëvizin në projekte dhe angazhime të tjera.

Ky hap nuk gjen ende aplikim konkret nga strukturat e qeverisjes vendore në vendin tonë.

Hapi 8 - Mbjtja e hapur e linjave të komunikimit

Komunikimi i rregullt në vazhdim e sipër, rreth grupit tuaj ose çështjeve të grupit tuaj është i rëndësishëm. Mund ti mbajë çështjet tuaja të freskëta në mendjet e komunitetit, të rrisë ndërgjegjësimin rreth grupit dhe të rrisë njëkohësisht edhe besueshmërinë e grupit.

Më poshtë janë disa rrugë për mbajtjen e linjave të komunikimit të hapura me publikun:

Gazetat

Një nga mënyrat më themelore për të mbajtur kontakt janë gazetatat. Problemi me gazetatat qëndron në faktin që pothuajse çdo organizatë prodhon një të tillë, kështu që nuk mund të qëndrojë jashtë si një linjë e mirëfilltë.

Gazetat mund të jenë të kushtueshme. Dikush duhet të krijojë gazetën sipas një afati kohor të rregullt, printojë ose ta dërgojë në e-mail, ose ta postojë në faqen e webit. Në organizatat e vogla, kjo mund të bëhet nga një person dhe të tjerët të përfshihen në realizimin e palosjes dhe dërgimin e postës. Organizata më të mëdha e lënë këtë përpjekje në departamentin e marrëdhënieve me publikun. Pavarësisht faktit si mund të bëhet dhe faktit që ka shumë gazeta që prodhohen dhe konkurrojnë për vëmendje, ekspertët ende sugjerojnë të prodhohet një gazetë.

Për organizata të vogla, një gazetë tre muaje është ndoshta e mjaftueshme sepse një buletin mujor mund të jetë i tepërt. Është më mirë, të ketë një gazetë që del rregullisht dhe jo shumë shpesh se sa një gazetë që del në treg me shpesh po pa një periudhë kohore të rregullt.

Gazetat efektive janë të shkurta, plot ngjyra dhe lehtësisht të lexueshme. Tregimet duhet të jenë të shkurtra dhe me gjuhë të thjeshtë (për nivelin e klasës së gjashtë ose të shtatë). Përdorni fjalë dhe fjali të shkurtra duke shmangur zhargonet dhe akronimet. Gjuha e thjeshtë ndihmon organizatën tuaj të prezantohet para vullnetarëve potencialë. Asnjë nuk do të punonte me një grup gazeta e të cilit, është e pa deshifrueshme. Nëse keni një mesazh që duhet përcjellë me anë të gazetës dhe është i gjatë, ndajeni në pjesë ose vendosni pjesën më kritike në gazetë dhe vazhdimësinë postojeni në faqen e webit. Vendosni një shënim në fund që i drejton lexuesit atje. Nëse nuk mund ti përballoni ngjyrat përdorni tjetër mënyrë të mirë: shumë hapësirë të bardhë. Botuesit profesionalë përdorin hapësirë për ta bërë gazetën të duket, më e ndritshme dhe lehtësisht e lexueshme.

Bazuar në gjetjet e studimit, Bashkia Elbasan publikon një gazetë të përjavshme e cila shërben dhe si mekanizëm informimi për qytetarët. Bashkia Korçë publikon një revistë çdo dy muaj për zhvillimet e fundit, punët dhe projektet e kryera nga administrata si dhe çdo aktivitet të organizuar nga bashkia për qytetarët.

Aktivitetet e veçanta

Ndonjëherë, diçka përtej të zakonshmes, mund të tërheqë vëmendjen e shumë banorëve të shpërqendruar. Këto evente ofrojnë mundësinë për banorët të mësojnë më tepër për

komunitetin e tyre dhe burimet dhe organizatat brenda komunitetit. Aktivitetet e veçanta mund të informojnë njerëzit dhe të tërheqin vëmendjen e tyre rreth problemeve dhe çështjeve të komunitetit.

Në spektrin e aktiviteteve të veçanta përmendim aktivitetet e organizuar nga secila bashki në kuadër të një feste të caktuar apo të ndonjë konkursi artistik, letrar ose kulturor. P.sh, Bashkia Korçë organizon evente si Festa e Birrës, Karnavalet e Korçës, Festa e Mollës, Festa e Trashëgimisë Kulturore etj.

Qëndroni në kontakt me publikun nëpërmjet medias së lajmeve

Nëse dëshironi të keni mbulim konsistent të lajmeve, ju nevojitet të keni një Plan Menaxhimi për Median, i cili është një dokument i shkruar, që përmbledh se si organizata juaj trajton marrëdhënien me median e lajmeve. Ky plan cakton role për njerëzit, vendos proceset se çfarë ndodh gjatë një kontaktimi me median dhe siguron udhëzime për mbulim më të mirë. Nëse nuk keni një plan, marrëdhëniet tuaja me median do të jenë kaotike dhe në mënyrë sporadike duke ju humbur shumë nga efektiviteti juaj.

Pjesët kryesore të Planit Menaxhimit për Median janë:

- Një grafik organizativ që identifikon individët dhe përgjegjësitë e tyre.
- Mënyrë si informohet për trajtimin e pyetjeve dhe kërkesave rutinë të medias. (media e lajmeve ju thërret juve për informacion apo ju thërrisni median për mbulimin e lajmit)
- Mënyrën si informohet për shkrimin e një deklaratë për shtyp apo këshillimin për të shpërndarë fjalën rreth asaj që ju po bëni.

Plani i menaxhimit për median nevojitet të shqyrtohet çdo vit për të vlerësuar efektivitetin e tij dhe përmirësimin e tij bazuar në mësimin e nxjerrë.

Person kontakti: Idealisht, një person në organizatën tuaj, duhet të jetë përgjegjës për zbatimin e Plan Menaxhimit për Median. Gazetarët janë si gjithkush tjetër, ata janë të zënë me punë dhe nuk mund të mbajnë çdo gjë në mendjet e tyre. Kështu që atyre do u përshtatej më së miri të kishin një person kontakti në organizatën tuaj. Person kontakti është ai, të cilin ata e telefonojnë nëse duan të nxjerrin informacion nga organizata juaj. Nëse personi i kontaktit nuk disponon informacionin e kërkuar nga gazetari, ose ai/ajo nuk është personi që mund të sigurojë informacionin, atëherë personi i kontaktin referon gazetarin tek personi i duhur.

Kjo punë zakonisht u jepet personave të ngarkuar për marrëdhëniet me publikun. Mos bëni gabimin t'ia caktoni këtë punë dikujt që është i ngarkuar me punë tashme dhe nuk ka njohuri për median e lajmeve. Personi i kontaktit duhet të kuptojnë mënyrën e funksionimit të medias së lajmeve, këndvështrimet, afatet përfundimtare, hierarkinë në redaksi dhe tematika të tilla të ngjashme.

Personi i kontaktit duhet të jetë shpesh në dispozicion me qëllim që gazetari të ketë mundësi kontaktimi sa herë nevojitet. Asgjë nuk është më e bezdisshme për një gazetar se sa personi i caktuar për kontakt nuk është asnjëherë në dispozicion. Idealisht, personi i kontaktit duhet ti besojë gazetarit, numrin e vet të telefonit në shtëpi, numrin e celularit, emalin dhe adresën. Shqetësimet e mundshme në orare të vona dhe telefonatat gjatë kohës së darkës është kompensim i të qënurit në dispozicion për gazetarët. Nëse organizata juaj nuk është në dispozicion të bëjë komente për një ngjarje ose të mbrojë veten e vet, gazetari do kërkojë burim tjetër dhe të kesh një tjetër organizatë që flet për organizatën tuaj mund të sjellë shumë problem. Nëse gjeni një gazetar tek organizata e lajmeve të cilin e pëlqeni dhe keni besim, bëjeni personin e kontaktit për organizatën tuaj. Ndërttoni një marrëdhënie duke e bërë personin tuaj të kontaktit ta telefonojë atë kur ju keni pyetje ose ju nevojitet të informoheni se ku duhet ta dërgoni lajmin.

Njoftimi për shtyp: Një njoftim për shtyp i shkruar më së miri, ka shumë mundësi të botohet ose të bëhet lajm. Më poshtë janë disa këshilla si ta bëni njoftimin për shtyp interesant dhe të botueshëm.

- Kini një “goditje”, diçka interesante dhe të pazakontë në kohë. Vendoseni gjithmonë në paragrafin e parë, nëse nuk e keni një “goditje” mos prisni mbulim të lajmit. Përvjetorët e organizatave, personel i ri, konferenca dhe përfitimi i granteve dhe partneritetet e reja janë gjithmonë “goditje” të mira.
- Drejtshkrimi dhe redaktimi llogariten drejt kredibilitetit tuaj. Jepuni atyre të drejtë në çdo kohë.
- Shënoni, emrin, titullin, numrin e telefonit të personit të kontaktit në njoftimit për shtyp.
- Mbajeni vetëm një faqe, nëse është më i gjatë, hiqini pjesët e informacionit të panevojshëm derisa të përputhet në një faqe. Përdorni një shkrim të shtrënguar, të shkurtuar dhe faktual. Çdo fjali me më shumë se 15 fjalë duhet të ndahet në dy ose më shumë fjali të tjera.
- Një mendim për fjali, një ide për paragraf.
- Siguroni të gjitha faktet: Kush, çfarë, kur, ku, pse, sa, kujt i intereson? Mendoni kujt do i interesonte më shumë rreth informacionit tuaj dhe shkruajeni njoftimit për shtyp për të tërhequr atë audience. Për çdo rast shkruajeni njoftimin të jetë lehtësisht i kuptueshëm nga një nxënës mesatar i klasës së gjashtë. Përdorni përmbledhje dhe thjeshtëzime për temat e ndërlikuara.
- Dërgojeni me faks ose me postë në redaksinë e lajmeve, telefononi një ditë më vonë për të marrë vesh çfarë është bërë me të.

Pika të përgjithshme për përdorimin e medias së lajmeve për komunikim.

Vendoseni të shkruar Plan Menaxhimin për Median, përditësojeni të paktën një here në vit, si në mbledhje vjetore të rregullta ose konferenca. Kur njerëzit largohen nga organizata, ju duhet të ri-përcaktoni rolet.

- Çdokush në organizatë duhet të jetë familjar me Plan Menaxhimin për Median dhe të ketë akses në një kopje të printuar ose format elektronik.
- Çdo organizatë duhet të marrë vendimet e veta rreth zbatimit të shkrimit të njoftimit për shtyp në baza të rregullta kohore (një herë në muaj ose një here në tre muaj).
- Për gjërat rutinë, evente e zakonshme, të tilla si shtëpi të hapura, detyra e shkrimit të njoftimit për shtyp mund ti caktohet me rotacion një personi.

Të gjashta bashkitë e këtij projekti përdorin jo vetëm mediat lokale por në raste të caktuara dhe ato kombëtare për shpërndarjen e informacionit tek publiku i gjerë. Përmendim dhe transmetimin direkt të mbledhjeve të këshillit bashkiak për Shkodrën dhe Tiranën. Jo në të gjitha bashkitë mund të ketë person kontakti përgjegjës për marrëdhënien me median po kryesisht mbulohet si përgjegjësi nga departamenti i shërbimit të publikut. Njoftimi për shtyp është një mjet i përdorur shumë rrallë nga bashkitë në fjalë.

Përfundime

Një qytetari e angazhuar, mund të çojë në vendimmarrje organizative më të mira, shpërndarje më eficiente të burimeve, konflikte të reduktuara dhe rritje të cilësisë së jetës për banorët e komunitetit.

Megjithatë, bashkimi në një vend i të gjitha pjesëve, për përfshirjen e qytetarëve dhe që përvojat e tyre të jenë pozitive nuk është e thjeshtë pasi merr burime të konsiderueshme, dhe përfshin një risk të rëndësishëm organizativ.

Sugjerimet dhe idetë e përfshira në këtë udhëzues sigurojnë një pikë fillimi për ju dhe organizatën tuaj në rritjen e përpjekjet tuaja për angazhimin e qytetarëve.

